

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Martin Škorpil

**Vyloučení z funkce člena voleného orgánu
obchodní korporace (de lege lata i ferenda)**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 12. května 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce má 185 970 znaků včetně mezer a poznámek pod čarou.

.....

Martin Škorpil

V Praze dne 12. května 2024

Poděkování

Děkuji JUDr. Petru Čechovi, LL. M., Ph.D. za odborné vedení při psaní diplomové práce.

Dále bych rád poděkoval své rodině, která mě po dobu studia podporovala.

Obsah

Úvod.....	1
1 Obecně k vyloučení z výkonu funkce	3
1.1 Účel vyloučení z výkonu funkce	3
1.2 Vliv práva Evropské unie na vývoj právní úpravy vyloučení z výkonu funkce.....	6
1.3 Porušení povinností při výkonu funkce jako delikt soukromoprávní, či veřejnoprávní...8	
2 Osobní působnost vyloučení z funkce	13
2.1 Členové statutárního orgánu	14
2.2 Zástupce (včetně bývalého zástupce) právnické osoby jako člena statutárního orgánu.	15
2.3 Bývalí členové statutárního orgánu	18
2.4 Osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu	18
2.5 Faktický člen statutárního orgánu.....	19
3 Obecná skutková podstata vyloučení z výkonu funkce	26
3.1 Porušení povinností při výkonu funkce člena statutárního orgánu.....	28
3.2 Opakované nebo závažné porušení povinností při výkonu funkce	30
3.2.1 Opakované porušení povinností při výkonu funkce.....	31
3.2.2 Závažné porušení povinností při výkonu funkce	38
3.3 Porušení povinností při výkonu funkce, k nimž lze přihlédnout.....	40
4 Zvláštní skutková podstata vyloučení z výkonu funkce	44
4.1 Skutkové podstaty diskvalifikace související s úpadkem před novelou ZOK.....	45
4.2 Dílčí znaky zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace.....	49
4.2.1 Podmínka spočívající v porušení povinností.....	49
4.2.2 Podmínka spočívající v přispění k úpadku obchodní korporace.....	50
5 Důsledky vyloučení z výkonu funkce.....	55
5.1 Zánik funkce člena statutárního orgánu.....	55
5.1.1 Výjimka ze zániku funkce člena statutárního orgánu	57
5.2 Překážka výkonu funkce.....	60
5.2.1 Rozsah překážky výkonu funkce založené diskvalifikačním rozhodnutím s ohledem na dikci § 46 ZOK.....	62
5.3 Informační povinnost.....	65
5.4 Zápis do evidence vyloučených osob	66

6	Důsledky porušení zákazu výkonu funkce.....	69
6.1	Ručení a opětovné rozhodnutí o vyloučení z výkonu funkce.....	69
	Závěr.....	71
	Seznam zkratek	76
	Seznam použitých zdrojů	77
	Abstrakt	83
	Klíčová slova: Diskvalifikace, Člen statutárního orgánu, Evidence vyloučených osob	83
	Abstract	84
	Key words: Disqualification, Director, Register of disqualifications	84

Úvod

Od komplexní rekodifikace soukromého práva uplynulo již více než deset let. Jednou z mnoha změn, jež zákon o obchodních korporacích přinesl, byla nová a značně propracovaná úprava diskvalifikace. Jedním z hlavních cílů této úpravy bylo v souladu s veřejným zájmem zabránit osobám, jež se kvalifikovaným závažným způsobem neosvědčily při výkonu funkce člena statutárního orgánu, po stanovenou dobu tuto funkci vykonávat. Ačkoliv základních cílů bylo dosaženo, samotná úprava diskvalifikace obsahovala řadu dílčích nedostatků, které mnohdy bránily její plnohodnotné aplikaci. Na tento stav zákonodárce reagoval v rámci novely zákona o obchodních korporacích, jež nabyla účinnosti dne 1.1.2021. Novelou předně došlo k odstranění stávajících nedostatků úpravy vyloučení z výkonu funkce. Ty spočívaly zejména v nedůvodných rozdílech mezi jednotlivými skutkovými podstatami diskvalifikace či komplikovanosti některých institutů, s čímž se pojila řada výkladových nejasností. V důsledku rozsahu změn provedených uvedenou novelou se nicméně do značné míry změnila celková koncepce úpravy diskvalifikace.

Cílem této práce předně je vyložit a podrobně analyzovat jednotlivé skutkové podstaty diskvalifikace zavedené novelou ZOK, jakož i stanovit okruh osob, které v důsledku jejich naplnění mohou čelit sankci v podobě diskvalifikace. V souvislosti s tím bude rovněž věnována pozornost důsledkům diskvalifikace, a to včetně důsledků spojených s nerespektováním zákazu výkonu funkce člena statutárního orgánu založeným diskvalifikačním rozhodnutím. V příslušných partiích rovněž bude zohledněn aktuální vývoj právní úpravy diskvalifikace související s vlivem práva Evropské unie. Vedle zevrubného výkladu jednotlivých ustanovení diskvalifikace a řešení případných výkladových nejasností *de lege lata* je u dílčích otázek předkládán pohled, jaké změny by bylo *de lege ferenda* vhodné zvážit. Aby bylo možné předložit skutečně ucelený výklad institutu vyloučení z výkonu funkce, pozornost nebude věnována procesním otázkám souvisejícím s diskvalifikačním řízením ani zvláštním povinnostem při úpadku ve smyslu § 66 odst. 1 ZOK, jež by mohly představovat samostatné téma.

Pro dosažení výše uvedeného cíle byla v rámci této práce zvolena především deskriptivní a analytická metoda. Spíše v omezené míře, je-li to s ohledem na analyzovanou otázku žádoucí, je využita rovněž srovnávací metoda, přičemž komparace je provedena ve vztahu k britské úpravě diskvalifikace, jež té české sloužila jako inspirační zdroj. Veškeré závěry učiněné v této práci jsou současně konfrontovány s odbornou literaturou a judikaturou. Při interpretaci úpravy diskvalifikace byl využit především jazykový, logický a systematický výklad. Z výkladových postupů, jež odborná literatura zpravidla řadí mezi nadstandardní interpretační metody, byl použit výklad historický a teleologický.

Z hlediska systematického uspořádání je tato práce rozdělena do šesti kapitol. V první kapitole je předně vyložen účel úpravy diskvalifikace. Pozornost je dále věnována vývoji této úpravy rovněž s přihlédnutím k vlivu práva Evropské unie, jenž se projevil zejména zavedením evidence vyloučených osob. Dílčí kapitola se pak věnuje otázce, zda je naplnění některé ze skutkových podstat diskvalifikace deliktem soukromoprávním, či veřejnoprávním, neboť ta je v odborné literatuře spíše opomíjena.

Druhá kapitola vymezuje okruh osob, na které úprava diskvalifikace dopadá, přičemž zvláštní pozornost je v souvislosti s rozšířením osobní působnosti diskvalifikace v § 69 odst. 2 ZOK věnována pojmu faktický člen voleného (resp. statutárního) orgánu obchodní korporace a pojmům faktický a stínový vedoucí.

Ve třetí kapitole je vyložena tzv. obecná skutková podstata diskvalifikace. Jedná se o diskvalifikační důvod, který není podmíněn existencí úpadku obchodní korporace. Po obecných otázkách jsou vyloženy dílčí znaky této skutkové podstaty diskvalifikace a v závěru kapitoly je pozornost věnována též otázce, v jakých právnických osobách lze pro účely diskvalifikace posuzovat výkon funkce.

Ve čtvrté kapitole je následně pojednáno o tzv. zvláštní skutkové podstatě diskvalifikace. Pro lepší porozumění záměru zákonodárce jsou v této kapitole v úvodu stručně vyloženy též diskvalifikační důvody podmíněné probíhajícím insolvenčním řízením ve znění před novelou ZOK, neboť právě ty byly v důsledku novelizace značně změněny.

Pátá kapitola referuje o jednotlivých důsledcích diskvalifikačního rozhodnutí, přičemž ze systematických důvodů je dílčí kapitola věnována rovněž možnosti soudu „udělit“ výjimku ze zákazu výkonu funkce. Šestá kapitola se pak věnuje důsledkům porušení uvedeného zákazu uloženého soudem v podobě zákonného ručení a opětovného rozhodnutí o vyloučení z výkonu funkce.

Následuje závěr, jenž do té doby učiněné závěry týkající se úpravy diskvalifikace shrnuje a opětovně upozorňuje na otázky, kterými by *se de lege ferenda* v budoucích novelizacích bylo vhodné zabývat.

1 Obecně k vyloučení z výkonu funkce

1.1 Účel vyloučení z výkonu funkce

Právní institut vyloučení (či rovněž diskvalifikace) z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace lze zařadit do souboru nástrojů¹ souvisejících se správou a řízením obchodních korporací (*corporate governance*),² přičemž pojmem *corporate governance* je možné rozumět soubor kontrolních a řídicích procesů a postupů představujících vůli vlastníků organizace, popřípadě dalších zúčastněných osob, které jsou označovány jako *stakeholders*.³ Úvodem lze konstatovat, že hlavním účelem a smyslem úpravy vyloučení z výkonu funkce je zabránit tomu, aby funkci člena statutárního orgánu obchodní korporace vykonávaly osoby, jež porušily zákonem předvídaným kvalifikovaným způsobem povinnosti s touto funkcí spojené. Judikatura⁴ a komentářová literatura v podmínkách české právní úpravy pak shodně uvádějí, že zájem na tom, aby osoby, které zásadně neobstály při výkonu funkce člena statutárního orgánu, takovou funkci nevykonávaly, je zájmem veřejným.⁵

Právní úprava diskvalifikace nicméně sleduje širší okruh cílů a rovněž její pojetí se v jednotlivých právních rádech liší. Máme-li tedy blíže porozumět účelu a podstatě tohoto institutu, pouze s výše uvedeným obecným vymezením si nevystačíme. Podrobněji proto budou dále rozebírány úvahy a naznačené vývojové trendy uvedené jak v tuzemských, tak v zahraničních publikacích či právních předpisech. Je tomu tak proto, že právní institut vyloučení z výkonu funkce je užíván v celé řadě (nejen) evropských států.⁶

¹ Na diskvalifikaci člena statutárního orgánu je jako na jeden z nástrojů *corporate governance* nahlíženo zejména v zahraniční odborné literatuře. Srov. WILLIAMS, M. *Directors' disqualification*. *International Journal of Disclosure and Governance*. 2005, roč. 2, č. 3, s. 281-304. ISSN 1210-8278, s. 281-282.

² Srov. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). *OECD (2023), G20/OECD Principles of Corporate Governance 2023*, OECD Publishing, Paris. ISBN 978-92-64-76182-7, s. 6-8. [online] [cit. 2023-10-5]. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/ed750b30-en>

³ K podstatě *corporate governance* srov. DOHNAL, J. *Corporate Governance v právním řádu České republiky*. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2014, roč. 10, č. 3, s. 57-69. ISSN 1801-0288. s. 58-63.

⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016.

⁵ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2020, 1316 s. ISBN 978-80-7400-799-6, s. 213.

⁶ Byť, jak již bylo uvedeno, jednotlivé koncepce vyloučení z výkonu funkce se poměrně liší. Zatímco ve Spolkové republice Německo je institut diskvalifikace úzce propojen s trestním právem, neboť trestní delikt je předpokladem pro přistoupení k diskvalifikaci, ve Velké Británii a dalších zemích je na něj nahlíženo spíše jako na institut soukromoprávní. DU PLESSIS, J. J. a NEL DE KOKER, J. *Disqualification of company directors : a comparative analysis of the law in the UK, Australia, South Africa, the US, and Germany*. 1st ed. Routledge, 2017, 200 s. ISBN 9781138636248, s. 38, 196-197. O povaze institutu vyloučení z výkonu funkce podrobněji pojednává 1.3.

Za nejpropracovanější moderní úpravu diskvalifikace je v Evropě všeobecně považována britská právní úprava obsažená v samostatném zvláštním zákoně o diskvalifikaci ředitelů společností (*Company Directors Disqualification Act 1986*).⁷ Tento zákon ostatně posloužil rovněž jako inspirace českému zákonodárci při přípravách úpravy vyloučení z výkonu funkce, jež je obsažena v zákoně o obchodních korporacích.⁸ Pro pochopení účelu diskvalifikace proto z výše uvedených důvodů považuji za vhodné nejprve přiblížit, jak je na institut diskvalifikace nahlíženo v britském právním prostředí.

Přijetím CDDA 1986 reagoval britský zákonodárce na neuspokojivý stav tehdejší právní úpravy, která umožňovala osobám ve funkci členů statutárních orgánů (*directors*) podnikajícím prostřednictvím obchodních korporací s omezenou odpovědností (či úplnou neodpovědností) společníků za dluhy těchto obchodních korporací, v případě, že výkonem své funkce přivedly dané obchodní korporace do úpadku, relativně snadno založit obchodní korporace nové a prostřednictvím těchto zahájit celý koloběh svých často opětovně neúspěšných podnikatelských aktivit nanovo,⁹ přičemž ve vztahu k původním upadnuvším obchodním korporacím tyto osoby zanechaly množství neuspokojených věřitelů.¹⁰ Fenomén tzv. fénixových společností (*phoenix companies*), jak byl tento nežádoucí jev nazván, byl poprvé popsán v tzv. Corkově zprávě.¹¹ Ta za hlavní příčinu stavu, kdy přibývalo upadnuvších obchodních korporací se zástupy neuspokojených věřitelů, označila zneužívání omezeného ručení osobami, jež obchodní korporace řídily a

⁷ Britský zákon o diskvalifikaci ředitelů společností (*Company Directors Disqualification Act 1986*) je hlavním právním předpisem upravující problematiku diskvalifikace a je výsledkem konsolidace reforem této právní úpravy z poloviny 80. let 20. století, přičemž významná je v tomto ohledu rovněž reforma britského insolvenčního zákona (*Insolvency Act 2000*) z roku 2000 či další novely CDDA 1986 obsažené v *Enterprise Act 2002* a *Small Business, Enterprise and Employment Act 2015*. Srov. DAVIES, L. P., WORTHINGTON, a S., HARE, CH. *Principles of Modern Company Law*. 11th ed. London: Thomson Reuters (Professional), London: Sweet & Maxwell, 2021, 1294 s. ISBN: 9780-0-414-08811-5, s. 725-726.

⁸ Srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), či též HURYCHOVÁ, K. *Diskvalifikace z výkonu funkce v komparativním pohledu*. Obchodní právo. 2014, roč. 23, č. 8, s. 324-327. ISSN 1210-8278, s. 324-327.

⁹ Právní úprava obchodních korporací Velké Británie je všeobecně vnímána jako velmi přívětivá pro podnikatele, kteří mají v úmyslu vykonávat svou podnikatelskou činnost prostřednictvím společností s majetkovou samostatností a s omezeným ručením společníků, neboť inkorporace takovýchto společností je podmíněna poměrně nízkými procedurálními nároky. Jak uvádí R. Williams a k roku 2009 dokládá daty z obchodního rejstříku, členové statutárních orgánů, kteří inkorporované společnosti řídili, byli velmi často současně společníky (v 70 % jedinými či s další jednou osobou) těchto společností. Takovéto uspořádání je též označováno jako *owner-management*, přičemž k zneužívání omezeného ručení výše popsaným způsobem docházelo především v případě takto uspořádaných společností. WILLIAMS, R. *Disqualifying Directors: A Remedy Worse than the Disease*. Journal of Corporate Law Studies. 2007, roč. 7, č. 2, s. 213-242. ISSN 1757-8426, s. 213-214.

¹⁰ FARRAR, H. J., HANNINGAN, B., WYLIE P. *Farrar's Company Law*, 4th ed. London : Butterworths, Reed Elsevier (UK), 1998, 802 s. ISBN: 0 406 04800 2. s. 344-345.

¹¹ *Insolvency Law and Practice: Report of the Review Committee: [final Report]* (Cmnd.) The Stationery Office Books, 1982, 476 s. ISBN: 978-0101855808.

prostřednictvím nich podnikaly. Současně bylo shledáno, že rozsah tohoto nežádoucího jevu podstatně umocňuje absence jakéhokoliv nástroje, který by výše uvedeným osobám účinně zamezil ve vytváření stále nových obchodních korporací.¹² Tímto nástrojem se tudíž měla stát nová úprava diskvalifikace obsažená v CDDA 1986.

V souvislosti s přijetím CDDA 1986 bylo soudy a právní teorií dovozeno, že primárním účelem institutu vyloučení z výkonu funkce je ochrana veřejnosti, respektive každého, kdo obchodně jedná (*engages*) s obchodními korporacemi, jež jsou řízeny osobami, které k tomu jsou nezpůsobilé (*unfit*).¹³ Chráněni tak mají být především věřitelé,¹⁴ dále pak zákazníci či odběratelé (*customers*),¹⁵ zaměstnanci a společníci samotných obchodních korporací.¹⁶ Uvedené ochrany je dosaženo předně tím, že po dobu stanovenou v diskvalifikačním rozhodnutí je vyloučené osobě zapovězeno působit ve funkci člena statutárního orgánu a dalších funkcích, které souvisejí s řízením obchodních korporací.¹⁷ Tímto způsobem je tedy efektivně vytvořena překážka, jež osobám, které především ve funkci člena statutárního orgánu závažným způsobem selhaly, brání ve formování nových společností představujících riziko pro případné (nejen) věřitele.

Jelikož s sebou rozhodnutí o diskvalifikaci nese pro vyloučenou osobu řadu nepříznivých důsledků, britská judikatura a odborná literatura rovněž hovoří o odrazujícím účinku (*deterrent effect*) úpravy diskvalifikace.¹⁸ Srovnáme-li jednotlivé předložené úvahy, lze dospět k závěru, že výše uvedený odrazující účinek institutu diskvalifikace fakticky plní dvojí funkci, neboť (i) odrazuje od dalšího nikoliv řádného výkonu funkce člena statutárního orgánu,¹⁹ a současně (ii) motivuje k přijetí a následování vyšších standardů pečlivosti a poctivosti při řízení obchodních

¹² BAVOSO, V. a TRIBE, J. P. *Phoenix Companies: Do Directors Learn From Failure?* [online]. [cit. 2023-08-18]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2117241

¹³ MICHELER, E. *Company Law, A Real Entity Theory*, 1st ed. Oxford : Oxford University Press, 2021, 267 s. ISBN: 978-0-19-885887-4. s. 142-143.

¹⁴ Rozhodnutí Odvolacího soudu ve věci *Re Sevenoaks Stationers (Retail) Ltd.*, [1990] 3 W.L.R. 1165, [1991] Ch. 164.

¹⁵ Rozhodnutí Vrchního soudu ve věci *Secretary of State for Trade and Industry v Amiss* [2003] 2 BCLC 206.

¹⁶ MICHELER, E. (2021) op. cit. sub. 13, s. 143-144.

¹⁷ Podle § 1 odst. 1 písm. a) CDDA 1986 nesmí diskvalifikovaná osoba vedle funkce člena statutárního orgánu rovněž působit jako správce majetku společnosti (*receiver of company's property*) nebo se jinak, ať již přímo či nepřímo, podílet na založení či řízení společnosti, s výjimkou případů povolených soudem. Současně dle písm. b) uvedeného ustanovení taková osoba nesmí působit jako insolvenční správce. O jednotlivých důsledcích diskvalifikačního rozhodnutí podrobněji pojednává kapitola 5.

¹⁸ V českém prostředí bychom v této souvislosti hovořili především o represivní a preventivní funkci diskvalifikace, blíže srov. kapitulu 1.3 níže.

¹⁹ Rozhodnutí Odvolacího soudu ve věci *Re Blackspur Group plc, Secretary of State for Trade and Industry v Davies*, [1998] 1 BCLC 676.

korporací.²⁰ Na tyto dvě funkce lze vlastně do jisté míry nahlížet jako na „dvě strany téže mince“, neboť zatímco první z nich vyjadřuje negativní aspekt odrazujícího účinku diskvalifikace, druhá výše uvedená funkce vyjadřuje jeho aspekt pozitivní. Záměr pozitivně působit na jednání členů statutárních orgánů prostřednictvím vlivu odrazujícího účinku, respektive jeho dvou složek, lze rovněž vnímat jako sekundární účel úpravy diskvalifikace. Současně odrazující účinek představuje vedle výše uvedeného důsledku vyloučení, jenž spočívá ve vzniku překážky výkonu funkce, zásadní nástroj, kterým je naplňován primární účel institutu vyloučení, tedy ochrana společnosti.²¹

Lze tedy uzavřít, že primárním účelem úpravy vyloučení z výkonu funkce je chránit společnost jako celek, zejména pak věřitele, zákazníky, zaměstnance a společníky, a to před negativními následky, které mohou nastat v důsledku nenáležitého výkonu funkce člena statutárního orgánu. Zároveň má institut diskvalifikace pozitivně působit na členy statutárních orgánů a motivovat je k řádnému výkonu své funkce tak, aby dodržovali zákonem stanovenou úroveň péče a aktivně uplatňovali principy corporate governance.

1.2 Vliv práva Evropské unie na vývoj právní úpravy vyloučení z výkonu funkce

Úprava institutu diskvalifikace obsažená v zákoně o obchodních korporacích a její vývoj jsou do značné míry ovlivněny rovněž harmonizační činností Evropské unie. Byť v minulosti snahy o vzájemné přiblížení národních úprav diskvalifikace byly spíše neúspěšné,²² v posledních letech je vliv unijního práva na tuzemskou koncepci vyloučení z výkonu funkce poměrně znatelný.

²⁰ Přijetím vyšších standardů lze rozumět zejména zavedení takových postupů, které při fungování obchodní korporace zajistí dodržování zákonných požadavků a principů corporate governance. Někteří autoři tuto funkci uvádějí samostatně bez vazby na odrazující účinek diskvalifikace, nicméně dle mého názoru je i toto žádoucí chování, které je úpravou obsaženou v CDDA 1986 stimulováno, reakcí osob v postavení člena statutárního orgánu na negativní důsledky vyloučení, tj. ve své podstatě na odrazující účinek úpravy vyloučení. Srov. rozhodnutí Odvolacího soudu ve věci *Re Grayan Building Services Ltd.*, [1995] B.C.C. 554. Blíže k tomuto aspektu úpravy diskvalifikace srov. MICHELER, E. (2021) op. cit. sub. 13, s. 145.

²¹ O efektivitě odrazujícího účinku však v odborné literatuře panují značné pochybnosti. Mají-li totiž důsledky spojené s diskvalifikací na jednání členů statutárních orgánů a obecně podnikatelů pozitivně působit, je nezbytné, aby si tyto osoby takových nepříznivých důsledků byly vědomy. Tak tomu ovšem často není. Kupříkladu průzkum uskutečněný v roce 1993 zjistil, že 58 % dotázaných osob, které se nacházely v postavení člena statutárního orgánu, si úpravy obsažené v CDDA 1986 vůbec nebylo vědomo. Zbylí respondenti sice zákonnou úpravu diskvalifikace vedli v patrnosti, nicméně 90 % z nich se domnívalo, že se jich osobně nijak nedotýká. Výrazně lepší výsledky nebyly zjištěny ani v roce 2012, kdy si úpravy diskvalifikace bylo vědomo 43 % dotázaných členů statutárního orgánu. Srov. BRADLEY, C. *Enterprise and Entrepreneurship: The Impact of Director Disqualification*. Journal of Corporate Law Studies. 2001, roč. 1, č. 1, s. 53-69. ISSN 1757-8426, s. 66-67, a LOUGHREY, J. *Smoke and mirrors? Disqualification, accountability and market trust*. Law and Financial Markets Review. 2015, roč. 9, č. 1, s. 50-62. ISSN 1752-1440, s. 55-56.

²² K vývoji předešlých snah o harmonizaci úpravy diskvalifikace, jež byly představovány především zprávou tělesa *High Level Group of Company Law Experts* z roku 2002 a na ni navazujícím Akčním plánem Evropské komise z roku

Tento vliv lze v současnosti pozorovat především v souvislosti se směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 (tzv. „*směrnice o digitalizaci*“), kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 a která formuluje konkrétní cíle, jež se bezprostředně dotýkají jednotlivých národních úprav diskvalifikace.²³ Podle čl. 13i směrnice o digitalizaci jsou jednotlivé členské státy povinny zajistit, aby národní úprava diskvalifikace obsahovala možnost zohlednit účinné diskvalifikační rozhodnutí vydané v jiném členském státě nebo informace významné pro diskvalifikaci určité osoby z výkonu funkce člena statutárního orgánu, jež z jiného členského státu pocházejí. Obě tyto možnosti pak uvedený článek směrnice o digitalizaci konkretizuje do dvou fakultativních nástrojů. Prvním nástrojem je možnost každého členského státu uložit osobám, které mají v úmyslu stát se členem statutárního orgánu, povinnost učinit prohlášení o tom, zda si jsou vědomy „*okolností, které by mohly vést k jejich vyloučení z výkonu funkce člena statutárního orgánu*“²⁴ v daném členském státě. Druhý nástroj pak jde ještě dále, neboť každému členskému státu umožňuje, aby osobám, které jsou v dané chvíli vyloučeny z výkonu funkce člena statutárního orgánu na základě účinného diskvalifikačního rozhodnutí vydaného v jiném členském státě, nedovolil výkon takové funkce ani v obchodních společnostech, které podléhají jeho právnímu řádu.

Aby členské státy mohly fakticky výše uvedené nástroje efektivně využívat, směrnice o digitalizaci dále vyžaduje, aby jednotlivé členské státy byly schopny vzájemně se informovat o tom, zda je určitá osoba diskvalifikována z výkonu funkce člena statutárního orgánu nebo zda je určitá osoba „*vedena v některém z jejich rejstříků, které obsahují informace relevantní pro vyloučení osoby z výkonu funkce člena statutárního orgánu*“.²⁵ K výměně uvedených informací má pak docházet prostřednictvím systému propojených rejstříků ve smyslu čl. 22 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132.

Na tento vývoj týkající se úpravy diskvalifikace na poli práva Evropské unie reagoval český zákonodárce v rámci zákona č. 416/2022 Sb., který novelizuje zákon o obchodních korporacích a některé další zákony, přičemž jeho dílčí dopady na úpravu diskvalifikace jakož i konkrétní

2003, srov. SØRENSEN, K. E. *Disqualifying directors in the EU*. NORDIC & EUROPEAN COMPANY LAW, LSN Research Paper Series. 2013, Nordic & European Company Law Working Paper No. 10-43, s. 327-347, s. 328-329.

²³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. června 2017 o některých aspektech práva obchodních společností, pokud jde o využívání digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností. [online] [cit. 2023-08-18]. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32019L1151>

²⁴ Čl. 13i odst. 2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019.

²⁵ Čl. 13i odst. 3 a odst. 4 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019

důsledky implementace jednotlivých nástrojů směrnice o digitalizaci jsou rozebrány v jednotlivých kapitolách níže.²⁶

1.3 Porušení povinností při výkonu funkce jako delikt soukromoprávní, či veřejnoprávní

Zatímco o účelu vyloučení z výkonu funkce pojednává alespoň obecně jak odborná literatura, tak judikatura, otázka povahy tohoto institutu zůstává spíše stranou zájmu. Povahou deliktu, resp. odpovědnosti za něj se podrobně nezabývá ani literatura v britském právním prostředí.

Britská judikatura i odborná literatura se povahou institutu vyloučení z výkonu funkce zabývá především v souvislosti s otázkou, zda má být v diskvalifikačním řízení uplatněn důkazní standard civilního, nebo trestního řízení. Zřejmě nejčastěji je pak o diskvalifikačním řízení referováno jako o řízení civilním.²⁷ Rovněž je však nezbytné uvést, že byť je v britském diskvalifikačním řízení obecně vyžadován důkazní standard odpovídající civilnímu řízení (tj. *proof on the balance of probabilities*), v minulosti britské soudy v konkrétních případech tento standard vzhledem k závažnosti důsledků diskvalifikace shledaly jako nedostatečný a přiklonily se k důkaznímu standardu, jenž je uplatňován v řízení trestním (tj. *proof beyond a reasonable doubt*).²⁸ Tento přístup se nicméně neprosadil a v současnosti je uplatňován výlučně důkazní standard civilního řízení.²⁹ Z uvedeného tedy vyplývá, že institut diskvalifikace upravený v CDDA 1986 je v britském prostředí považován za delikt soukromoprávní. Být britská úprava posloužila jako inspirační zdroj úpravě diskvalifikace obsažené v zákoně o obchodních korporacích, z důvodů uvedených níže se domnívám, že výše uvedený náhled na povahu diskvalifikačních deliktů do tuzemských podmínek přenositelný není.

V tuzemských poměrech je úprava diskvalifikace obsažena v normách práva soukromého. Zákon o obchodních korporacích v rámci institutu diskvalifikace upravuje dvě skutkové

²⁶ Zákon č. 416/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s využíváním digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností a fungováním veřejných rejstříků.

²⁷ B. Hannigan kupříkladu uvádí, že „*disqualification is not a criminal matter, but a civil proceeding*“. HANNIGAN, B. *Company law*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2016, 795 s. ISBN 978-0-19-872286-1, s. 374. Dále srov. GRIFFIN, S. *Company law: fundamental principles*. 4th ed. Pearson Education Limited, 2006, 478 s. ISBN 978-0-582-78461-1, s. 354, nebo DIGNAM, A. a LOWRY, J. *Company law*. 9th ed. Oxford: Oxford University Press, 2016, 491 s. ISBN 978-0-19-875328-5, s. 298.

²⁸ Srov. kupříkladu rozhodnutí Odvolacího soudu ve věci *Re Swift 736 Ltd* [1993] BCLC 736.

²⁹ GRIFFIN, S. (2006) op. cit. sub. 27, s. 355. Pro přehled klíčové judikatury srov. SEALY, L., WORTHINGTON, S. *Sealy & Worthington's Cases and Materials in Company Law*. 10th ed. Oxford: Oxford University Press, 2013, 844 s. ISBN 978-0199676446, s. 341-343.

podstaty,³⁰ jejichž naplněním dojde ke spáchání právního deliktu.³¹ Tato skutečnost nicméně bez dalšího nesvědčí o tom, že diskvalifikace je sankcí soukromoprávní.

Má-li být přijat přesvědčivý závěr o tom, zda je porušení povinností při výkonu funkce, jež naplňuje znaky obecné či zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace, deliktem soukromoprávním, či veřejnoprávním, je nezbytné nejprve vymezit charakteristické znaky obou uvedených kategorií deliktů a následně pod jednu z nich obě skutkové podstaty diskvalifikace podřadit. Shodným způsobem postupuje rovněž M. Vrba. Ten uvádí, že právní teorie odlišuje soukromoprávní a veřejnoprávní delikty, respektive soukromoprávní a veřejnoprávní odpovědnost,³² zejména na základě následujících čtyřech znaků: (i) povaha chráněného zájmu; (ii) funkce odpovědnosti; (iii) subjekty odpovědnostního vztahu; a (iv) způsobu vzniku sankce.³³

Přihlédneme-li k prvnímu uvedenému znaku, lze říci, že o soukromoprávní odpovědnost by šlo v případě, kdy by sankce v podobě diskvalifikace usilovala o ochranu individuálního soukromého zájmu osob bezprostředně dotčených porušením povinností při výkonu funkce. Byť v případě diskvalifikačního deliktu podle § 63 odst. 2 ZOK je z povahy znaků příslušné skutkové podstaty dotčení individuálního soukromého zájmu, především pak věřitelského, v podstatě nevyhnutelné a v případě naplnění obecné skutkové podstaty diskvalifikace podle § 63 odst. 1 ZOK značně pravděpodobné,³⁴ sama sankce v podobě vyloučení z výkonu funkce těmto dotčeným zájmům ochranu žádným způsobem neposkytuje.³⁵ Naopak, jak již bylo uvedeno v kapitole 1.1, primárním účelem diskvalifikace je ochrana veřejnosti, přičemž podle názoru Nejvyššího soudu České republiky se v institutu vyloučení z výkonu funkce zřetelně projevuje veřejný zájem na tom,

³⁰ Srov. kapitoly 3 a 4 této práce.

³¹ Právním deliktem se rozumí porušení právní povinnosti. Srov. GERLOCH, A. *Teorie práva*. 7. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 335 s. ISBN 978-80-7380-652-1, s. 175.

³² Na právní odpovědnost nahližím jako na povinnost sankční povahy, jež vzniká v důsledku porušení (primární) právní povinnosti. V tomto případě jde o (sekundární) povinnost člena statutárního orgánu, případně jiné osoby podle § 69 ZOK, nést nepříznivé právní důsledky porušení povinností při výkonu funkce. Byť jsem si současně vědom i druhého zastávaného názoru, jenž o odpovědnosti hovoří v její latentní fázi již v souvislosti se vznikem primární právní povinnosti jako o tzv. hrozbě sankce, podrobnější rozbor obou pojetí není předmětem této práce.

³³ VRBA, M. in EICHLEROVÁ, K. a kol. *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2019, s. 544. ISBN 978-80-7598-426-5, s. 63.

³⁴ Ačkoliv je vhodné uvést, že vznik jakékoliv škody, především pak na majetku obchodní korporace, není obligatorním znakem obecné skutkové podstaty diskvalifikace (blíže srov. kapitolu 3.1), tudíž si teoreticky lze představit případy, kdy naplněním skutkové podstaty obsažené v § 63 odst. 1 ZOK k jakémukoliv zasažení individuálního soukromého zájmu nedojde.

³⁵ Ochranu individuálního soukromého zájmu naopak nepochybně zajišťuje např. institut ručení člena voleného orgánu v rozsahu neuhrazené škody upravený v § 159 odst. 3 ObčZ. Rovněž lze konstatovat, že k ochraně zájmů věřitelů, které byly dotčeny porušením povinností při výkonu funkce člena statutárního orgánu, dále slouží uložení zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace podle § 66 odst. 1 písm. a) a b) ZOK.

aby osoby, které se kvalifikovaným způsobem při výkonu funkce člena statutárního orgánu neosvědčily, po stanovenou dobu tuto funkci nevykonávaly.

Existenci výše uvedeného veřejného zájmu lze dle mého názoru dále dovodit též z dikce § 63 odst. 1 a odst. 2 ZOK, ze které vyplývá, že řízení o vyloučení z výkonu funkce lze zahájit *ex officio*.³⁶ Toto ustanovení pak nachází svůj odraz rovněž v normách procesního práva, neboť úprava řízení o vyloučení z výkonu funkce je obsažena v zákoně o zvláštních řízeních soudních, jenž upravuje nalézací civilní řízení nesporná.³⁷ Pojetí diskvalifikačního řízení jako řízení nesporného, o kterém odborná literatura ve snaze odlišit ho od řízení sporného referuje jako o řízení, v němž není přihlíženo pouze k zájmům účastníkům, nýbrž též k zájmům společnosti (resp. na řádném projednání a výsledku diskvalifikačního řízení existuje veřejný zájem), rovněž dobře dokládá výše uvedený závěr, tedy že chráněným zájmem je zájem celospolečenský.³⁸ O tomto širším veřejném účelu diskvalifikačního řízení konečně svědčí též skutečnost, že zákonodárce svěřil procesní iniciativu do rukou soudu.³⁹ Nic na tom nemění ani § 63 odst. 3 ZOK, jenž přiznává právo podat návrh na zahájení diskvalifikačního řízení též osobě, která má důležitý zájem na diskvalifikaci daného člena statutárního orgánu.⁴⁰

Na základě výše uvedeného lze tedy uzavřít, že hledíme-li na diskvalifikační delikt prizmatem povahy zájmu, který je chráněn, jedná se o delikt veřejnoprávní.

Druhé kritérium vystihuje cíle, jichž má být uplatněním soukromoprávní či veřejnoprávní odpovědnosti dosaženo. Teorie rozlišuje zejména reparační, satisfakční, preventivní a represivní funkce právní odpovědnosti.⁴¹ Zatímco účelem soukromoprávní odpovědnosti je především napravit nepříznivé důsledky porušení právní povinnosti, za primární účel veřejnoprávní odpovědnosti lze označit postih delikventa, kterým dochází k realizaci represivní funkce, se kterou je rovněž spojeno preventivní působení ukládané sankce. Literatura tradičně rozlišuje individuální

³⁶ Možnost soudů zahájit řízení o vyloučení z výkonu funkce z moci úřední je nepochybně projevem výše uvedeného závěru, tedy že je dán veřejný zájem na tom, aby funkci člena statutárního orgánu nevykonávaly osoby, jež se kvalifikovaným způsobem neosvědčily. Užitím slovních spojení „soud může i bez návrhu rozhodnout“ a „soud rozhodne i bez návrhu“ v § 63 odst. 1 a 2 ZOK se zákonodárce možnost zahájit diskvalifikační řízení *ex officio* zřejmě rozhodl zdůraznit, neboť totožné pravidlo vyplývá již z § 13 odst. 1 ZŘS.

³⁷ Viz § 2 písm. e) ve spojení s § 85 písm. b) ZŘS

³⁸ ZOULÍK, F. in WINTEROVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Linde Praha, 2011, 681 s. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 357-360.

³⁹ K uplatnění zásady oficiality viz § 13 odst. 1 ZŘS. Pro soukromoprávní delikty je naopak typické uplatnění zásady dispoziční, tedy že případná obrana je ponechána v rukou poškozeného.

⁴⁰ K vymezení pojmu důležitý zájem, jak ho provedla judikatura, srov. např. bod č. 22 Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.2.2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016.

⁴¹ GERLOCH, A. (2017), op. cit. sub. 31, s. 174.

prevenci, tedy výchovné působení na osobu konkrétního delikventa, a prevenci generální, jež spočívá ve výchovném působení na ostatní členy společnosti. Přihlédneme-li k závěrům uvedeným v kapitole 1.1, lze konstatovat, že jsou to právě preventivní a represivní funkce veřejnoprávní odpovědnosti, jež se zřetelně projevují v odrazujícím účinku (*deterrent effect*) diskvalifikace. Soudím, že tento závěr lze přijmout s dílčí výhradou týkající se funkce prevence, a to zejména s přihlédnutím ke statistickým šetřením provedeným ve Velké Británii. Tato šetření se týkala povědomí osob v postavení člena statutárního orgánu o úpravě diskvalifikace včetně možných sankcí, přičemž bylo zjištěno, že více než polovina dotázaných osob si úpravy diskvalifikace a jejich případných dopadů nebyla vědoma.⁴² Byť obdobně rozsáhle statistické šetření v České republice dle vědomí autora této práce není k dispozici, je možné usuzovat, že o účinné individuální a generální prevenci zřejmě hovořit nelze.

Třetí výše uvedené kritérium rozlišuje soukromoprávní a veřejnoprávní odpovědnost podle subjektů, mezi kterými odpovědnostní vztah vzniká. V soukromoprávní oblasti vzniká odpovědnostní vztah mezi delikventem a poškozeným,⁴³ přičemž je zcela v dispozici poškozeného, zda se bude postihu delikventa domáhat. Odlišně je tomu v oblasti veřejnoprávní, kde odpovědnostní vztah vzniká mezi delikventem a státem, popřípadě jinou veřejnoprávní korporací.⁴⁴

Na základě veškerých výše uvedených závěrů se přikláním k názoru M. Vrby, že diskvalifikace je deliktem veřejnoprávním.⁴⁵ Ačkoliv to s ohledem na zaměření a rozsahové možnosti této práce není možné, bude nezbytné se dále zabývat otázkou, zda uvedenému závěru odpovídá koncepce řízení o diskvalifikaci, a to zejména proto, že toto řízení je upraveno zákonem o zvláštních řízeních soudních, tedy je řazeno mezi nesporná nalézací civilní řízení. Jak rovněž uvádí M. Vrba, problematických důsledků z této skutečnosti plyne mnoho.⁴⁶ Za zvláště problematické považuji zajištění promítnutí zásady *nemo tenetur se ipsum accusare* do diskvalifikačního řízení. V souvislosti se zákazem donucování k sebeobviňování za velmi problematické považuji

⁴² Srov. pozn. 21 výše.

⁴³ Poškozeným v tomto obecném smyslu rozumím fyzickou či právnickou osobu, které v důsledku jednání delikventa vznikla újma na jejich právem chráněných zájmech.

⁴⁴ GERLOCH, A. (2017), op. cit. sub. 31, s. 174-176, 180.

⁴⁵ VRBA, M. in EICHLEROVÁ, K. a kol. (2019), op. cit. sub. 33, s. 63.

⁴⁶ Tamtéž, s. 66.

ustanovení § 52 odst. 2 ZOK, přičemž docházím k závěru, že též s ohledem na zásadu vyšetřovací toto ustanovení v rámci diskvalifikačního řízení nemůže být uplatněno.⁴⁷

⁴⁷ Ke shodnému závěru dospívá rovněž M. Vrba. Srov. tamtéž, s. 67.

2 Osobní působnost vyloučení z funkce

Okruh osob, které lze vyloučit z výkonu funkce, byl provedenou novelou zákona o obchodních korporacích částečně pozmeněn. Předně, napříště již nebude možné za žádných okolností vyloučit z funkce rovněž členy dalších volených orgánů obchodní korporace odlišných od orgánu statutárního (např. členy dozorčí rady) ani některé jiné osoby, které stíhá povinnost péče řádného hospodáře (např. prokuristy), byť by při výkonu své funkce porušili péči řádného hospodáře podle § 159 odst. 1 ObčZ. Rozšíření osobní působnosti vyloučení z výkonu funkce na výše uvedené osoby, které bylo před novelou ZOK dovozováno z § 65 odst. 2 ZOK, bylo zákonodárcem bez náhrady vypuštěno. Nadále naopak platí, že úprava diskvalifikace dopadá rovněž na osoby stojící (*stricto sensu*) mimo statutární orgán, nacházejí-li se v obdobném postavení. Novela ZOK dále modifikací § 69 ZOK výslovně rozšířila působnost úpravy vyloučení z výkonu funkce rovněž na bývalé členy statutárního orgánu a dále na každou osobu fakticky se v postavení člena statutárního orgánu nacházející, byť jím není, a to „*bez zřetele k tomu, jaký vztah k obchodní korporaci má.*“ Právě bližším vymezením těchto osob se budu v následujících podkapitolách zabývat.

Vypuštění původního ustanovení § 65 odst. 2 ZOK ve znění před novelou ZOK, jehož výklad byl dle odborné literatury sporný,⁴⁸ a jeho částečné nahrazení § 69 ZOK, lze uvítat. V podmínkách předchozí právní úpravy totiž v souvislosti s tímto ustanovením panovaly výkladové nejasnosti. Právní teorie nebyla jednotná v tom, zda uvedené ustanovení rozšiřuje okruh osob, na které lze ustanovení o diskvalifikaci vztáhnout, nebo zda dopadá výlučně na členy statutárního orgánu, a tedy stanový další samostatný důvod pro diskvalifikaci. Zatímco P. Šuk nejprve připouštěl aplikaci § 65 odst. 2 ZOK výlučně na členy statutárního orgánu,⁴⁹ I. Štenglová dovozovala, že uvedené ustanovení vedle věcného rozšíření (tj. stanovení dalšího diskvalifikačního důvodu) rovněž rozšiřuje osobní aplikační dosah § 65 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK na osoby stojící mimo statutárního orgán, které jsou nicméně též *ex lege* povinny jednat s péčí řádného

⁴⁸ Srov. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2017, 1128 s. ISBN 978-80-7400-540-4, s. 190-191.

⁴⁹ Přičemž P. Šuk dále dovozoval, že se toliko mění podmínky, za kterých bude možné přistoupit k diskvalifikaci člena statutárního orgánu. Důsledkem tohoto výkladu by bylo, že ustanovení § 65 odst. 2 ZOK (ve znění před novelou ZOK) by vedle zbylých skutkových podstat diskvalifikace představovalo samostatný diskvalifikační důvod, na základě kterého by bylo možné člena statutárního orgánu vyloučit z výkonu funkce v případech, kdy by byl v důsledku porušení péče řádného hospodáře povinen k náhradě újmy, byť takové porušení péče řádného hospodáře nebylo závažné a opakované (jak vyžadovala skutková podstata diskvalifikace dle § 65 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK). ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3, s. 161-162.

hospodáře.⁵⁰ V komentářové literatuře nakonec převládl výklad, že § 65 odst. 2 ZOK (ve znění před novelou ZOK) nedopadá na členy statutárního orgánu, nýbrž umožňuje diskvalifikovat výlučně osoby v obdobném postavení

Nadále nicméně platí, že institut vyloučení z funkce primárně cílí na členy statutárních orgánů obchodních korporací,⁵¹ což je dáno především významem postavení statutárního orgánu v rámci vnitřní organizace obchodní korporace. Statutární orgán je řídicím orgánem obchodní korporace,⁵² kterému náleží množství úkolů, zejména pak zastupování obchodní korporace ve všech záležitostech na základě generálního jednatelského oprávnění⁵³ a obchodní vedení.⁵⁴ Výše uvedenému odpovídá také označení a systematické zařazení tohoto institutu v zákoně o obchodních korporacích.⁵⁵

2.1 Členové statutárního orgánu

Jak je uvedeno výše, úprava vyloučení z výkonu funkce se týká zejména členů statutárních orgánů obchodních korporací. Vytvoření statutárního orgánu je obligatorní pro každou obchodní korporaci. Zákon o obchodních korporacích pak vymezuje, kdo je členem statutárního orgánu v poměrech jednotlivých obchodních korporací.

Členové statutárního orgánu mají zejména povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, tedy jsou povinni zastávat funkci člena voleného orgánu s nezbytnou loajalitou, s potřebnými znalostmi a pečlivostí.⁵⁶ Poruší-li ve stanovené době své povinnosti při výkonu funkce kvalifikovaným způsobem, stíhá členy statutárního orgánu negativní právní důsledek v podobě možné diskvalifikace, když mohou být za podmínek stanovených v § 63 a násl. ZOK vyloučeni ze své funkce.

⁵⁰ ŠTENGLŮVÁ, I. *Některé souvislosti vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce*. Obchodněprávní revue, 2016., č. 6., s. 104-109. ISSN 1803-6554, s. 104-109.

⁵¹ Srov. důvodovou zprávu k novele ZOK.

⁵² DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. 2. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 1624 s. ISBN 978-80-7598-656-6, s. 493-496.

⁵³ K povaze zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017, ve kterém Nejvyšší soud konstatoval názorovou roztržičnost na tuto otázku a následně se přiklonil k závěru, že „Zastoupení právnické osoby členem statutárního orgánu je zastoupením svého druhu (*sui generis*), na něž nedopadá ani úprava smluvního zastoupení, ani úprava zastoupení zákonného.“

⁵⁴ Vymezení pojmu obchodního vedení není obsaženo v zákoně o obchodních korporacích, nicméně bylo vyvozeno judikatorně: srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. srpna 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003.

⁵⁵ Před novelizací provedenou zákonem č. 33/2020 Sb. byl institut vyloučení upraven v rámci samostatného Dílu 8 nazvaného „Vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce“.

⁵⁶ Ustanovení § 159 odst. 1 ObčZ.

Vedle fyzické osoby platná právní úprava připouští, aby byla členem statutárního orgánu kapitálové společnosti či družstva rovněž osoba právnická.⁵⁷ Způsobnost právnické osoby být členem statutárního orgánu bude posuzována podle obecné právní úpravy podmínek pro výkon funkce člena voleného orgánu, jež tak shodně dopadá na osoby fyzické a právnické, přičemž splnění jednotlivých požadavků bude vždy zkoumáno ve vztahu k příslušné právnické osobě jako takové, tj. samostatně vedle posuzování způsobilosti jejího zástupce.⁵⁸ O tom, že úprava diskvalifikace dle § 63 a násl. ZOK dopadá rovněž na právnickou osobu, je-li členem statutárního orgánu, nepanují pochybnosti.

2.2 Zástupce (včetně bývalého zástupce) právnické osoby jako člena statutárního orgánu

Jak bylo předestřeno výše, platná a účinná právní úprava umožňuje, aby byla členem statutárního orgánu kapitálové společnosti nebo družstva vedle osoby fyzické též osoba právnická. Vzhledem k povaze právnické osoby, která je v podmínkách rekodifikovaného soukromého práva pojímána jako umělý útvar bez způsobilosti právně jednat,⁵⁹ je nezbytné upravit podmínky jejího zastoupení při samotném výkonu funkce.⁶⁰ Novela ZOK v tomto směru přinesla změnu, když nově stanovila povinnost právnické osoby, jež je členem voleného orgánu kapitálové společnosti nebo družstva,⁶¹ zmocnit za účelem svého zastoupení ve voleném orgánu k tomu způsobilou fyzickou

⁵⁷ Srov. obecné pravidlo upravené v § 154 ObčZ, které stanoví, že právnická osoba může být členem voleného orgánu jiné právnické osoby, přičemž členem voleného orgánu je dle § 152 odst. 2 ObčZ osoba, která je do funkce volena, jmenována či jinak povolána. Výjimku z uvedeného obecného pravidla může stanovit jiný zvláštní právní předpis (tj. také zákon o obchodních korporacích). Takovým zvláštním právním předpisem je např. zákon o bankách, který v § 8 odst. 9 výslovně vylučuje členství právnické osoby ve statutárním a dalších orgánech banky.

⁵⁸ Obecná právní úprava podmínek nezbytných pro výkon funkce člena voleného orgánu je upravena především v § 152 odst. 2 ObčZ a dále v § 46 a § 64 ZOK. Obecné podmínky je nutné posuzovat s ohledem na povahu právnické osoby jako takové, tudíž např. požadavek svéprávnosti se na právnickou osobu dle teorie vztahovat nebude (pouze na jejího zástupce), specificky je třeba rovněž nahlížet na požadavek osobního výkonu funkce. LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2021, 2628 s. ISBN 978-80-7598-881-2, s. 326-328.

⁵⁹ Vůli právnické osoby dle § 151 odst. 1 ObčZ nahrazují její orgány, přičemž tato je právnické osobě přičítána.

⁶⁰ Jelikož je předmětem této diplomové práce právní úprava diskvalifikace a otázky s ní spojené, nebudu se dále podrobněji zabývat možnými pojetími právnické osoby, zejména pak zkoumáním, zda rekodifikované soukromé právo v pojetí právnické osoby vychází z teorie reality, či z teorie fikce, a související problematiky (ne)způsobilosti právnické osoby právně jednat. K obtížnosti vyvozování jakýchkoliv definitivních závěrů ohledně výše uvedeného srov. úvahy např. BERAN, K. *Může být právnická osoba svéprávná?* Právník, 2018, roč. 157., č. 8., s. 657-669. ISSN 0231-6625.

⁶¹ V poměrech osobních společností se podle I. Štenglové zřejmě bude zastoupení právnické osoby při výkonu funkce člena statutárního orgánu dále řídit obecným pravidlem upraveným v § 154 ObčZ. ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 304-305.

osobu, a to vždy toliko jednu.⁶² V důsledku přijetí zákona č. 416/2022 Sb., jenž nabyl účinnosti 1.7.2023, byla tato úprava pouze s nutnými legislativně-technickými změnami textu systematicky přesunuta do § 46a ZOK. Ustanovení § 46a odst. 3 ZOK následně vymezuje povinnosti, které v souvislosti s výkonem funkce člena statutárního orgánu dopadají bezprostředně na zmocněnce, jenž za právnickou osobu (která je členem příslušného statutárního orgánu) tuto funkci fakticky vykonává. Jde zejména o povinnost zmocněnce jednat s péčí řádného hospodáře, přičemž jak zákon na shodném místě dále stanoví, na zmocněnce se vztahují rovněž ustanovení o následcích porušení této povinnosti. Jedním z důsledků porušení péče řádného hospodáře je právě vyloučení z výkonu funkce.

Osobní působnost diskvalifikace (a rovněž zvláštních povinností při úpadku obchodní korporace) ve vztahu k zástupci právnické osoby je výslovně stanovena rovněž v § 69 odst. 1 ZOK. Na věcný význam uvedeného ustanovení právní teorie nezastává jednotný názor. P. Šuk považuje úpravu obsaženou v § 69 odst. 1 ZOK za nadbytečnou a působnost následků stanovených v § 63 až 66 ZOK dovozuje již z výše uvedeného ustanovení § 46 odst. 5 ZOK, když uvádí, že vyloučení z funkce či uložení některé ze sankcí podle § 66 odst. 1 ZOK je důsledkem porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.⁶³ Zčásti odlišný názor zastávají J. Dědič a J. Lasák, kteří argumentují zejména jazykovým výkladem. Předkládají pohled, jenž zastává, že se o duplicitní úpravu nejedná, neboť následky obsažené v ustanoveních § 62 až 68 ZOK ve znění účinném před novelou ZOK dopadaly toliko na případy porušení péče řádného hospodáře, kdežto následky uvedené v platném a účinném znění § 63 až 66 ZOK se vztahují na obecně jakékoliv porušení povinnosti při výkonu funkce, tudíž nikoliv výlučně na porušení péče řádného hospodáře, jak stanoví § 46 odst. 3 ZOK.⁶⁴ Tomuto pohledu je však možné oponovat názorem, že odlišnost předešlé formulace *porušení péče řádného hospodáře* a současné formulace *porušení povinnosti při výkonu funkce* pouze představuje odlišné vyjádření ve svém důsledku věcně totožné otázky, a

⁶² Uvedené pravidlo je tak ve vztahu speciality vůči obecné úpravě obsažené v § 154 ObčZ, která dle důvodové zprávy k novele ZOK vykazovala slabiny spočívající zejména v možnosti řetězení právnických osob ve volených orgánech, jehož důsledkem bylo značné ztížení či znemožnění dohledání konkrétní fyzické osoby jednající za určitou právnickou osobu. Na možné potíže související s přístupem k tzv. *corporate directors* podle vzoru původní britské úpravy, kterou byli sami Britové nuceni na základě negativních zkušeností revidovat, někteří upozorňovali již dříve. Srov. ČECH, P. *Mýty a pověry ve výkladu a aplikaci nového civilního práva - dnešní klid před zítřejší bouří*. [online]. [cit. 2023-09-20]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/myty-a-povery-ve-vykladu-a-aplikaci-noveho-civilniho-prava-dnesni-klid-pred-zitrejsi-bouri>

⁶³ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 233-234.

⁶⁴ DĚDIČ, J. a LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021) op. cit. sub. 58, s. 492-493.

to sice zda je funkce člena statutárního orgánu vykonávána s péčí řádného hospodáře.⁶⁵ Úvaha uvedená v předchozí větě tak implikuje, že porušení v zásadě jakékoliv povinnosti při výkonu funkce člena voleného orgánu odůvodňujíc vyloučení z funkce zároveň bude představovat porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Domnívám se, že uvedený názor může obstát, neboť povinnost péče řádného hospodáře je primární a zastřešující povinností člena voleného orgánu a jako taková je tvořena více složkami, přičemž zejména jde o dichotomii náležité péče a nezbytné loajality.⁶⁶ O ustanovení § 69 odst. 1 ZOK lze tudíž uvažovat jako o ustanovení nadbytečném především ve výše naznačeném smyslu, tedy že při porušení obecně jakékoliv povinnosti při výkonu funkce bude zásadně současně zasažen jeden z prvků péče řádného hospodáře.⁶⁷

Odhlédneme-li od výše uvedeného, je nutné rovněž zodpovědět otázku, zda úprava diskvalifikace obsažená v § 63 a až 66 ZOK dopadá rovněž na bývalé zástupce právnické osoby. Zatímco § 69 odst. 2 ZOK referuje o bývalých členech statutárního orgánu a na tyto úpravu diskvalifikace výslovně vztahuje, ustanovení § 69 odst. 1 ZOK hovoří výlučně o zástupci právnické osoby, jež ji ve statutárním orgánu při výkonu funkce *zastupuje*. Soudím, že ačkoliv zákon o obchodních korporacích úpravu diskvalifikace na bývalé zástupce právnické osoby ve funkci člena statutárního orgánu výslovně nevztahuje, s ohledem na účel institutu diskvalifikace je nezbytné dovést, že pokud určitá fyzická osoba v postavení zástupce právnické osoby naplnila obecnou či zvláštní skutkovou podstatu diskvalifikace, dopadají na ni důsledky s tím spojené bez ohledu na to, zda v okamžik zahájení diskvalifikačního řízení stále zástupcem je, či již nikoliv.

⁶⁵ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020) op. cit. sub. 5, s. 214.

⁶⁶ Ačkoliv otázka vztahu povinnosti péče řádného hospodáře a povinnosti nezbytné loajality nebyla v odborné literatuře řešena jednotně, po rekodifikaci soukromého práva se na základě dikce § 159 odst. 1 ObčZ stal převládajícím názor, že povinnost nezbytné loajality je vedle požadavku řádné péče součástí povinnosti péče řádného hospodáře. Obdobně tento vztah, tedy že povinnost nezbytné loajality tvoří součást péče řádného hospodáře, dovozuje rovněž ustálená judikatura. Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2695/2018, či Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017, a také komentářová literatura. Srov. LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s. ISBN 978-80-7400-852-8, s. 579.

⁶⁷ Tohoto závěru si ostatně byli pravděpodobně vědomi i J. Dědič a J. Lasák, když výše uvedenou úvahu ve své práci obdobným způsobem nastínil. Srov. DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021) op. cit. sub. 58, s. 493.

2.3 Bývalí členové statutárního orgánu

Vedle členů statutárního orgánu obchodních korporací § 69 odst. 2 ZOK dále rozšiřuje osobní působnost vyloučení z výkonu funkce rovněž na bývalé členy statutárního orgánu. Těmi se rozumí osoby, které v okamžiku zahájení řízení o vyloučení z výkonu funkce již sice nejsou členy statutárního orgánu (ať už jejich funkce zanikla z jakéhokoliv důvodu), nicméně v době, kdy jimi byly, se při výkonu funkce dopustily kvalifikovaného porušení svých povinností. Závěr o tom, že sankce v podobě diskvalifikace dopadá také na bývalé členy statutárního orgánu, by bylo dle P. Šuka možné dovodit i bez výslovné právní úpravy.⁶⁸ S tímto názorem souhlasím, neboť jak bylo výše shodně dovozeno pro případ bývalých zástupců právnické osoby ve statutárním orgánu, primárním účelem vyloučení z funkce je ochrana subjektů účastnících se hospodářského života (zejména věřitelů, zaměstnanců a společníků) a v konečném důsledku společnosti jako celku, a to před negativními následky jednání osob, které při výkonu funkce člena statutárního orgánu závažným způsobem porušily své povinnosti. Bez možnosti diskvalifikovat rovněž bývalé členy statutárního orgánu by hlavního účelu diskvalifikace nemohlo být dosaženo, neboť osoba, které by v důsledku naplnění některé ze skutkových podstat diskvalifikace hrozilo vyloučení, by se diskvalifikaci vždy vyhnula zkrátka tím, že by před zahájením diskvalifikačního řízení svou funkci opustila, kupříkladu odstoupením dle § 58 ZOK.

2.4 Osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu

I po novele ZOK nadále platí, že úprava diskvalifikace v § 63 až 66 ZOK dopadá rovněž na osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Byť tedy úprava osobní působnosti diskvalifikace v tomto smyslu modifikována nebyla, samotné vymezení okruhu osob, které je možné pod pojem osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu podřadit, doznalo značného vývoje. Pohled odborné literatury na tento pojem přitom nejprve nebyl vůbec jednotný. Někteří autoři za osobu v obdobném postavení považovali pouze likvidátora a opatrovníka obchodní korporace,⁶⁹ jiní dovozovali, že pod pojem osoby v obdobném postavení lze podřadit rovněž prokuristu nebo vedoucího odštěpného závodu podle § 503 odst. 2 ObčZ.⁷⁰ K. Hurychová

⁶⁸ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 234.

⁶⁹ Srov. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2017), op. cit. sub. 48, s. 197.

⁷⁰ ALEXANDER, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1608 s. ISBN 978-80-7478-537-5, s. 560.

mezi osoby v obdobném postavení dále řadila faktického a stínového vedoucího⁷¹ a podobně S. Černá dovozovala, že v obdobném postavení člena statutárního orgánu osoba může být nejen právně,⁷² nýbrž i fakticky, je-li v postavení *de facto* člena statutárního orgánu.⁷³

Má-li být podán výčet osob, jež lze za osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu považovat, je nejprve nutné obecně vymezit tento pojem. P. Šuk dovozuje, že „*osobami v obdobném postavení člena statutárního orgánu jsou ti, kdož zastávají funkce, ve kterých vykonávají (víceméně) působnost statutárního orgánu, ačkoliv je (stricto sensu) za členy statutárního orgánu nelze považovat.*“⁷⁴ Podobně J. Dědič a J. Lasák uvádějí, že jde o osoby, kterým je na základě zákona přiznána působnost obdobná působnosti člena statutárního orgánu.⁷⁵ Na základě uvedeného pak z komentářové literatury vyplývá, že osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu je pouze likvidátor, jenž dle § 193 ObčZ okamžikem svého povolání nabývá působnost statutárního orgánu, a dále též opatrovník obchodní korporace, na nějž dle § 487 odst. 1 ObčZ obdobně dopadají ustanovení o právech a povinnostech člena statutárního orgánu.⁷⁶ Za osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu naopak nelze považovat prokuristu, vedoucího odštěpného závodu či vedoucí zaměstnanci, neboť ti jsou statutárnímu orgánu vždy podřízeni a tudíž jejich postavení nelze považovat za obdobné ve smyslu § 69 odst. 2 ZOK.⁷⁷

2.5 Faktický člen statutárního orgánu

Novela ZOK dále prostřednictvím § 69 odst. 2 ZOK nově vztahuje úpravu vyloučení z výkonu funkce rovněž na osoby, které komentářová literatura označuje jako faktické členy statutárního orgánu.⁷⁸ Těmi jsou takové osoby, které, byť nejsou formálně právně členy statutárního orgánu, fakticky do činnosti a řízení obchodní korporace zasahují takovým způsobem, jako kdyby

⁷¹ HURYCHOVÁ, K. (2014), op. cit. sub. 8, s. 39.

⁷² Toto je právě případ likvidátora či opatrovníka obchodní korporace.

⁷³ ČERNÁ, S. *Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek*. Obchodněprávní revue. 2013, roč. 5., č. 6, s. 169-171. ISSN 1803-6554, s. 170.

⁷⁴ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 234.

⁷⁵ DĚDIČ, J., a LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 496-497.

⁷⁶ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5 s. 234-235, a shodně též DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021), op. cit. sub. 58, 496.

⁷⁷ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5 s. 235.

⁷⁸ DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021), op. cit. sub. 58, 472.

formálně právně členy statutárního orgánu byly, a v důsledku toho se v postavení člena statutárního orgánu materiálně nacházejí.⁷⁹ Důvodová zpráva k novele ZOK o faktických členech statutárního orgánu referuje jako o tzv. faktických a stínových vedoucích. Z obecné úpravy právního postavení faktického člena voleného orgánu obchodní korporace, která je nově obsažena v § 62 ZOK, dále vyplývá, že na faktické členy statutárního orgánu dopadají téměř shodná pravidla, jako platí pro *de iure* členy statutárního orgánu.

Ačkoliv zákon o obchodních korporacích výslovně upravuje postavení faktického člena statutárního orgánu od 1. 1. 2021 nově, snahy o zákonnou regulaci tohoto jevu probíhaly již dříve. Jak uvádí důvodová zpráva k novele ZOK, předlohou pro vymezení osobní působnosti diskvalifikace v § 69 odst. 2 ZOK ve vztahu k faktickým členům statutárního orgánu, resp. k faktickým a stínovým vedoucím, bylo znění § 66 odst. 6 ObchZ.⁸⁰ Byť důvodová zpráva k novele ZOK o faktických členech statutárního orgánu hovoří jako o faktických a stínových vedoucích, bližšímu vymezení těchto pojmů či jejich vzájemným vztahem a odlišením se nevěnuje. To je tedy ponecháno právní teorii a judikatuře. Bližší výklad uvedených pojmů má přitom zásadní vliv na určení rozsahu osobní působnosti diskvalifikace ve vztahu k faktickým a stínovým vedoucím. V souvislosti s dikcí nové úpravy obsažené v § 62 odst. 1 a § 69 odst. 2 ZOK totiž vyvstává stěžejní otázka, a to, je-li při současném pojetí osoby, která se fakticky nachází v postavení člena statutárního orgánu, možné za takovou osobu považovat jak faktické, tak stínové vedoucí. Pokud by totiž převládl výklad, že za faktického člena statutárního orgánu nelze považovat faktického, nebo stínového vedoucího, nebylo by současně možné osobu v tom či onom postavení diskvalifikovat.

Názory na výše uvedenou otázku přitom nejsou zcela jednotné. Zatímco závěr, že faktický vedoucí je případem osoby v postavení faktického člena statutárního orgánu, je v odborné literatuře přijímán jednotně, v případě stínového vedoucího na obdobném závěru shoda nepanuje. Podobným způsobem jako důvodová zpráva k novele ZOK na pojetí stínového vedoucího zřejmě nahlíží P. Šuk, neboť uplatnění následků, které jsou spojené s porušením péče řádného hospodáře,

⁷⁹ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020) op. cit. sub. 5, s. 210.

⁸⁰ Na základě tohoto ustanovení obchodního zákoníku bylo možné právní úpravu odpovědnosti a ručení orgánů a členů orgánů společnosti vztáhnout rovněž na osoby, které „na základě dohody, podílu na společnosti či jiné skutečnosti ovlivňují podstatným způsobem chování společnosti, přestože nejsou orgány ani členy orgánů společnosti, bez zřetele k tomu, jaký vztah ke společnosti mají.“

a to včetně diskvalifikace, dovozuje ve vztahu k stínovým vedoucím již z díkce § 62 odst. 1 ZOK.⁸¹ Z uvedeného závěru tedy vyplývá, že P. Šuk pod pojem faktického člena statutárního orgánu shodně podřazuje jak faktického, tak stínového vedoucího.⁸² Opačný názor zastávají J. Dědič a J. Lasák, kteří do okruhu osob, na něž dopadá úprava obsažená v § 62 ZOK, řadí výlučně faktického vedoucího. Stínového vedoucího naopak za faktického člena statutárního orgánu nepovažují, a to především s odkazem na skutečnost, že stínový vedoucí sice rozhodujícím způsobem členy statutárního orgánu ovlivňuje, jejich činnost však ve své podstatě nenahrazuje.⁸³ V důsledku tohoto závěru by pak ovšem vůči stínovým vedoucím nebylo možné uplatnit úpravu diskvalifikace, neboť rozšíření osobní působnosti diskvalifikace obsažené v § 69 odst. 2 in fine ZOK dopadá výlučně na faktického člena statutárního orgánu, tedy podle J. Dědiče a J. Lasáka toliko na faktického vedoucího.

Má-li být zaujato přesvědčivé stanovisko k otázce rozsahu osobní působnosti diskvalifikace ve vztahu k faktickým a stínovým vedoucím, je s ohledem na dikci § 69 odst. 2 ZOK třeba nejprve určit, zda je možné pod pojem faktické člena statutárního orgánu oba tyto pojmy podřadit. Vzhledem k tomu, že koncept faktického a stínového vedoucího je značně propracován v britském právu, obzvláště pak v judikatuře, a to mimo jiné v souvislosti s úpravou diskvalifikace, považují za vhodné při snaze o vymezení těchto pojmů nejprve přihlídnout k závěrům formulovaným právě v britském právním prostředí. Britská právní úprava, judikatura a odborná literatura obecně referuje o třech souvisejících právních pojmech, kterými jsou (i) *de iure* vedoucí (*de iure director*)⁸⁴; (ii) faktický vedoucí (*de facto director*); a (iii) stínový vedoucí (*shadow director*).⁸⁵

⁸¹ Z toho důvodu rovněž považuje rozšíření osobní působnosti diskvalifikace a zvláštních povinností obsažených v § 66 ZOK, které je upraveno v § 69 odst. 2 ZOK, ve vztahu k stínovým a faktickým vedoucím za nadbytečné. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 235-236.

⁸² Výlučně na základě zvolené terminologie by dále bylo možné usuzovat, že na vztah pojmů faktického člena statutárního orgánu a stínového vedoucího velmi těsně nahlíží S. Černá, neboť oba tyto pojmy v jednom ze svých textů uvádí jako synonyma. Srov. ČERNÁ, S. (2013), op. cit. sub. 73, s. 169-171.

⁸³ Jinými slovy rozhodnutí, jež učiní stínový vedoucí, nejsou na venek prohlašována za rozhodnutí statutárního orgánu. DĚDIČ, J. a LASÁK, J. *Právní postavení faktického člena voleného orgánu v obchodním právu*. Zpravodaj Jednoty českých právníků. 2020, č. 3, s. 70-88. ISSN 2464-5982, s. 75-76.

⁸⁴ Termín „*director*“, který je užíván v britské úpravě, je zřejmě bližší termínu „vedoucí“, neboť termín „*statutární orgán*“ bývá zpravidla překládán jako „*governing body*“ či „*statutory body*“. Termín „*statutory body*“ je užíván jako závazný termín při překladu předpisů práva Evropské Unie do českého jazyka. Informační systém pro aproximaci práva (ISAP). *Databáze č. 4A – Závazné termíny*. [online] [cit. 2023-10-10]. Dostupné z <https://isap.vlada.cz/dul/zavaznet.nsf/ca?OpenView>.

⁸⁵ HANNIGAN, B. (2016) op. cit. sub. 27, s. 156-160, 164-165.

De iure vedoucím je taková osoba, která (i) byla do funkce *de iure* vedoucího jmenována v souladu s právní úpravou regulující takové jmenování;⁸⁶ (ii) se svým jmenováním do funkce souhlasila; (iii) ve vztahu k dané osobě nebylo vydáno diskvalifikační rozhodnutí zakládající překážku výkonu funkce ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1, písm. a) CDDA 1986; a současně (iv) v případě dané osoby nenastala žádná skutečnost mající za následek zánik funkce vedoucího.⁸⁷ Jde tedy o osoby, které jsou v postavení vedoucího formálně v souladu s právem. Tomuto pojetí *de iure* vedoucího tudíž v podmínkách české právní úpravy plně odpovídá pojem statutární orgán (resp. člen statutárního orgánu), jakožto zákonný výkonný orgán obchodní korporace. Termíny *de iure* vedoucí a statutární orgán, tak budou dále užívány jako synonyma. Od *de iure* členů statutárního orgánu pak britské právo rozlišuje faktické vedoucí (*de facto directors*) a stínové vedoucí (*shadow directors*).

Prvotní přístup k vymezení obsahu pojmu faktický vedoucí byl ve Velké Británii ve srovnání se současným pojetím poměrně značně restriktivní. Za faktického vedoucího byla totiž považována výlučně osoba, již funkce člena statutárního orgánu (*de iure* vedoucího) nevznikla, byť do funkce byla jmenována a tuto funkci vykonávala, nebo osoba, jež pokračovala ve výkonu funkce člena statutárního orgánu (*de iure* vedoucího), ač jí tato funkce již zanikla. Takto na pojem faktického vedoucího britské soudy nahlížely po poměrně dlouhou dobu, a to zřejmě až do 80. let minulého století.⁸⁸ Původně formulovaná koncepce faktického vedoucího se však s postupem času ukázala jako příliš úzká. Především v souvislosti s řízeními o diskvalifikaci totiž neumožňovala soudům pod pojem faktického vedoucího podřadit i další osoby, v jejichž případě by to s ohledem na účel diskvalifikace bylo žádoucí. Šlo zejména o takové osoby, které, byť nikdy nebyly do funkce člena statutárního orgánu (*de iure* vedoucího) řádně ani jinak jmenovány, ve zbytku svým jednáním naplňovaly znaky faktického vedoucího.⁸⁹ Na tento neuspokojivý stav nakonec soudní praxe reagovala, když ve věci *Lo-Line Electric Motors Ltd* bylo původní úzké pojetí faktického vedoucího po téměř sto padesáti letech definitivně opuštěno. V této věci byla pro účely rozhodnutí

⁸⁶ Tedy je jmenována formálně řádně, právně.

⁸⁷ FRENCH, D., MAYSON, W., S., RYAN, L., CH., *Company Law*, 33rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2016, 767 s. ISBN 978-0-19-877830-1, s. 436, 444-445.

⁸⁸ Bod 82 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Velké Británie ve věci *Revenue and Customs Commissioners v Holland* [2010] UKSC 51, [2010] 1 WLR 2793.

⁸⁹ FRENCH, D., MAYSON, W., S., RYAN, L., CH. (2016) op. cit. sub. 87, s. 436.

o diskvalifikaci za faktického vedoucího označena osoba, která fakticky vykonávala funkci člena statutárního orgánu, aniž by do této funkce byla jakýmkoliv způsobem povolána.⁹⁰

Na nové pojetí pojmu faktický vedoucí, které bylo představeno ve věci *Lo-Line Electric Motors Ltd*, dále navázal a tuto koncepci podrobněji rozvinul soud ve věci *Hydrodan (Corby) Ltd*, když formuloval v pozdějších soudních rozhodnutích patrně nejčastěji citovanou definici faktického vedoucího.⁹¹ Soudce Millet v dané věci uvedl, že faktickým vedoucím je taková osoba, jež o sobě tvrdí, že je *de iure* vedoucím a jako *de iure* vedoucí má v úmyslu jednat, byť do takové funkce nikdy nebyla řádně a platně ustanovena.⁹² Přestože je uvedené vymezení faktického vedoucího hojně citováno odbornou literaturou, jistě nelze přehlédnout náhled obsažený v poměrně recentním rozhodnutí Nejvyššího soudu Velké Británie, který předkládá názor, že přesné vymezení pojmu faktický vedoucí se bude lišit v závislosti na souvislostech, pro které bude tento pojem vykládán.⁹³

Jak bylo uvedeno výše, vedle *de iure* a faktických vedoucích rozeznává britské právo též stínové vedoucí (*shadow director*). Zatímco pojem faktický vedoucí byl dovozen judikaturou, legální definice termínu stínový vedoucí byla obsažena již v zákoně o společnostech z roku 1917.⁹⁴ V platném a účinném britském právu je stínový vedoucí definován mimo jiné v § 251 odst. 1 CA 2006, a to jako osoba, podle jejíchž pokynů či instrukcí jsou *de iure* členové statutárního orgánu navyklí jednat.⁹⁵ Povahou stínového vedoucího se v souvislosti s vymezením koncepce faktického vedoucího zabýval již soudce Millet v už zmíněné věci *Hydrodan (Corby) Ltd*. O stínovém vedoucím referuje jako o osobě, která „čihá ve stínu“ (*lurks in the shadows*) a skrývá se za jinými osobami, o nichž tvrdí, že výlučně ony jsou *de iure* vedoucími příslušné společnosti, přičemž ani

⁹⁰ Rozhodnutí Vyššího soudu ze dne 30. března 1988 ve věci *Lo-Line Electric Motors Ltd* [1988] Ch 477. Uvedené rozšíření pojetí faktického vedoucího, v důsledku kterého za něj bylo možné (mimo jiné) pro účely diskvalifikace považovat i osobu, která nikdy v postavení *de iure* vedoucího nebyla, bylo považováno za významnou soudní inovaci. Tato ovšem byla následně judikaturou britských soudů několikrát potvrzena. Srov. rozhodnutí *Revenue and Customs Commissioners v Holland* [2010] UKSC 51, [2010] 1 WLR 2793, zejména body 82 až 84 rozhodnutí.

⁹¹ WATSON, S., NOONAN, CH. *Defining Directorship*. Australian Journal of Corporate Law, Forthcoming, 2010, s. 9-12. [online] [cit. 2023-10-12]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1695796

⁹² Rozhodnutí Odvolacího soudu ve věci *Re Hydrodan (Corby) Ltd.*, [1994] BCC 161.

⁹³ Bod 93 rozhodnutí Nejvyššího soudu Velké Británie ve věci *Revenue and Customs Commissioners v Holland* [2010] UKSC 51, [2010] 1 WLR 2793.

⁹⁴ Přestože výchozí zákonné vymezení pojmu stínový vedoucí zůstalo po více než sto let v jednotlivých zákonech o společnostech prakticky totožné, poprvé bylo výslovně označení stínový vedoucí k tomuto konceptu přiřazeno až zákonem o společnostech z roku 1980, a to v ustanovení 63. MOORE, R, C. *Obligations in the shade: the application of fiduciary directors' duties to shadow directors*. Legal studies. 2016, roč. 36, č. 2, s. 326-353. ISSN 1748-121X, s. 330. [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/legal-studies/article>

⁹⁵ Shodná definice stínového vedoucího byla prostřednictvím zákona *Small Business, Enterprise and Employment Act 2015* začleněna rovněž do § 251 *Insolvency Act 1986* a § 22 odst. 5 *CDDA 1986*.

sama společnost takovou osobu za *de iure* vedoucího jakkoliv nevydává.⁹⁶ Jak uvádí důvodová zpráva k novele ZOK a jak rovněž vyplývá z výše uvedeného, v podmínkách české právní úpravy se koncepce stínového vedoucího částečně překrývá s koncepcí ovládající osoby ve smyslu § 74 odst. 1 ZOK, neboť právě uplatňování rozhodujícího vlivu, tj. jak uvádí B. Havel, vliv opakovaný, nikoliv nahodilý,⁹⁷ kvalitativně odpovídá vlivu stínového vedoucího v britském pojetí, na základě jehož pokynů či instrukcí jsou *de iure* členové statutárního orgánu navyklí jednat.

Zpět nicméně k české úpravě a otázce osobní působnosti diskvalifikace dle § 69 odst. 2 ZOK. Jak již bylo uvedeno výše, J. Dědič a J. Lasák za faktického člena statutárního orgánu pro účely § 69 odst. 2 ZOK považují pouze faktického vedoucího. Nahlédneme-li na jejich argumentaci optikou výše uvedených závěrů britské judikatury a odborné literatury, mám za to, že tento závěr dovozují podobně jako soudce Millet ve věci *Hydrodan (Corby) Ltd* na především základě chování faktického vedoucího navenek. Závěr o tom, že má-li určitá osoba být v postavení faktického vedoucího, její rozhodnutí musí být formálně deklarována jako rozhodnutí člena statutárního orgánu,⁹⁸ nepochybně velmi blíže odpovídá dílčímu prvku vymezení faktického vedoucího soudce Milleta, tedy že osoba v postavení faktického vedoucího navenek jako *de iure* člen statutárního orgánu vystupuje. Jak bylo uvedeno výše, tento atribut naopak v případě stínového vedoucího splněn nebude.

Osobně soudím, že pro tento výklad slovního spojení *fakticky se nacházet v postavení člena statutárního orgánu*, jež je užito v § 69 odst. 2 ZOK, není důvod. Závěr o tom, zda se určitá osoba fakticky (tj. ve skutečnosti) v postavení člena statutárního orgánu nachází, či nikoliv, není závislý na tom, zda je tento stav zřejmý navenek. Skutečnost, že stínový vedoucí na rozdíl od toho faktického formálně navenek jako člen statutárního orgánu nevystupuje, nic nevypovídá o tom, zda se ve smyslu § 69 odst. 2 ZOK fakticky nachází v postavení člena statutárního orgánu, či nikoliv, a to tím spíše, že řada činností statutárního orgánu směřuje též dovnitř obchodní korporace. Rovněž je třeba odmítnout pohled, který by pojem stínového vedoucího ztotožňoval s pojmem ovládající osoby a vztahoval tak na něj namísto úpravy § 62 a též 69 odst. 2 ZOK úpravu

⁹⁶ Zejména bod 183 rozhodnutí Odvolacího soudu ve věci *Re Hydrodan (Corby) Ltd.*, [1994] BCC 161.

⁹⁷ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 253.

⁹⁸ Srov. *a contrario* argument J. Dědiče a J. Lasáka: „do režimu § 62 nepochybně spadá faktický vedoucí (*de facto director*), avšak daná kritéria nespĺňuje stínový vedoucí. Ten příslušný volený orgán rozhodujícím způsobem ovlivňuje (z hlediska autonomie jeho rozhodovací vůle), ale rozhodně jej ve své podstatě nenahrazuje (rozhodnutí stínového vedoucího nejsou formálně deklarována za rozhodnutí voleného orgánu). DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 470.

podnikatelských.⁹⁹ Souhlasím s I. Štenglovou, že stínový vedoucí sice často bude současně osobou ovládající, nicméně rozdíl spočívá ve skutečném uplatnění rozhodujícího vlivu. Zatímco ovládající osobou ve smyslu § 74 odst. 1 ZOK bude osoba, jež disponuje (toliko) možností uplatnit rozhodující vliv,¹⁰⁰ stínovým vedoucím bude osoba, která svůj rozhodující vliv reálně uplatňuje, a to tak intenzivně, že na sebe fakticky přenáší působnost člena statutárního orgánu.¹⁰¹ Za přesvědčivý nepovažuji ani další výše uvedený argument, podle kterého úpravu § 69 odst. 2 ZOK na stínového vedoucího nelze vztáhnout z toho důvodu, že na jeho postavení již dopadá úprava podnikatelských seskupení.¹⁰² Přihlédneme-li totiž k primárnímu účelu diskvalifikace, je dle mého názoru zřejmé, že diskvalifikace musí dopadat na jakoukoliv osobu, která vykonává působnost statutárního orgánu, ať *de iure* či *de facto*. Tomuto ostatně odpovídá okruh osob stojících formálně právně mimo statutárního orgán, na které se zákonodárce rozhodnul sankci v podobě diskvalifikace prostřednictvím § 69 ZOK rovněž vztáhnout.

Shrneme-li výše uvedené, lze konstatovat, že faktický a stínový vedoucí představují dvě odlišné kategorie osob, které lze pro účely § 69 odst. 2 ZOK subsumovat pod pojem faktického člena statutárního orgánu. Zatímco faktickým vedoucím je osoba, jež formálně navenek jedná jako člen statutárního orgánu, ačkoliv jím *de iure* není, stínovým vedoucím je osoba, která v důsledku využívání svého rozhodujícího vlivu nikoliv krátkodobě reálně rozhoduje o záležitostech náležejících do působnosti statutárního orgánu, byť členem statutárního orgánu není, přičemž *de iure* členové statutárního orgánu se pokyny této osoby fakticky řídí (např. většinový společník).¹⁰³ Na faktického i stínového vedoucího tedy dle § 69 odst. 2 ZOK rovněž dopadá úprava diskvalifikace obsažená v § 63 až 66 ZOK.

⁹⁹ Tamtéž, s. 470.

¹⁰⁰ Nicméně dle dikce § 74 odst. 1 ZOK tento vliv fakticky uplatňovat nemusí (srov. *může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv*).

¹⁰¹ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 211.

¹⁰² DĚDIČ, J., LASÁK, J. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 470.

¹⁰³ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 236.

3 Obecná skutková podstata vyloučení z výkonu funkce

Zákon o obchodních korporacích upravuje obecně dvě situace, při kterých je odůvodněno přistoupení soudu k vyloučení určité osoby z výkonu funkce člena statutárního orgánu. Jejich společným jmenovatelem je existence kvalifikovaného porušení povinností při výkonu funkce člena statutárního orgánu. Již v podmínkách právní úpravy účinné před novelou ZOK bylo možné okruhy důvodů, které vedly k diskvalifikaci, rozlišovat podle toho, zda vyloučení z výkonu funkce bylo podmíněno vydáním rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku obchodní korporace podle § 136 InsZ, či nikoliv.¹⁰⁴

Novela ZOK, jejímž účelem bylo mimo jiné z hlediska systematiky uspokojivěji uspořádat právní úpravu diskvalifikace, nově sjednotila případy, ve kterých soud může nebo dokonce musí rozhodnout o diskvalifikaci, do jednoho ustanovení, a to sice § 63 odst. 1 a odst. 2 ZOK. Úpravu obsaženou v § 63 odst. 1 ZOK označuje důvodová zpráva k novele ZOK jako obecnou skutkovou podstatu vyloučení. Na postup uvedený v druhém odstavci téhož ustanovení lze pak ve vztahu k ní nahlížet jako na skutkovou podstatu zvláštní, jež obsahuje specifickou úpravu dopadající na zpravidla závažnější případy, ve kterých je soud zbaven diskreční pravomoci záležející v tom, zda sankci vyloučení uložit, či neuložit, neboť soud je při svém rozhodování vázán rozhodnutím insolvenčního soudu.¹⁰⁵

Byť v důsledku novely ZOK došlo k poměrně významné modifikaci úpravy vyloučení z výkonu funkce, zejména pak té části, jež upravuje diskvalifikaci v souvislosti s upadnuvší obchodní korporací, soudím, že obecné uspořádání důvodů vedoucích k diskvalifikaci zůstalo zachováno. Nadále tedy platí, že jedním ze základních rysů, který od sebe obě výše uvedené skutkové podstaty odlišuje, je povaha následku porušení povinností při výkonu funkce (respektive absence takového následku) v podobě úpadku příslušné obchodní korporace.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Uvedené vyplývá předně z dikce § 63 odst. 1 a 2 ZOK ve znění účinném do 31. 12. 2020, neboť zákon v tomto ustanovení výslovně možnost zahájení diskvalifikačního řízení podmiňuje existencí rozhodnutí o úpadku. Možnost vyloučení z výkonu funkce mimo probíhající insolvenční řízení pak upravoval § 65 ZOK ve znění účinném před Novelou ZOK.

¹⁰⁵ Srov. dikci § 63 odst. 1 ZOK „*Soud může i bez návrhu rozhodnout*“ a § 63 odst. 2 ZOK „*Soud rozhodne*“.

¹⁰⁶ Insolvenční zákon vymezuje úpadek ve formě platební neschopnosti a úpadek ve formě předlužení. Blíže k tomuto pojmu srov. MORAVEC, T. in MORAVEC, T., KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2021, 1838 s. ISBN 978-80-7400-849-8, s. 16-26.

Z uvedených důvodů tak nadále lze rozlišovat mezi diskvalifikací člena statutárního orgánu uskutečněnou ve vazbě na insolvenční řízení, či bez této vazby.¹⁰⁷ V následujících kapitolách tedy budou důvody vedoucí k vyloučení z výkonu funkce postupně uvedeny s ohledem na tuto základní kategorizaci. Jako první bude v souladu se systematikou zvolenou zákonodárcem věnována pozornost obecné skutkové podstatě diskvalifikace podle § 63 odst. 1 ZOK.

Z důvodů podrobněji vylíčených již v kapitole 1.1 vyplývá, že je nesporně ve veřejném zájmu, aby funkci člena statutárního orgánu po přiměřenou dobu nadále nevykonávaly osoby, které se již v takové funkci nacházely a při jejím výkonu své povinnosti porušily podstatným způsobem. Měli být ochrana (potenciálních) věřitelů, dodavatelů či zaměstnanců obchodních korporací a v konečném důsledku tak celé společnosti a tržního hospodářství před výše uvedenými osobami účinná, jeví se jako vhodný přístup tyto osoby na určitou dobu z výkonu funkce člena statutárního orgánu vyloučit již v době, kdy se při výkonu své funkce neosvědčily, byť jimi vedená obchodní korporace se ještě do existenčních potíží nedostala. Nejen v České republice se tak prosadil názor, že dopustí-li se člen statutárního orgánu kvalifikovaného porušení svých povinností při výkonu funkce, není s diskvalifikací nezbytné vyčkávat až do okamžiku, kdy se obchodní korporace v důsledku nevyhovujícího řízení ocitne v úpadku, nýbrž k ní lze přistoupit již dříve, a to právě za účelem zamezení vzniku nejzávažnějších negativních důsledků úpadku.¹⁰⁸ Tento přístup dle mého názoru dobře dokládá obecnou preventivní povahu nástrojů *corporate governance*, jejichž cílem je zajistit, aby ve funkci člena statutárního orgánu působily osoby s vhodnou kvalifikací.¹⁰⁹

Tuto v jistém smyslu preventivní funkci plní v zákoně o obchodních korporacích § 63 odst. 1 ZOK. Podle obecné skutkové podstaty obsažené v tomto ustanovení může soud rozhodnout o diskvalifikaci určité osoby z výkonu funkce člena statutárního orgánu v případě, že jako (i) člen statutárního orgánu obchodní korporace porušila své povinnosti při výkonu funkce; přičemž (ii) porušení těchto povinností bylo opakované nebo závažné; a (iii) k porušení povinností došlo v průběhu posledních tří let před zahájením řízení o vyloučení. Jak je v kontextu výkladu pojmu opakovaného porušení blíže vyloženo v kapitole 3.2.1 níže, vedle výše uvedených podmínek je

¹⁰⁷ Jednotlivé diskvalifikační důvody podle těchto dvou kritérií třídí rovněž komentářová literatura. Srov. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 213, 216-27, nebo obdobně RADA, T. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 476-748.

¹⁰⁸ Obdobný přístup volí rovněž britská úprava diskvalifikace. Srov. kupříkladu skutkovou podstatu obsaženou v § 8 CDDA 1986.

¹⁰⁹ Uvedeného cíle je dosaženo zejména stanovením tzv. osvědčených postupů (*best practices*), na které lze nahlížet jako na protiklad k nedbalému jednání, které může odůvodňovat vyloučení z výkonu funkce.

předpokladem pro uložení sankce v podobě diskvalifikace její přiměřenost k závažnosti pochybení, kterého se člen statutárního orgánu dopustil. O jednotlivých znacích uvedené obecné skutkové podstaty bude podrobněji pojednáno v následujících kapitolách.

3.1 Porušení povinností při výkonu funkce člena statutárního orgánu

Podle ustanovení § 63 odst. 1 ZOK může soud diskvalifikovat takového člena statutárního orgánu, který porušil své povinnosti při výkonu funkce, přičemž takové porušení musí být opakované nebo závažné.¹¹⁰ Oproti předchozí úpravě obsažené v § 65 odst. 1 ZOK, která obdobně jako § 63 odst. 1 ZOK v platném znění obsahovala důvody vedoucí k diskvalifikaci bez vazby na insolvenční řízení, tedy došlo v důsledku přijetí novely ZOK k několika změnám.

První modifikace předchozí úpravy se týká způsobu vymezení okruhu povinností, jejichž porušení může vést k vyloučení z výkonu funkce člena statutárního orgánu. Zatímco původní znění § 65 odst. 1 ZOK podmiňovalo možnost vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce tím, že takový člen porušil „*péči řádného hospodáře, případně jinou péči spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem jeho funkce*“,¹¹¹ podle současné dikce § 63 odst. 1 ZOK je k diskvalifikaci možné přistoupit, jestliže člen statutárního orgánu porušil „*své povinnosti při výkonu funkce*.“

Na první pohled by se mohlo zdát, že současná obecná skutková podstata vyloučení podstatným způsobem rozšiřuje okruh povinností, jejichž porušení může založit důvod pro diskvalifikaci, neboť člen statutárního orgánu se napříště musí při výkonu své funkce vyvarovat kvalifikovanému porušení jakékoliv povinnosti, jež ho ve funkci stíhá, nikoliv tedy „pouze“ porušení péče řádného hospodáře a jiné péče podle zvláštních právních předpisů, jak tomu bylo v podmínkách předchozí úpravy. Výkladem obou výše uvedených ustanovení však lze dovodit, že okruh povinností, jejichž porušení odůvodňuje vyloučení z výkonu funkce, ve skutečnosti materiálně pozměněn nebyl. Byť totiž zobecnění provedené novelou ZOK staví najisto, že důvodem pro diskvalifikaci může vedle porušení povinností uložených zákonem být rovněž

¹¹⁰ Co představuje opakované nebo závažné porušení povinností je podrobněji vyloženo v následující kapitole 3.2. V uvedené kapitole je rovněž popsáno, jaké jednání bude možné zpravidla pod tyto pojmy podřadit.

¹¹¹ Pod pojem jiné péče ve smyslu tohoto ustanovení lze dle komentářové literatury podřadit například případy, kdy je člen statutárního orgánu dle zvláštního předpisu povinen jednat s odbornou péčí. Tak je podle zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu povinen s touto zvláštní odbornou péčí svou funkci vykonávat člen statutárního orgánu obchodníka s cennými papíry, centrálního depozitáře nebo organizátora regulovaného trhu. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2017), op. cit. sub. 48, s. 189-190.

porušení povinností plynoucích ze smlouvy o výkonu funkce, zakladatelského právního jednání či rozhodnutí orgánu obchodní korporace,¹¹² obdobný závěr bylo možné dovodit již za předchozí úpravy. Ustanovení § 65 odst. 1 ZOK ve znění účinném před novelou ZOK totiž podle I. Štenglové nelze vykládat restriktivně v tom smyslu, že možnost diskvalifikace přichází v úvahu vedle případů porušení péče řádného hospodáře pouze v případech porušení jiné toliko právními předpisy stanovené péče.¹¹³ Je tomu tak proto, že případy porušení povinností stanovených kupříkladu smlouvou o výkonu funkce, zakladatelským právním jednáním nebo rozhodnutím orgánu obchodní korporace bude zpravidla možné subsumovat pod porušení péče řádného hospodáře. Domnívám se, že takový výklad je správný, neboť péče řádného hospodáře vedle svébytné povinnosti představuje rovněž obecný standard jednání, který členové statutárního orgánu musí při svém jednání vždy dodržovat.¹¹⁴ Z tohoto důvodu se přikláním k závěru P. Šuka, podle něhož nahrazení sousloví *porušení péče řádného hospodáře* formulací *porušení povinností při výkonu funkce* ve svém důsledku nepřináší věcnou změnu.¹¹⁵

Shrme-li výše uvedené, na otázku, porušení jakých povinností může podle účinné úpravy vést k vyloučení z výkonu funkce, lze odpovědět, že k diskvalifikaci je možné podle § 63 odst. 1 ZOK přistoupit v případě kvalifikovaného porušení jakékoliv povinnosti, která dopadá na člena statutárního orgánu, přičemž není rozhodné, na základě čeho byla taková povinnost uložena, byla-li uložena řádně v souladu s právem.¹¹⁶

Jak dále vyplývá z dikce § 63 odst. 1 ZOK, k naplnění obecné skutkové podstaty diskvalifikace dojde již samotným kvalifikovaným (tj. závažným nebo opakovaným) porušením stanovených povinností. Vznik škody či nemajetkové újmy v důsledku porušení povinností při výkonu funkce

¹¹² Jak uvádí T. Rada, takto uložená povinnost ovšem nesmí být v rozporu s kogentními ustanoveními právních předpisů. RADA, T. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 477.

¹¹³ Byť by se uvedený závěr nabízel z doslovného výkladu § 65 odst. 1 ZOK ve znění účinném před novelou ZOK, a to z toho důvodu, že uvedené ustanovení spojuje onu jinou péči pouze s takovou péčí, která je s výkonem funkce člena statutárního orgánu spojena na základě jiného právního předpisu.

¹¹⁴ LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. a kol. (2022), op. cit. sub. 66, s. 597-598. Uvedený závěr lze dovodit rovněž z judikatury. Tak kupříkladu Nejvyšší soud v bodě 48 rozhodnutí ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1831/2021, uvedl, že „standard péče řádného hospodáře nedopadá jen na jednání člena statutárního orgánu za obchodní korporaci navenek či na rozhodování v rámci obchodního vedení, ale vztahuje se i k úkonům (vnitřní) správy obchodní korporace.“

¹¹⁵ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 214.

¹¹⁶ ŠTENGLOVÁ, I. a ŠUK, P. *Některé důsledky porušení péče řádného hospodáře (nejen) v judikatuře českých soudů*. Obchodněprávní revue. 2021, roč. 13, č. 3, s. 153-164. ISSN 1803-6554, s. 158. Shodně RADA, T. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 477. Z důvodu zaměření této práce a jejího stanoveného rozsahu není možné podrobněji referovat o jednotlivých povinnostech, které stíhají členy statutárního orgánu a jejichž porušení může odůvodňovat vyloučení z výkonu funkce, proto k jejich výčtu blíže srov. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 214.

tudíž není nutnou podmínkou pro přistoupení k diskvalifikaci,¹¹⁷ byť rozsah újmy zejména na majetku obchodní korporace jistě bude jedním z kritérií zejména při vyměřování konkrétní délky trvání vyloučení z výkonu funkce. Na základě uvedeného lze rovněž dodat, že jestliže nauka obecně rozlišuje kategorii deliktů ohrožovacích a poruchových, diskvalifikační delikt dle § 63 odst. 1 ZOK náleží do první uvedené kategorie.

Současně je v úvodu výkladu obecné skutkové podstaty diskvalifikace potřeba zdůraznit, že člen statutárního orgánu odpovídá za řádný výkon funkce, nikoliv za výsledek této činnosti. Určitá míra rizika je přitom imanentní součástí každého podnikatelského rozhodnutí, které člen statutárního orgánu činí. Dojde-li následně v důsledku určitého podnikatelského rozhodnutí k materializaci tohoto rizika v podobě hospodářské ztráty či jiného podnikatelského neúspěchu, nese tento podnikatelský neúspěch obchodní korporace a člena statutárního orgánu za takové rozhodnutí, za předpokladu, že ho učinil s potřebnými znalostmi, pečlivostí a v zájmu obchodní korporace,¹¹⁸ diskvalifikací postihnout nelze.¹¹⁹

3.2 Opakované nebo závažné porušení povinností při výkonu funkce

Vyloučení z výkonu funkce člena statutárního orgánu má pro osobu, jež v této funkci selhala, závažné důsledky.¹²⁰ Z tohoto důvodu zákonodárce již před novelou ZOK stanovil, že soud může přistoupit k diskvalifikaci určité osoby jen v těch případech, kdy taková osoba porušila péči řádného hospodáře určitým kvalifikovaným způsobem. Nutnost velmi pečlivě a obezřetně formulovat jednotlivé důvody pro diskvalifikaci je dle mého názoru rovněž dána povahou institutu vyloučení z výkonu funkce, neboť tento institut představuje poměrně intenzivní zásah do práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost zaručeného čl. 26 Listiny základních práv a svobod. Uvedené musí tím spíše platit v případech, kdy má být diskvalifikována osoba, jež při

¹¹⁷ Shodný závěr dovodil i Nejvyšší soud ve vztahu k § 65 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK. Ten je nepochybně i za účinné úpravy nadále platný. Zejm. bod 43, 44 rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1831/2021.

¹¹⁸ Jinými slovy, že byl při procesu rozhodování dodržen standard péče řádného hospodáře. Zákon o obchodních korporacích pak dále v § 51 odst. 1 poskytuje členům statutárního orgánu při jejich jednání dodatečnou ochranu pomocí pravidla podnikatelského úsudku, které pro ně stanoví tzv. bezpečný přístav (safe harbour). Jeho účelem je poskytnout členům statutárního orgánu při činění podnikatelských rozhodnutí jistotu, že budou-li jednat pečlivě, s potřebnými znalostmi a loajálně, budou před případnými negativními důsledky takového rozhodnutí, kupříkladu v podobě diskvalifikace, chráněni. Srov. ŠTENGLOVÁ, I. a HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 166-167.

¹¹⁹ Z judikatury srov. kupříkladu rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016.

¹²⁰ Jednotlivé důsledky diskvalifikace jsou podrobněji rozebrány v kapitole 5.

výkonu funkce člena statutárního orgánu sice selhala, nicméně jí vedená obchodní korporace se přes to do úpadku nedostala, tj. k materializaci důsledků takového selhání nedošlo.

Jak již bylo výše předestřeno, pro naplnění obecné skutkové podstaty diskvalifikace dle § 63 odst. 1 ZOK je nezbytné, aby člen statutárního orgánu porušil své povinnosti při výkonu funkce *opakovaně* nebo *závažně*. V tomto ohledu novela ZOK úpravu diskvalifikace zpřísnila, neboť podle původní skutkové podstaty vyloučení bylo nezbytné, aby znaky opakovanosti a závažnosti porušení péče řádného hospodáře byly naplněny kumulativně.¹²¹ Tuto změnu považuji s ohledem na primární účel vyloučení z výkonu funkce za přínosnou a opodstatněnou. Skutečnost, že podle původního znění § 65 odst. 1 ZOK jakékoliv jednorázové porušení požadované péče, byť bylo sebezávažnější, nemohlo vést k vyloučení z výkonu funkce, lze podle mého názoru považovat za významný nedostatek předchozí úpravy.¹²² Ani z komparativního pohledu nejde o ojedinělý přístup, neboť kupříkladu podle britské úpravy vyloučení z výkonu funkce k naplnění materiálně blízké skutkové podstaty diskvalifikace, jež spočívá ve vyloučení člena statutárního orgánu na základě nevhodnosti (*unfitness*),¹²³ rovněž postačí závažné porušení péče řádného hospodáře či jiné povinnosti, byť by bylo jediné.¹²⁴ Jelikož opakovanost i závažnost jsou neurčitými právními pojmy, považuji za nezbytné je blíže vyložit.

3.2.1 Opakované porušení povinností při výkonu funkce

Může-li být člen statutárního orgánu diskvalifikován v důsledku toliko opakovaného porušení povinností, je předně nezbytné zodpovědět, jaká četnost jednání znak opakovanosti naplní. Z gramatického výkladu § 63 odst. 1 ZOK vyplývá, že k naplnění obecné skutkové podstaty diskvalifikace postačí, poruší-li člen statutárního orgánu své povinnosti při výkonu funkce alespoň dvakrát. Byť takto pojem *opakovaně* dle mého názoru zcela správně vykládala odborná literatura v podmínkách předchozí právní úpravy,¹²⁵ domnívám se, že v důsledku opuštění podmínky

¹²¹ Viz dikce předmětné části § 65 odst. 1 ZOK ve znění účinném před novelou ZOK: „člen statutárního orgánu v posledních 3 letech opakovaně a závažně porušoval péči řádného hospodáře“.

¹²² Uvedené zpřísnění podmínek vyloučení z výkonu funkce je dle mého názoru vhodně doplněno další změnou, kterou přinesla novela ZOK. Ta soudu nově umožňuje v jednotlivých případech individualizovat délku trvání sankce spočívající v zákazu výkonu funkce. Možnost uvedené individualizace doby trvání vyloučení z výkonu funkce dle mého soudu zpřísnění samotné skutkové podstaty vhodně vyvažuje.

¹²³ Ustanovení § 8 odst. 2 CDDA 1986.

¹²⁴ Srov. ustanovení § 12C CDDA 1986 a přílohu č. 1 tohoto zákona, která stanoví jednotlivé skutečnosti, ke kterým je soud povinen přihlídnout, jestliže rozhoduje o diskvalifikaci.

¹²⁵ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2017), op. cit. sub. 48, s. 189, ALEXANDER, K. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. (2014), op. cit. sub. 70.

kumulativního splnění *opakovanosti* a *závažnosti* porušení povinností, je nezbytné připustit rovněž výklad, v důsledku kterého by v konkrétních případech došlo k naplnění obecné skutkové podstaty diskvalifikace až teprve četnějším (tedy více než dvojnásobným) méně závažným porušováním stanovených povinností.

Opačný přístup, tedy že i po novele ZOK k diskvalifikaci postačí, aby člen statutárního orgánu své povinnosti při výkonu funkce porušil toliko dvakrát, a to již bez zřetele k závažnosti takových porušení, by sice posílil sankční aspekt vyloučení z výkonu funkce, nicméně dle mého názoru by neodpovídal primárnímu účelu diskvalifikace. Lze si totiž například představit situaci, kdy by nespokojený společník společnosti s ručením omezeným zneužíval institutu diskvalifikace tím, že by soustavně shledával naplnění skutkové podstaty vyloučení v opakovaném, tj. dvojnásobném, porušení materiálně poměrně nezávažných povinností člena statutárního orgánu. V krajním případě by v důsledku takovým společníkem podávaných návrhů na diskvalifikaci soudu mohlo dojít až k ochromení činnosti příslušného člena statutárního orgánu.¹²⁶

Jestliže však odmítneme doslovný jazykový výklad, jenž by podmínku opakovanosti považoval za naplněnou v každém případě dvou porušení povinností člena statutárního orgánu, a naopak se přikloníme k prvně předloženému výkladu, dospějeme dle mého soudu k závěru, že hlediskem, jež bude rozhodujícím pro určení četnosti porušení povinností nezbytné pro naplnění obecné skutkové podstaty diskvalifikace, bude opět hledisko závažnosti daných porušení. Proti výkladu, který rovněž připouštím, by z tohoto důvodu tudíž mohly být vzneseny zejména následující dvě námitky.

Předně lze argumentovat, že úmyslem zákonodárce skutečně bylo zpřísnit úpravu vyloučení z výkonu funkce do té míry, aby napříště i toliko dvě nikoliv velmi významná porušení stanovených povinností postačovala k diskvalifikaci. Lze totiž tvrdit, že jakékoliv porušení povinností při výkonu funkce člena statutárního orgánu, je-li opakované, dostatečně prokazuje, že se příslušná osoba ve své funkci neosvědčila a funkci člena statutárního orgánu by tudíž po určitý čas vykonávat neměla. Pokud by tomu za určitých okolností mělo být jinak, zákonodárce by

¹²⁶ Podobným způsobem při výkladu § 63 odst. 1 ZOK uvažují rovněž někteří autoři. Srov. RADA, T. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 477. I. Štenglová a P. Šuk pak tento výklad připouštějí s ohledem na rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2949/2007. V něm Nejvyšší soud ve věci vyloučení člena družstva v důsledku opakovaného či závažného porušování členských povinností dovodil, že jelikož vyloučení pro člena družstva představuje nejcitelnější sankci, nesmí být uplatněno „zneužívajícím způsobem“, přičemž vždy je nezbytné poměřovat intenzitu porušení povinností s důsledky pro osobu vylučovanou. ŠTENGLOVÁ, I. a ŠUK, P. (2021), op. cit. sub. 116, s. 158.

rovněž v tomto smyslu pozměnil znění původní skutkové podstaty.¹²⁷ Druhý nedostatek výše předloženého výkladu pak může být spatřován v tom, že zákon o obchodních korporacích výslovně nepodává žádná vodítka, na základě kterých by bylo možné určit, v jakých případech bude k naplnění obecné skutkové podstaty diskvalifikace zpravidla vyžadováno nikoliv dvojnásobné, ale až vícenásobné porušení stanovených povinností. Jinak řečeno, kdy toliko dvě svou povahou spíše méně významná porušení povinností při výkonu funkce k rozhodnutí o diskvalifikaci ještě postačovat nebudou.

S uvedenými námitkami se lze vypořádat následujícím způsobem. Předně, vodítka pro stanovení míry závažnosti konkrétních porušení nepodávala ani předchozí právní úprava. Základní vodítka pro posouzení závažnosti konkrétního porušení povinností při výkonu funkce však vyplývá již z principu proporcionality, jenž podle ustálené judikatury představuje „*obecnou právní zásadu imanentní českému právnímu řádu*“.¹²⁸ Jak dovodily soudy v souvislosti s aplikací § 65 ZOK ve znění před novelou ZOK, má-li být respektován princip proporcionality, je při úvahách o uložení sankce v podobě diskvalifikace vždy nezbytné přihlídnout k významu porušených povinností, závažnosti pochybení člena statutárního orgánu a všem dalším okolnostem daného případu.¹²⁹ Lze tedy tvrdit, že byť zákonodárce v § 63 odst. 1 ZOK výslovně podmínil možnost vyloučení z výkonu funkce naplněním výlučně kritéria opakovanosti, je i tuto právní normu nezbytné interpretovat ve světle principu proporcionality. Na základě uvedeného tudíž dovozují, že s ohledem na princip proporcionality bude vždy nezbytné individuálně posoudit, zda nepříznivé důsledky diskvalifikace, jež by měly stíhat určitou osobu, nebudou zjevně neúměrné významu a závažnosti opakovaných porušení povinností této osoby při výkonu funkce. Proto pojem *opakovaně* nelze v každém jednotlivém případě vykládat mechanicky jako toliko „dvakrát“, neboť lze připustit, že za určitých podmínek a s přihlídnutím ke všem okolnostem konkrétního případu

¹²⁷ Této námitce lze dle mého názoru oponovat již na základě obsahu důvodové zprávy. Byť z ní je obecný záměr zákonodárce zpřísnit úpravu diskvalifikace zřejmý, ve vztahu k úmyslu zákonodárce přísněji diskvalifikací postihovat četnější porušení povinností spíše nízké intenzity však s přihlídnutím k textaci důvodové zprávy k novele ZOK mohou vzniknout pochybnosti. Důvodová zpráva uvádí: „*Na druhou stranu lze říci, že se podmínky postihu zpřísnují, když obecná skutková podstata napříště nestanoví kumulativní podmínky „opakovaného a závažného“ porušení povinností (jak stanoví stávající § 65 odst. 1). Takovou změnu však považujeme za opodstatněnou. V případech, kdy se člen orgánu dopustí závažného porušení svých povinností, by mělo být umožněno přistoupit k uložení sankce hned, a nečekat na další závažné pochybení* (zvýrazněno autorem této práce). *Výchovná funkce takového postupu může být vyšší.*“ Zatímco jednorázové závažné porušení povinností při výkonu funkce je uvedeno jako důvod provedeního zpřísnění, o méně závažném, nicméně vícečetném porušení takových povinností důvodová zpráva mlčí.

¹²⁸ Srov. například rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03; rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 27 Cdo 1319/2018.

¹²⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1370/2021, či rozhodnutí Vrhelního soudu v Praze ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. 14 Cmo 38/2020-409.

bude diskvalifikace odůvodněna až teprve četnějším porušením povinností člena statutárního orgánu.

Vedle výše uvedené otázky lze v souvislosti s pojmem opakovaně upozornit na ještě jedno výkladové úskalí. Jak již bylo řečeno, diskvalifikační delikt je svou povahou deliktem ohrožovacím. Není tedy vyžadováno, aby se porušení povinností člena statutárního orgánu materializovalo, a to zejména v podobě újmy na majetku obchodní korporace. Domnívám se, že i z tohoto důvodu může být v konkrétních případech obtížné určit, zda má být určitý postup člena statutárního orgánu kvalifikován jako jedno porušení (resp. „jediný skutek“), byť sestávající z vícero na sebe těsně navazujících jednání, či naopak jako několik samostatných porušení, byť kupříkladu pouze s jedním negativním následkem pro obchodní korporaci.

Opakovaným porušením budou nepochybně předně případy, kdy opakované porušení povinností bude sestávat ze dvou či více samostatných a od sebe zřetelně oddělitelných jednání. V hospodářském životě obchodních korporací nicméně mohou nastávat i výrazně složitější situace. Takovou je kupříkladu případ jednatele a současně jediného společníka společnosti s ručením omezeným, který bezprostředně před převodem obchodního podílu na třetí osobu uzavřel se „svou“ společností smlouvu o převodu nemovitosti, na základě které měl předmětnou nemovitost od společnosti nabýt do svého vlastnictví. Před podpisem uvedené smlouvy tento jednatel a jediný společník v jedné osobě provedl v blízké časové souvislosti devět hotovostních výběrů z bankovního účtu „své“ společnosti, aby takto získané peněžní prostředky následně obratem uložil na svůj osobní bankovní účet a provedl bezhotovostní převod těchto prostředků na bankovní účet „své“ společnosti za účelem úhrady kupní ceny za nemovitost. Obdobně tento jednatel bez přiměřeného protiplnění nabyl od „své“ společnosti dvě motorová vozidla.¹³⁰

Krajský soud počínání popsané ve výše uvedené věci vyhodnotil jako jeden skutkový děj a z tohoto důvodu k diskvalifikaci v podmínkách právní úpravy před novelou ZOK nepřistoupil.¹³¹ S tímto názorem se nicméně neztotožnil odvolací soud, když uvedl, že postupné „odčerpávání“ nemovitého a movitého majetku společnosti zejména prostřednictvím řady dílčích finančních transakcí nelze bez dalšího považovat za jeden skutkový děj, tedy za toliko jeden skutek a

¹³⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 3. 2022, sp. zn. 23 Cm 161/2020-307. V uvedeném případě se měl jednatel dopustit i několika dalších porušení povinností jednat s péčí řádného hospodáře, nicméně ta nebyla v řízení dostatečně prokázána.

¹³¹ Jak již bylo uvedeno výše, ustanovení § 65 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK umožňovalo člena statutárního orgánu diskvalifikovat pouze v případě kumulativního splnění podmínek závažnosti a opakovanosti, přičemž jelikož krajský soud na uvedené jednání nahlížel jako na jeden „celek“, nebyl naplněn prvek opakovanosti.

v konečném důsledku tudíž za jediné porušení péče řádného hospodáře. Toto stanovisko zaujal odvolací soud na základě přesvědčení, že pro posouzení četnosti jednání, jež spočívají v porušení péče řádného hospodáře, je bezpředmětný motiv či jednotlivý úmysl jednatele, se kterým se dílčích porušení povinnosti péče řádného hospodáře dopustil. Naopak za relevantní lze dle odvolacího soudu považovat pouze to, zda se každého dílčího jednání dopustil skutečně onen jednatel, toto jednání je společnosti přičitatelné a konečně zda v souvislosti s takovým jednáním došlo k (závažnému) porušení péče řádného hospodáře.¹³²

Podobný závěr dovozuje rovněž část právní teorie. Tak kupříkladu I. Štenglová referuje o obdobných případech jako o trvajícím porušování, které spočívá v tom, že „*člen orgánu více navazujícími jednáními porušuje po určitou dobu své povinnosti,*“ přičemž toto trvajícím porušování nepředstavuje ojedinělý exces, nýbrž „*soubor navazujících jednání směřujících k dosažení určitého pro obchodní korporaci nežádoucího výsledku.*“¹³³ Shodné stanovisko zastávají I. Štenglová a P. Šuk též po novele ZOK.¹³⁴ Vně právní teorie se k uvedenému závěru přihlásil Vrchní soud v Praze, když tento názor v jednom ze svých rozhodnutí převzal.¹³⁵

V rozhodovací praxi nicméně lze nalézt i stanoviska odlišná. Zcela opačně se k uvedené otázce v jiném diskvalifikačním řízení postavil kupříkladu Vrchní soud v Olomouci.¹³⁶ Ve svém rozhodnutí se od výše uvedeného názoru I. Štenglové výslovně odvrátil, přičemž v odůvodnění případy výše uvedeného trvajícím porušování připodobnil k pokračování v trestném činu, tedy k jednání, které je v § 116 TrZ vymezeno mimo jiné jako jednání sestávající z několika dílčích útoků.¹³⁷ Jestliže bychom argumentaci odvolacího soudu z tohoto rozhodnutí analogicky uplatnili na výše vylíčený případ jednatele a jediného společníka společnosti s ručením omezeným v jedné osobě, museli bychom v podmínkách právní úpravy před novelou ZOK dospět k závěru, že danou osobu diskvalifikovat nelze. Především proto, že veškerá dílčí jednání jednatele byla vedena jednotným záměrem, za který lze považovat úmysl „odčerpat“ nemovitý a movitý majetek

¹³² Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 5. 2022, sp. zn. 5 Cmo 78/2022-327.

¹³³ ŠTENGLOVÁ, I. (2016), op. cit. sub. 51, s. 104-109.

¹³⁴ ŠTENGLOVÁ, I. a ŠUK, P. (2021), op. cit. sub. 116, s. 158.

¹³⁵ Srov. zejm. bod 17. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 10. 2021, sp. zn. 7 Cmo 367/2020-225.

¹³⁶ Srov. zejm. bod 26. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 9. 2022, sp. zn. 8 Cmo 147/2022-771.

¹³⁷ Pokračování v trestném činu je dle § 116 TrZ vymezeno čtyřmi znaky, jež musí být kumulativně naplněny, přičemž jde o následující: (i) jednotlivé dílčí útoky naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, (ii) dílčí útoky jsou vedeny jednotným záměrem (tzv. subjektivní souvislost), (iii) dílčí útoky jsou spojeny stejným nebo obdobným způsobem provedení a (iv) dílčí útoky jsou spojeny blízkou souvislostí časovou nebo v předmětu útoku (tzv. objektivní souvislost). Srov. ŠÁMAL, P. in ŠÁMAL, P. a kolektiv. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2023, 4933 s. ISBN 978-80-7400-893-1, s. 1665-1666.

společnosti, přičemž jednotlivé činnosti, které jednatel pro dosažení zamýšleného záměru uskutečnil, nelze považovat za samostatná jednání (tj. nelze je pro účely diskvalifikace „sčítat“), nýbrž je na ně nezbytné hledět jako na jednání jediné, které pouze bylo fakticky provedeno několika dílčími kroky.¹³⁸

Domnívám se, že ačkoliv by k tomu uvedené vymezení trvajících porušení mohlo vybízet, takováto navazující jednání nelze posuzovat souhrnně jako jeden skutek, a tedy jedno porušení povinností. Za nevhodné považuji rovněž připodobnění případů spočívajících v trvajícím porušení k pokračování v trestném činu. Je tomu tak především proto, že subjektivní souvislost, tj. jednotící záměr, se kterým určitá osoba dílčí „útoky“ vykonává, dle mého názoru nemůže být pro účely posouzení naplnění skutkové podstaty diskvalifikace vůbec relevantní. Jak bylo uvedeno v kapitole 3.1, člen statutárního orgánu může být diskvalifikován nejen za porušení povinností plynoucích ze zákona, ale též za porušení povinností plynoucích ze smlouvy o výkonu funkce či zakladatelského právního jednání. Byť v odborné literatuře nepanuje shoda na tom, zda porušení péče řádného hospodáře zakládá porušení zákonné, či smluvní povinnosti,¹³⁹ soudím, že v případě porušení povinností vyplývajících kupříkladu ze společenské smlouvy či smlouvy o výkonu funkce, tedy povinností založené smlouvou, se bude jednat o odpovědnost objektivní a zkoumání, zda byla dílčí porušení povinností vedena jednotným záměrem, tedy zkoumání vnitřního psychického vztahu člena statutárního orgánu k jednotlivým porušením, je zcela irelevantní.

Na základě výše uvedeného se přikláním k prvně představenému závěru, tedy že pro účely posouzení naplnění znaků skutkové podstaty diskvalifikace je třeba každé dílčí jednání v rámci případů tzv. trvajících porušení posuzovat samostatně, nikoliv teprve ve svém souhrnu. Obdobně bych posuzoval kupříkladu i situaci, kdy jeden z jednatelů v plném rozsahu přenechá řízení obchodní korporace druhému jednateli či jednotlivým zaměstnancům a zcela rezignuje na výkon své funkce, tedy nadále nevykonává ani kontrolu toho, jak jsou jí delegované činnosti vykonávány

¹³⁸ Zatímco tedy Vrchní soud v Olomouci ve svém rozhodnutí sp. zn. 5 Cmo 78/2022-327 konstatuje, že jednání jednatele, které spočívalo v řadě opakovaných na sebe navazujících transakcí uskutečněných v úmyslu získat nemovitý a movitý majetek společnosti, nelze pro účely rozhodování o diskvalifikaci posuzovat podobným způsobem jako pokračování v trestném činu, v rozhodnutí sp. zn. 8 Cmo 147/2022-771 Vrchní soud v Olomouci tuto podobnost naopak výslovně dovozuje a svou argumentaci rozvíjí s odkazem na závěry ustálené judikatury v trestních věcech, jež se týkají právě otázek spojených s identifikací pokračování v trestném činu.

¹³⁹ Srov. NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. in BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., ELISCHER, D., HRÁDEK, J., JANEČEK V., KÜHN, Z., NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L., a ONDŘEJEK, P. *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekonstrukci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 296 s. ISBN 978-80-7598-043-4, s. 103-105.

a jak je obchodní korporace řízena.¹⁴⁰ Jednatel (resp. obecně člen statutárního orgánu) sice zásadně může pověřit výkonem určité kvalifikované činnosti, jež spadá do jeho působnosti, třetí osobu (tzv. vnější delegace) nebo jiného člena kolektivního statutárního orgánu (tzv. vnitřní delegace), nicméně provede-li takovou delegaci, stíhá ho odpovědnost za řádný výkon kontroly osoby, na kterou část svých kompetencí převedl, jakož i za výběr takové osoby a poskytování ji dostatečné součinnosti.¹⁴¹ V uvedeném případě tedy nepochybně k porušení povinností při výkonu funkce došlo, přičemž jestliže po provedení delegace jednatel zcela rezignoval na jakýkoliv výkon kontroly, lze dle mého názoru každý okamžik, kdy měla být provedena kontrola způsobu provádění delegovaných činností, hodnotit jako samostatné porušení povinností při výkonu funkce. Závěrem je k výše uvedenému nutné rovněž uvést, že v důsledku novely ZOK řešení výše nastíněné výkladové otázky již nemusí být v každém případě natolik zásadní, neboť zřejmě relativně často bude moci být případ „trvajících porušování“ vyhodnocen jako závažné porušení ve smyslu § 63 odst. 1 ZOK, a tudíž bude možné přistoupit k diskvalifikaci i v případě, že by takový případ byl kvalifikován jako porušení toliko jediné.

Za více problematický považuji názor I. Štenglové a P. Šuka, kteří za opakované porušení povinností při výkonu funkce dále považují případy, kdy „*důsledky jediného jednání člena orgánu působí delší dobu pro společnost nepříznivě.*“¹⁴² Vyjdeme-li totiž ze závěru uvedeného v kapitole 3.1, tedy že v souvislosti s naplněním skutkové podstaty diskvalifikace podle § 63 odst. 1 ZOK je zcela lhostejné, zda došlo k jakémukoliv negativnímu následku v především majetkové sféře příslušné obchodní korporace, nelze k výše uvedenému trvání důsledků pro účely posouzení znaku opakovanosti přihlížet. Ačkoliv se domnívám, že délka a rozsah působení nepříznivých důsledků, které budou na obchodní korporaci dopadat v důsledku byť jediného porušení, nepochybně bude jedním z kritérií pro určení závažnosti příslušného porušení povinností, nepovažuji pro účely posouzení naplnění znaku opakovanosti za správné směřovat jednání a jeho následek. Jinými

¹⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 844/2018-III.

¹⁴¹ K uvedeným způsobům delegace bude v obchodních korporacích docházet relativně často, neboť jak již bylo výše uvedeno, člen statutárního orgánu nemusí disponovat znalostmi, schopnostmi a dovednostmi pro výkon veškerých činností, jež náleží do jeho působnosti. Jak se podává kupříkladu z rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019, součástí péče řádného hospodáře je rovněž „*schopnost rozpoznat, které činnosti není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá.*“ Právě výkon takových činností musí zajistit prostřednictvím řádně provedené delegace. Podrobněji k podmínkám řádné delegace srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019.

¹⁴² ŠTENGLOVÁ, I. a ŠUK, P. (2021), op. cit. sub. 116, s. 158. Současně je nutné uvést, že shodné stanovisko zaujal ve svém rozhodnutí rovněž Vrchní soud v Praze. Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 10. 2021, sp. zn. 7 Cmo 367/2020-225.

slovy, pro kvalifikaci určitého porušení jako opakovaného je rozhodující výlučně četnost jednání, naopak doba trvání či pluralita důsledků je bez významu.

3.2.2 Závažné porušení povinností při výkonu funkce

V důsledku novely ZOK došlo ke zpřísnění úpravy diskvalifikace mimo jiné v tom, že člena statutárního orgánu lze diskvalifikovat v důsledku pouze jediného porušení povinností při výkonu funkce, bude-li takové porušení dle dikce zákona *závažné*. S ohledem na toto zpřísnění jakož i na zásadní důsledky diskvalifikace pro diskvalifikovanou osobu, je potřebné výkladu znaku závažnosti v rámci skutkové podstaty diskvalifikace věnovat zvýšenou pozornost. Odpověď na otázku, jaké porušení povinností člena statutárního orgánu při výkonu funkce již představuje porušení závažné, a tedy odůvodňuje přistoupení k diskvalifikaci jako adekvátní reakci na takové porušení, se přitom v jednotlivých případech bude značně lišit.

Předně je nezbytné konstatovat, že při posuzování naplnění znaku závažnosti soud musí vždy přihlédnout ke všem okolnostem konkrétního případu jakož i k poměrům člena statutárního orgánu, jehož jednání má být předmětem posouzení.¹⁴³ Tento závěr vyplývá rovněž z § 52 odst. 1 ZOK. Podle něj se sice soulad určitého jednání člena statutárního orgánu se standardem péče řádného hospodáře zásadně posuzuje podle objektivního kritéria,¹⁴⁴ nicméně v konkrétních případech bude uvedené objektivní kritérium vždy doplněno rovněž o kritérium subjektivní, neboť jak bylo dovozeno právní teorií i judikaturou, disponuje-li konkrétní člen statutárního orgánu určitými odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi, je povinen je v rámci svých možností při výkonu své funkce využívat.¹⁴⁵ Z uvedeného vyplývá, že mohou nastat situace, kdy zatímco v případě jednoho člena statutárního orgánu bude určité jednání vyhodnoceno jako spíše nepodstatné či podružné porušení povinností při výkonu funkce či dokonce jako jednání souladné s péčí řádného hospodáře, v případě jiného člena statutárního orgánu bude zcela shodné jednání posouzeno jako závažné porušení povinností odůvodňující diskvalifikaci, neboť k takovému

¹⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1370/2021. Shodně ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 215.

¹⁴⁴ Podle uvedeného ustanovení je tímto objektivizujícím kritériem péče, kterou by „v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.“

¹⁴⁵ Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013.

jednání došlo v oblasti, ve které tento člen statutárního orgánu disponoval odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi, jež měl při svém jednání uplatnit.¹⁴⁶

Je tedy zřejmé, že podat předběžný úplný výčet těch porušení povinností při výkonu funkce, která by byla vždy způsobilá naplnit kritérium závažnosti, nelze.¹⁴⁷ Uvedené platí tím spíše, přihlédneme-li k judikaturou opakovaně vyslovenému závěru, z něhož se podává, že nelze předběžně stanovit ani všeobecný výčet takových jednání, jež by vždy představovala „pouhé“ (tj. nikoliv závažné) porušení péče rádného hospodáře, či naopak vždy porušení závažné.¹⁴⁸

Užitečná vodítka pro zodpovězení otázky, jaká porušení povinností při výkonu funkce lze kvalifikovat jako závažná, tudíž poskytuje především judikatura.¹⁴⁹ Ta obecně referuje o dvou kategoriích případů, které lze pod pojem závažného porušení povinností při výkonu funkce subsumovat.

Prvním z těchto případů je porušení povinnosti nezbytné loajality. Jestliže člen statutárního orgánu nedá při rozhodování přednost zájmům společnosti před zájmy svými, třetích osob nebo zájmy společníka či akcionáře, jenž jej do funkce prosadil,¹⁵⁰ bude se zpravidla jednat o natolik vážné porušení povinností člena statutárního orgánu, že ho bude možné považovat za závažné porušení ve smyslu § 63 odst. 1 ZOK odůvodňující přistoupení k diskvalifikaci. Jako příklad porušení povinnosti nezbytné loajality lze uvést případ, kdy jednatelka společnosti využívala

¹⁴⁶ Jako příklad uvedeného si lze představit menší výrobní společnost, kde byl výkon finančního řízení společnosti, jež rovněž náleží do obchodního vedení (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016) v rámci tzv. vnější delegace profesionálnímu manažerovi. Jestliže profesionální manažer své úkoly nebude plnit řádně, v důsledku čehož obchodní společnosti vzniknou značené hospodářské ztráty nebo se dokonce ocitne kupříkladu v platební neschopnosti (z důvodů špatně řízeného cash-flow), bude odpovědnost člena statutárního orgánu za porušení svých povinností při výběru či kontrole takového manažera posuzována u osob s odlišným vzděláním a praxí rozdílně. Tak zatímco v případě člena statutárního orgánu, který má vysokoškolské ekonomické vzdělání v oboru financí a účetnictví, může nedostatečná kontrola výkonu finančního řízení představovat závažné porušení povinností při výkonu funkce, neboť mohl v konkrétním případě při užití svých znalostí rozpoznat, že obchodní společnost není finančně řízena řádně, v případě člena statutárního orgánu s výlučně technickým vzděláním v totožném případě o závažné porušení povinností nepůjde, dodržel-li objektivní standard, který je na něj kladen dle § 52 odst. 1 ZOK.

¹⁴⁷ Demonstrativní výčet jednání, která lze považovat za příklady závažných porušení povinností při výkonu funkce, podává T. Rada. Závažným porušením povinností podle něj je kupříkladu překročení zástupčího oprávnění či nesvolání valné hromady, byť je tak požadováno například kvalifikovaným akcionářem. RADA, T. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 478.

¹⁴⁸ Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5279/2016 a další rozhodnutí, na které v souvislosti s tímto závěrem toto rozhodnutí odkazuje.

¹⁴⁹ Ostatně podobně též v podmínkách britské úpravy diskvalifikace lze obecnější závěry o tom, jaká jednání svou závažností odůvodňují vyloučení z výkonu funkce, formulovat především na základě rozhodovací praxe. Srov. FRENCH, D., MAYSON, W., S., RYAN, L., CH. (2016) op. cit. sub. 87, s. 713-714.

¹⁵⁰ K povinnosti nezbytné loajality srov. zejména bod. III. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017, či v podmínkách společnosti s ručením omezeným dále rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017.

finanční prostředky společnosti na nájem bytu, koupi osobního automobilu a další služby, které nicméně sloužily výlučně této jednatelce a osobám jí blízkým, aniž by to slovy soudu „*bylo z pohledu společnosti a jejích zájmů obhajitelné.*“¹⁵¹

Zá závažné porušení povinností při výkonu funkce pak lze podle judikatury vedle případů porušení nezbytné loajality považovat rovněž taková jednání, která jsou „*činěná s hrubou nedbalostí.*“¹⁵² Hrubou nedbalost přitom ustálená judikatura vykládá jako nedbalost „*nejvyšší intenzity, jež svědčí o lehkomyšlném přístupu škůdce k plnění svých povinností, když je zanedbán požadavek náležité opatrnosti takovým způsobem, že to svědčí o zřejmé bezohlednosti škůdce k zájmům jiných osob.*“¹⁵³ Podobně tento pojem interpretuje rovněž odborná literatura. Za prostou nedbalost pak považuje jednání, které spočívá v pochybení menší intenzity, jež může nastat příležitostně i u pečlivé a rozvážné osoby. Hrubou nedbalost naopak vymezuje jako jednání, jež určitá osoba činí s absencí použití řádné péče v míře neospravedlnitelné.¹⁵⁴ Z uvedeného lze učinit závěr, že v situaci toliko jediného porušení povinností při výkonu funkce by mělo být k diskvalifikaci dle § 63 odst. 1 ZOK přistoupeno pouze v těch případech, kdy se v počínání člena statutárního orgánu bude zřetelně projevovat vysoká míra lehkovážnosti a bezohlednosti k standardu péče, který je povinen při výkonu své funkce zachovat. Tento restriktivní přístup lze odůvodnit též s ohledem na již výše zmíněné zpřísnění obecné skutkové podstaty diskvalifikace provedené novelou ZOK jakož i princip proporcionality. Rovněž vzhledem k závažnosti důsledků rozhodnutí o vyloučení zejména pro diskvalifikovaného člena statutárního orgánu lze přijmout názor, že diskvalifikace učiněná na základě jediného porušení povinností při výkonu funkce by měla být vyhrazena pouze pro ty nejzávažnější případy nedodržení stanovené péče.

3.3 Porušení povinností při výkonu funkce, k nimž lze přihlédnout

V souvislosti se zněním § 63 odst. 1 ZOK dále vyvstává otázka, k jakým porušením povinností lze pro účely posouzení naplnění obecné skutkové podstaty diskvalifikace přihlédnout. Předně lze konstatovat, že okruh činností, při kterých se člen statutárního orgánu při výkonu své funkce může dopustit opakovaného nebo závažného porušení povinností, je poměrně široký. Jak dovedil

¹⁵¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1370/2021.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 7. 2021, sp. zn. 25 Cdo 64/2021.

¹⁵⁴ NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. in BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., ELISCHER, D., HRÁDEK, J., JANEČEK V., KÜHN, Z., NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L., a ONDŘEJEK, P. (2018) op. cit. sub. 139, s. 109.

Nejvyšší soud již v podmínkách předchozí úpravy, k závažnému porušení péče řádného hospodáře může dojít v důsledku množství rozličných jednání, přičemž tyto nemusí být nezbytně učiněna v přímé souvislosti s podnikatelským rozhodováním.¹⁵⁵ Z uvedeného rozhodnutí se podává, že porušení povinností při výkonu funkce, jež bude odůvodňovat vydání diskvalifikačního rozhodnutí, může spočívat nejen v jednání za obchodní korporaci navenek vůči třetím osobám či v jednání souvisejícím s obchodním vedením, nýbrž i v činnostech, které souvisí s vnitřní správou obchodní korporace, kupříkladu se svoláváním valné hromady.¹⁵⁶

Jednání člena statutárního orgánu se nadto v rámci diskvalifikačního řízení nemusí posuzovat výlučně ve vztahu k jediné obchodní korporaci. Jak vyplývá z judikatury a komentářové literatury, dopustí-li se určitá osoba porušení povinností při výkonu funkce jako člen statutárního orgánu několika obchodních korporací, taková jednotlivá porušení povinností lze spolu počítat.¹⁵⁷ Tento přístup se dle mého názoru v plném rozsahu uplatní vůči všem kategoriím osob, na které zákon o obchodních korporacích vztahuje osobní působnost diskvalifikace. Jestliže tedy určitá fyzická osoba porušila (nikoliv závažně) povinnosti při výkonu funkce, a to vždy jednou jako (i) jednatel společnosti Alfa, s.r.o.; (ii) osoba v postavení faktického vedoucího ve vztahu ke společnosti Beta, s.r.o.; a (iii) bývalý člen statutárního orgánu společnosti Gama, a.s., lze přijmout závěr, že požadavek opakovanosti byl pro účely diskvalifikace podle § 63 odst. 1 ZOK naplněn, neboť uvedená fyzická osoba se dopustila celkem třech porušení. Shodný přístup je zastáván rovněž v podmínkách britské úpravy diskvalifikace.¹⁵⁸

Soudím, že pro účely diskvalifikace naopak nelze přihlídnout k takovým porušením povinností, kterých se určitá osoba dopustila při výkonu funkce člena statutárního orgánu jiné právnické osoby, než obchodní korporace ve smyslu § 1 ZOK. Tento závěr se ostatně podává z jazykového výkladu § 63 odst. 1 ZOK. S ohledem na závažnost¹⁵⁹ a charakter sankce v podobě diskvalifikace (srov. kapitolu 1.3) přitom nelze užít rozšiřujícího výkladu.¹⁶⁰

¹⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1831/2021.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1370/2021, v komentářové literatuře pak ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 214-215.

¹⁵⁸ Srov. FRENCH, D., MAYSON, W., S., RYAN, L., CH. (2016) op. cit. sub. 87, s. 712, 714-715, či HANNIGAN, B. (2016) op. cit. sub. 24, s. 673.

¹⁵⁹ Sankce v podobě diskvalifikace rovněž představuje významné omezení práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost ve smyslu čl. 26 Listiny základních práv a svobod. K tomuto aspektu diskvalifikace srov. též kapitolu 5.1.1.

¹⁶⁰ Obdobným způsobem argumentuje rovněž P. Šuk, ačkoliv současně uvádí, že rozšiřující výklad by odpovídal účelu úpravy diskvalifikace. Zda lze přihlídnout rovněž k porušení povinností při výkonu funkce člena statutárního orgánu

Podobně v současnosti nelze přihlídnout ani k porušením, kterých se určitá osoba dopustila při výkonu funkce člena statutárního orgánu zahraniční obchodní korporace, byť by v podmínkách české právní úpravy vedly k diskvalifikaci. Možnost zohlednit nikoliv řádný výkon funkce člena statutárního orgánu rovněž v rámci zahraničních obchodních korporací by přitom dle mého názoru lépe odpovídal primárnímu účelu diskvalifikace, byť si uvědomuji, že získat relevantní informace by často bylo velmi obtížné. Je však současně nezbytné upozornit, že v rámci Evropské unie tuto překážku částečně odklízí směrnice o digitalizaci.¹⁶¹ Dle čl. 13i odst. 1 věty druhé této směrnice může národní úprava diskvalifikace obsahovat možnost *zohlednit informace relevantní pro vyloučení osoby z funkce člena statutárního orgánu v jiném členském státě*. Vedle možnosti zohlednit překážku výkonu funkce v podobě diskvalifikace v jiném členském státě¹⁶² se tedy jednotlivým členským státům rovněž dává možnost požádat jiný členský stát o informace, zda určitá osoba nenaplnila důvody pro své vyloučení podle právní úpravy dotazovaného státu. Výraz *zohlednit* lze pak dle mého názoru vyložit tak, že soud v diskvalifikačním řízení vedeném podle národní úpravy může pro účely svého rozhodnutí o diskvalifikaci přihlídnout rovněž k porušením, jichž se osoba, jež má být diskvalifikována, dopustila v jiných členských státech. Samozřejmě za předpokladu, že současně naplňují některou ze skutkových podstat diskvalifikace státu, ve kterém diskvalifikační řízení probíhá, a úprava diskvalifikace tohoto státu to výslovně připouští.

Ze znění zákona č. 416/2022 Sb., kterým došlo k implementaci směrnice o digitalizaci do českého právního řádu, je zřejmé, že se český zákonodárce rozhodl zohlednit toliko existující zahraniční diskvalifikační rozhodnutí.¹⁶³ Byť i tuto změnu lze přivítat, vzhledem k primárnímu účelu institutu diskvalifikace a s přihlédnutím k možnostem, jež poskytuje směrnice o digitalizaci, se domnívám, že není dostačující. Jak totiž vyplývá ze směrnice o digitalizaci, jedním z cílů evropského práva v oblasti regulace obchodních společností je existence takových národních úprav, jež v řízení o vyloučení určité osoby z výkonu funkce člena statutárního orgánu (lhostejno, v jakém členském státě se takové řízení uskuteční) umožní zohlednit všechna relevantní jednání, kterých se taková osoba dopustila jako člen statutárního orgánu rozličných obchodních korporací

jiných právnických osob než obchodních korporací, považuje tedy za sporné. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 215.

¹⁶¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019.

¹⁶² Srov. čl. 13i odst. 2 směrnice o digitalizaci.

¹⁶³ Srov. ustanovení § 46 odst. 1 písm. a) ZOK. Odlišně DĚDIČ, J. a ŠTENGLOVÁ, I. *Způsobilost k výkonu funkce člena voleného orgánu obchodní korporace po novele ZOK k 1. 7. 2023*. Právní rozhledy. 2023, 31. roč., č. 22, s. 763-774. ISSN 1210-6410, s. 766-767.

s rozdílným osobním statutem, a to v rámci celé Evropské unie. Jako příklad lze uvést osobu, která jako jednatel české společnosti s ručením omezeným závažně poruší své povinnosti při výkonu funkce, v důsledku čehož naplní obecnou skutkovou podstatu diskvalifikace obsaženou v § 63 odst. 1 ZOK. Současně však vyjde najevo, že tato osoba své povinnosti porušila rovněž jako jednatel rakouské společnosti s ručením omezeným, přičemž dle rakouského práva může být též diskvalifikována. Pokud by do českého právního řádu byla implementována výše uvedený nástroj, mohl by tuzemský soud v diskvalifikačním řízení např. pro účely stanovení délky zákazu výkonu funkce přihlídnout rovněž k tomu porušení, jehož se výše uvedená osoba dopustila při vedení rakouské obchodní korporace. Má-li tedy být naplněn primární účel institutu diskvalifikace, jenž spočívá především v ochraně věřitelů a v konečném důsledku obecně společnosti před osobami, jež se při výkonu funkce člena statutárního orgánu kvalifikovaným způsobem neosvědčily, *de lege ferenda* by bylo žádoucí výše uvedenou úpravu v České republice zavést již dnes.

Z časového hlediska z § 63 odst. 1 ZOK jasně vyplývá, že soud pro účely diskvalifikace může zohlednit pouze ta závažná či opakovaná porušení povinností, kterých se osoba, jež má být diskvalifikována, dopustila v posledních třech letech před zahájením diskvalifikačního řízení.¹⁶⁴ Pro úplnost lze dodat, že je-li diskvalifikační řízení zahájeno 1.1.2021 či později, nicméně předmětem řízení jsou porušení, k nimž došlo před nabytím účinnosti novely ZOK, budou tato porušení posuzována podle ustanovení o diskvalifikaci účinných v době, kdy k porušením došlo.¹⁶⁵

¹⁶⁴ Diskvalifikační řízení je zahájeno dnem, kdy soud vydal usnesení o zahájení řízení dle § 13 odst. 2 ZŘS, či dle § 82 odst. 1 OSŘ dnem, kdy soudu došel návrh na jeho zahájení.

¹⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1831/2021.

4 Zvláštní skutková podstata vyloučení z výkonu funkce

Z doposud uvedeného vyplývá, že obecná skutková podstata diskvalifikace představuje v zásadě preventivní nástroj ochrany společnosti, neboť možnost diskvalifikace pro závažné nebo opakované porušení povinností podle § 63 odst. 1 není podmíněna vznikem jakékoliv újmy na majetku obchodní korporace. Ochrana by tak tímto způsobem měla být zajištěna v nejvyšší možné míře, neboť k diskvalifikaci dochází v okamžik, kdy ještě nutně nemuselo dojít k hospodářským ztrátám, zejména ve sféře obchodní korporace, jejímž členem statutárního orgánu diskvalifikovaná osoba byla, jakož i ve sféře věřitelů či zaměstnanců této obchodní korporace. Ne vždy nicméně bude takovýto preventivní zásah možný. Často se skutečnost, že člen statutárního orgánu nevykonával svou funkci řádně, projeví až tím, že se jím řízená obchodní korporace ocitne v úpadku.

Zákon o obchodních korporacích proto obsahuje druhý důvod pro diskvalifikaci, jež se po novele ZOK podává z § 63 odst. 2 a na nějž lze ve vztahu k § 63 odst. 1 ZOK hledět jako na zvláštní skutkovou podstatu vyloučení z výkonu funkce.¹⁶⁶ K diskvalifikaci podle toho ustanovení přistoupí příslušný soud obligatorně poté, co v souladu s § 66 odst. 3 ZOK obdrží od insolvenčního soudu rozhodnutí, kterým byla členovi statutárního orgánu některá ze sankcí uvedených v § 66 odst. 1 ZOK.¹⁶⁷ Shodně nicméně bude tento soud postupovat, jestliže se o existenci rozhodnutí insolvenčního soudu podle § 66 odst. 1 ZOK dozví jinak, kupříkladu ze své činnosti nebo na základě návrhu osoby aktivně věcně legitimované podle § 63 odst. 3 ZOK.

K uložení sankce v podobě tzv. „clawbacku“ či povinnosti doplnit pasiva, což představuje nezbytnou podmínku pro následnou diskvalifikaci člena statutárního orgánu podle § 63 odst. 2

¹⁶⁶ V souladu s čl. II. bod 7 novely ZOK lze uložit některou ze sankcí v § 66 odst. 1 ZOK a následně přistoupit k diskvalifikaci dle § 63 odst. 2 ZOK v případě těch obchodních korporací, na které byl podán insolvenční návrh (tj. došlo k zahájení insolvenčního řízení dle § 97 odst. 1 InsZ) dne 1.1.2021 či později. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 217.

¹⁶⁷ Těmito sankcemi jsou (i) povinnost člena statutárního orgánu vydat kdo majetkové podstaty prospěch získaný především ze smlouvy o výkonu funkce (tzv. clawback) dle § 66 odst. 1 písm. a) ZOK; a, byl-li na majetek obchodní korporace prohlášen konkurz, (ii) povinnost takového člena poskytnout do majetkové podstaty plnění ve stanovené výši (tzv. žaloba na doplnění pasiv) dle § 66 odst. 1 písm. b) ZOK. Zatímco první z uvedených úpadkových deliktů, tzv. clawback, zákon o obchodních korporacích ve svém § 62 upravoval již před novelou ZOK, institut žaloby na doplnění pasiv byl do českého právního řádu převzat nově, přičemž vzorem bylo obchodní právo francouzské. V důsledku přijetí institutu žaloby na doplnění pasiv tedy byla opuštěna dosavadní koncepce akcesorického ručení podle § 68 ZOK, jež byla, jak uvádí rovněž důvodová zpráva k novele ZOK, značně problematická, a byla nahrazena právě tímto novým institutem. Vzhledem k zaměření této práce nicméně nebude podrobnější analýze těchto úpadkových deliktů věnována pozornost. T. RADA in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 485-489.

ZOK, může insolvenční soudem přistoupit při kumulativním splnění následujících podmínek: (i) insolvenční soud rozhodl o úpadku obchodní korporace a způsobu jeho řešení; (ii) člen statutárního orgánu porušením svých povinností přispěl k úpadku obchodní korporace; (iii) insolvenční správce podal návrh na uložení výše uvedených sankcí,¹⁶⁸ a (iv) ukládaná sankce je přiměřená významu a závažnosti postihovaného porušení povinnosti. Byť poslední podmínka není v zákoně výslovně uvedena, resp. pouze dílčím způsobem v rámci sankce podle § 66 odst. 1, písm. b),¹⁶⁹ jak již bylo uvedeno v kapitole 3.2.1, princip proporcionality představuje obecnou právní zásadu imanentní českému právnímu řádu, a proto se uplatní i v tomto případě.

Pro naplnění zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace je nezbytná materializace všech čtyřech výše uvedených podmínek. Vzhledem k zaměření této práce bude podrobná pozornost věnována především výkladu neurčitých pojmů obsažených v druhé výše uvedené podmínce, přičemž zbylé podmínky jsou ve vhodných partiích textu okomentovány spíše stručně.

4.1 Skutkové podstaty diskvalifikace související s úpadkem před novelou ZOK

Klíčovou podmínkou pro naplnění zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace je přispění k úpadku obchodní korporace, a to porušením povinností při výkonu funkce člena statutárního orgánu. Před přistoupením k výkladu tohoto neurčitého právního pojmu považuji za vhodné stručně vyložit úpravu diskvalifikačních důvodů podmíněných úpadkem obchodní korporace ve znění před novelou ZOK. Již v podmínkách předchozí právní úpravy totiž bylo nezbytné vypořádat se v souvislosti s tímto znakem skutkové podstaty diskvalifikace s určitými interpretačními nejasnostmi. Soudím, že jednotlivá řešení obsažená v odborné literatuře mohou nabídnout vodítka rovněž při výkladu současné úpravy diskvalifikace související s úpadkem obchodní korporace, byť ta doznala v důsledku přijetí novely ZOK významných změn.

¹⁶⁸ Z dikce § 66 odst. 1 vyplývá, že insolvenční soud zahájí řízení výlučně na základě návrhu insolvenčního správce. Dle důvodové zprávy k novele ZOK bylo toto řešení zvoleno z toho důvodu, že je to právě insolvenční správce, kdo je schopen nejlépe v součinnosti se všemi věřiteli obstarat důkazní prostředky. Ustanovení § 66 odst. 2 ZOK pak akcentuje věřitelský princip, když nařizuje insolvenčnímu správci podat návrh na zahájení řízení obligatorně v případě, kdy o tom, že tento návrh má být podán, rozhodne věřitelský výbor. T. RADA in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 491.

¹⁶⁹ Podle tohoto ustanovení insolvenční soud při určení výše plnění, jež má člen statutárního orgánu poskytnout do majetkové podstaty, „přihlédne zejména k tomu, jakou měrou přispělo porušení povinnosti k nedostatečně vyšší majetkové podstaty“. Srov. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 228.

Zásadní změnou je snížení počtu skutkových podstat diskvalifikace navázaných na úpadek obchodní korporace. Zatímco úprava účinná do 31. 12. 2020 stanovila dva důvody, při kterých měl soud¹⁷⁰ přistoupit k diskvalifikaci, po novele ZOK zákon stanoví důvod jediný.

Prvním případem, kdy mohl insolvenční soud přistoupit před novelou ZOK k diskvalifikaci určité osoby z výkonu funkce člena statutárního orgánu, byla situace, kdy výkon funkce takovou osobou s přihlédnutím ke všem okolnostem případu *vedl* k úpadku obchodní korporace.¹⁷¹ Na základě této skutkové podstaty bylo možné diskvalifikovat člena statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace,¹⁷² jehož funkce vznikla před zahájením insolvenčního řízení a který ve funkci byl v době vydání rozhodnutí o úpadku,¹⁷³ jakož i bývalého člena statutárního orgánu, který v době vydání rozhodnutí o úpadku již ve své funkci nebyl.¹⁷⁴ Pro případ bývalých členů statutárního orgánu zákon nicméně stanovil odlišnou formulaci, když důvodem pro diskvalifikaci mělo být jednání, které k úpadku obchodní korporace *zřejmě přispělo*. Na základě druhého důvodu pak bylo před novelou ZOK možné diskvalifikovat osobu, jež se stala členem statutárního orgánu obchodní korporace až po zahájení insolvenčního řízení, jestliže svým jednáním *zřejmě přispěla* ke snížení majetkové podstaty a (kumulativně) poškození věřitelů.¹⁷⁵

Srovnáme-li dikci § 63 odst. 2 a § 64 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK, jež se týká prvního výše uvedené diskvalifikačního důvodu, bylo by na základě jazykového výkladu možné dospět k závěru, že zákonodárce pro bývalé členy statutárního orgánu (a osoby v obdobném postavení) zavedl standard přísnější.¹⁷⁶ Zatímco formulaci „výkon funkce s přihlédnutím ke všem

¹⁷⁰ Před novelou ZOK byl dle § 63 odst. 1 ZOK k vydání diskvalifikačního rozhodnutí příslušný insolvenční soud. Též tato koncepce byla novelou ZOK změněna, přičemž napříště má dle dikce § 63 odst. 2 ZOK v účinném znění o diskvalifikaci rozhodovat shodně jako v případech dle § 63 odst. 1 ZOK krajský soud (§ 3 odst. 2 písm. b) ZŘS), u něhož je zapsána v obchodním rejstříku obchodní korporace, jejíž člen statutárního orgánu má být diskvalifikován (§ 86 odst. 1 věta první ZŘS).

¹⁷¹ Ustanovení § 64 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK.

¹⁷² Ustanovení § 63 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK.

¹⁷³ Vydáním rozhodnutí o úpadku, tj. momentem, kdy jeho účinky nastávají *erga omnes*, je třeba rozumět okamžik zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku (§ 89 odst. 1 a §). Srov. MORAVEC, T., KOTOUČOVÁ, J. a kol. (2021), op. cit. sub. 106, s. 444-445.

¹⁷⁴ Srov. § 63 odst. 2 ZOK ve znění před novelou ZOK, přičemž toto ustanovení shodně dopadalo rovněž na osoby v obdobném postavení.

¹⁷⁵ Ustanovení § 64 odst. 2 ZOK ve znění před novelou ZOK.

¹⁷⁶ Stranou ponechávám skutečnost, že § 64 odst. 1 ZOK (ve znění před novelou ZOK) referuje o „výkonu funkce“, který vedl k úpadku, zatímco § 63 odst. 2 ZOK (ve znění před novelou ZOK), který rozšiřuje aplikaci skutkové podstaty diskvalifikace podle uvedeného § 64 odst. 1 ZOK rovněž na bývalé členy statutárního orgánu, obsahuje pojem „jednání“, které k úpadku zřejmě přispělo. Soudím, že záměrem zákonodárce nebylo stanovit pro oba případy odlišně množinu činností, které jež by měly být pro účely diskvalifikace přezkoumávány, jinými slovy že v obou případech by mělo být shodně zkoumáno, zda výkon funkce jako celek, tj. veškerá jednání, ať komisivní či omisivní, vedl, resp. přispěl, k úpadku obchodní korporace.

okolnostem případu vedl k úpadku“ by bylo možné vykládat tak, že k diskvalifikaci lze přistoupit pouze v případě, kdy mezi neřádným výkonem funkce a úpadkem obchodní korporace bude dána příčinná souvislost, z formulace „*dosavadní jednání k úpadku obchodní korporace zřejmě přispělo*“ lze dovodit, že pro účely diskvalifikace postačí, bude-li uvedené (dosavadní) jednání pouze jednou z několika příčin úpadku. O správnosti doslovného gramatického výkladu nicméně lze pochybovat, neboť pro to, aby došlo ke zpřísnění sankce pouze v důsledku skutečnosti, že k zániku funkce došlo před vydáním rozhodnutí o úpadku, dle mého soudu též s přihlédnutím k hlavnímu účelu diskvalifikace není dán důvod.¹⁷⁷ Zřejmě i tuto výkladovou nejasnost¹⁷⁸ se J. Alexander pokoušel překlenout extenzivním výkladem § 64 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK, přičemž uvedené ustanovení interpretoval s přihlédnutím k zbývajícím skutkovým podstatám diskvalifikace tak, že „*vyločení lze dosáhnout nikoliv pouze v případě jednoznačného prokázání příčinné souvislosti mezi jednáním dotčeného člena a vznikem úpadku korporace (což bude často nemožné), ale i v případě, že jednání dotčeného člena **přispělo** (zvýrazněno autorem) ke zhoršení hospodářské situace, tedy k úbytku majetku nebo ke vzniku závazků, a tedy k poškození věřitelů tak závažným způsobem, že jej lze s přivozením úpadku srovnat.*“¹⁷⁹ Domnívám se, že uvedené musí být vykládáno tak, že v podmínkách předchozí právní úpravy pro účely diskvalifikace insolvenčním soudem dle J. Alexandera postačovalo, aby jednání bylo pouze jednou z několika příčin úpadku, byť nutně ne příčinou hlavní a poslední bezprostředně úpadek předcházející. Nutnost extenzivního výkladu pak J. Alexander zdůvodňoval rovněž potřebou zaplnit dílčí mezery v zákoně. Jinak by nebylo možné diskvalifikovat kupříkladu osobu, která sice jako člen statutárního orgánu zřejmě přispěla ke snížení majetkové podstaty a poškození věřitelů, nicméně do funkce nastoupila v době úpadku, avšak před zahájením insolvenčního řízení.¹⁸⁰ S J. Alexanderem lze souhlasit, že doslovný výklad formulace obsažené v § 64 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK se jeví jako problematický zejména v případech, kdy člen statutárního orgánu

¹⁷⁷ Závěr, že by úmyslem zákonodárce bylo bývalé členy statutárního orgánu (resp. osoby v obdobném postavení) vůči členům statutárního orgánu sankcionovat přísněji, nevyplývá ani z důvodové zprávy k ZOK, byť ta se nové úpravě diskvalifikace věnuje spíše stručně, a dokonce s některými nepřesnostmi (srov. kupříkladu tvrzení, že řízení o vyloučení z výkonu funkce musí být vždy řízením sporným).

¹⁷⁸ J. Alexander především nezbytnost extenzivního výkladu spatřuje v potřebě zaplnit mezery v úpravě diskvalifikace, které by dle jeho názoru při doslovné interpretaci jednotlivých skutkových podstat diskvalifikace vznikaly, nicméně se domnívám, že J. Alexander spatřoval potřebu rozšiřujícího výkladu rovněž k překlenutí nedůvodného rozdílu v dikci § 63 odst. 2 a § 64 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK, neboť výslovně na rozdíl těchto ustanovení rovněž odkazuje. ALEXANDER J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. (2014), op. cit. sub. 70, s. 565.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 565.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 565.

k úpadku zřejmě přispěl,¹⁸¹ neboť by podle něj bylo možné přistoupit k diskvalifikaci takového člena statutárního orgánu pouze podle § 65 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK, tedy mimo režim insolvenčního řízení. Takový důsledek by ovšem byl rovněž s přihlédnutím k principu procesní ekonomie nežádoucí. Užití uvedeného extenzivního výkladu nicméně považují za problematické ze dvou důvodů. Předně by bylo možné tvrdit, že pokud by zákonodárce zamýšlel, aby byla skutková podstata diskvalifikace dle § 64 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK v části „výkon funkce *vedl* k úpadku“ vykládána jako „výkon funkce *přispěl* k úpadku“, zvolil by takovou formulaci od počátku. Tento závěr by bylo možné přijmout tím spíše, přihlédneme-li ke zbylým skutkovým podstatám diskvalifikace systematicky zařazených v bezprostředně souvisejících ustanoveních zákona, které již i v souvislosti s úpadkem namísto výrazu „*vedl*“ obsahují výraz „*zřejmě přispěl*“.¹⁸² Dále, s ohledem na veřejnoprávní charakter diskvalifikačního deliktu je na místě užívat rozšiřujícího výkladu zdrženlivě.¹⁸³ Současně je ovšem nezbytné konstatovat, že obdobný názor jako J. Alexander zastávali i další autoři. Tak kupříkladu rovněž podle P. Šuka bude podmínka pro diskvalifikaci dle § 64 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK naplněna i v případě, že způsob výkonu funkce člena statutárního orgánu dotčenou osobou byl pouze jednou z příčin úpadku obchodní korporace.¹⁸⁴

Skutečnost, že výše popsanou situaci nelze považovat za nejvhodnější, si uvědomoval též zákonodárce, neboť jak se uvádí v důvodové zprávě k novele ZOK, jejím účelem je mimo jiné odstranit „*nedůvodné rozdíly mezi jednotlivými skutkovými podstatami tzv. úpadkových deliktů, výkladové nejasnosti.*“ Tohoto záměru bylo dosaženo právě nahrazením dílčích skutkových podstat diskvalifikace podmíněných úpadkem obchodní korporace skutkovou podstatou jedinou. Skutkovou podstatu upravenou v § 64 odst. 2 ZOK, ve znění před novelou ZOK, jež sankcí v podobě diskvalifikace umožňovala postihnout dále ty osoby, které se staly členy statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace teprve po potom, co bylo zahájeno insolvenční řízení, jestliže svým jednáním zřejmě přispěly ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů, pak novela ZOK zcela vypustila.

¹⁸¹ Tedy právě v případech, které jsou svou povahou totožné se skutkovou podstatou upravenou v § 63 odst. 2 ZOK ve znění před novelou ZOK, na základě které bylo ve shodných případech možné k diskvalifikaci bývalých členů statutárního orgánu (a osob v obdobném postavení) přistoupit.

¹⁸² Pro úplnost lze dodat, že někteří autoři v odborné literatuře v této souvislosti staví obrat „přispěl k úpadku“ a „vedl k úpadku“ sobě naroveň. Srov. ŠTENGLOVÁ, I. a ŠUK, P. (2021), op. cit. sub. 116, s. 161.

¹⁸³ Srov. ŠÁMAL, P. in ŠÁMAL, P. a kolektiv. (2023), op. cit. sub. 137, s. 40-41.

¹⁸⁴ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2017), op. cit. sub. 48, s. 188.

4.2 Dílčí znaky zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace

4.2.1 Podmínka spočívající v porušení povinností

Pro naplnění zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace je podle účinné právní úpravy rozhodující,¹⁸⁵ zda člen statutárního orgánu přispěl k úpadku obchodní korporace *porušením svých povinností*. Vždy tedy bude nezbytné posoudit dvě dílčí podmínky, a to zda (i) člen statutárního orgánu porušil své povinnosti a dále zda takovým porušením (ii) přispěl k úpadku.

Přistoupíme-li k podrobnému rozboru první uvedené podmínky, lze možnou výkladovou nejasnost spatřovat v samotném vymezení povinností, jejichž porušení odůvodňuje, jsou-li naplněny rovněž zbývající předpoklady, přistoupení k diskvalifikaci podle § 63 odst. 2 ZOK. Zatímco § 63 odst. 1 ZOK referuje o porušení povinností člena statutárního orgánu *při výkonu funkce*, ustanovení § 66 odst. 1 ZOK uvozuje hypotézu následujícím vyjádřením: „*Přispěl-li člen statutárního orgánu porušením svých povinností k úpadku obchodní korporace.*“ Tohoto rozdílu mezi obecnou a zvláštní skutkovou podstatou diskvalifikace si všímá T. Rada a uvádí, že jelikož dle dikce § 66 odst. 1 ZOK není porušení výslovně vztaženo k výkonu funkce či k péči řádného hospodáře, bylo by teoreticky možné zohlednit porušení jakékoliv povinnosti, kterou je porušující osoba vázána. Současně ovšem dodává, že „*porušení povinností je zapotřebí vykládat úzce ve vztahu k vykonávané funkci, a tedy k péči řádného hospodáře, a to z toho důvodu, že se porušení musí kvalifikovaně vztahovat k přispění k úpadku.*“¹⁸⁶

Domnívám se, že z uvedeného závěru je při interpretaci ustanovení § 66 odst. 1 ZOK nutno vyjít. Ostatně soudím, že tento závěr z § 66 odst. 1 ZOK vyplývá bez dalšího, neboť množina povinností, jejichž porušení ve spojení s přispěním k úpadku odůvodňuje případnou diskvalifikaci, je jasně vymezena již tím, že jde o povinnosti člena statutárního orgánu v rámci obchodní korporace. Ten přitom svou funkci musí vykonávat vždy v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře. Za těchto poměrů je tudíž porušení péče řádného hospodáře nezbytnou podmínkou pro naplnění zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace.¹⁸⁷ Jak se podává rovněž z § 159 odst. 1 ObčZ, péče řádného hospodáře dopadá na výkon funkce, resp. na řádné plnění povinností s výkonem funkce spojených. Ani zákonodárce vynecháním výrazu „*při výkonu funkce*“ nepochybně neměl

¹⁸⁵ Vedle dalších kumulativních podmínek uvedených v kapitole 4 výše.

¹⁸⁶ T. RADA in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 486.

¹⁸⁷ Shodně ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 227.

v úmyslu stanovit okruh povinností, jejichž porušení může vést k diskvalifikaci, pro obecnou a zvláštní skutkovou podstatu odlišně. Lze tak usuzovat z textu důvodové zprávy, jež k § 63 odst. 2 ZOK výslovně uvádí, že toto ustanovení upravuje diskvalifikaci pro případy, kdy člen statutárního orgánu přispěl k úpadku obchodní korporace *porušením svých povinností při výkonu své funkce*.

Obdobně jako v případě § 63 odst. 1 ZOK pak platí, že povinností při výkonu funkce se rozumí jakákoliv povinnost, byla-li uložena řádně v souladu s právem.¹⁸⁸ K diskvalifikaci tudíž může vést porušení povinností stanovených právními předpisy, jakož i smlouvou o výkonu funkce nebo kupříkladu zakladatelským právním jednáním. Shrňme-li uvedené, soudím, že množina povinností, jejichž porušení při výkonu funkce může vést k diskvalifikaci, je shodná jak pro obecnou, tak pro zvláštní skutkovou podstatu diskvalifikace.

Ustanovení § 66 odst. 1 ZOK výslovně neuvádí, k jakým porušením povinností, jež přispěly k úpadku, lze z časového hlediska přihlídnout. Z jazykového výkladu vyplývá, že nejzazším okamžikem je vydání rozhodnutí o úpadku. Na rozdíl od obecné skutkové podstaty diskvalifikace tak teoreticky soud může posuzovat i relativně dávná jednání. Byť konkrétní období, jež má být posuzováno, není zákonem stanoveno, je zřejmé, že fakticky vyplývá z požadovaného standardu příčinné souvislosti mezi porušením povinností a úpadkem. Jinými slovy s plynutím času bude obtížnější dokázat, že konkrétní porušení povinností k pozdějšímu úpadku přispělo.

4.2.2 Podmínka spočívající v přispění k úpadku obchodní korporace

Aby bylo možné uložit některou ze sankcí uvedených v § 66 odst. 1 ZOK v důsledku porušení povinností člena statutárního orgánu, čímž by rovněž došlo k naplnění podmínek pro diskvalifikaci podle § 63 odst. 2 ZOK, musí porušení povinností dosáhnout stanovené závažnosti. V případě zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace je podobně jako před novelou ZOK kritérium závažnosti porušení povinností vymezeno důsledkem v podobě úpadku obchodní korporace.¹⁸⁹ Nicméně, jak již bylo uvedeno výše, novela ZOK pro účely naplnění podmínek skutkové podstaty diskvalifikace upustila od rozlišování různé intenzity příčinné souvislosti mezi nikoliv řádným výkonem funkce a úpadkem obchodní korporace. Dle platné a účinné právní úpravy tak k diskvalifikaci povede

¹⁸⁸ Viz kapitola 3.1.

¹⁸⁹ Na rozdíl od obecné skutkové podstaty diskvalifikace se tedy jedná o poruchový delikt, neboť musí nastat účinek v podobě úpadku obchodní korporace.

takové porušení povinností při výkonu funkce člena statutárního orgánu, které k úpadku obchodní korporace *přispělo*.

Člen statutárního orgánu porušením svých povinností přispěl k úpadku, jestliže dané porušení lze zahrnout do množiny příčin úpadku obchodní korporace. Jinými slovy, členovi statutárního orgánu lze uložit některou ze sankcí podle § 66 odst. 1 ZOK a následně rozhodnout o jeho diskvalifikaci, jestliže jeho porušení povinností bylo tak závažné, že bylo alespoň jednou z několika příčin úpadku obchodní korporace. Rovněž s přihlédnutím k závěrům uvedeným v kapitole 4.1 se domnívám, že v tomto ohledu došlo vůči stavu před novelou ZOK k zpřísnění.¹⁹⁰ Je tomu tak proto, že intenzita požadované příčinné souvislosti mezi porušením povinností a úpadkem podle § 66 odst. 1 ZOK je dle mého soudu nižší než v případě diskvalifikačních důvodů obsažených v zákoně o obchodních korporacích před novou ZOK. Zatímco dle předchozí právní úpravy bylo pro účely diskvalifikace nezbytné, aby (i) jednání k úpadku obchodní korporace *zřejmě přispělo*,¹⁹¹ nebo aby (ii) výkon funkce s přihlédnutím ke všem okolnostem případu *vedl k úpadku*,¹⁹² dle § 66 odst. 1 ZOK postačí, aby porušení povinností k úpadku *přispělo*. Ono zpřísnění je nejlépe patrné zejména při srovnání posledních dvou skutkových podstat uvedených v předchozí větě.

Přispění k úpadku může spočívat v porušení povinností při výkonu funkce aktivním jednáním, jakož i opomenutím,¹⁹³ přičemž jak uvádí P. Šuk, povinností při výkonu funkce se rozumí „*jakákoliv povinnost, jež stihá členy statutárních orgánů obchodních korporací*.“¹⁹⁴ Příkladem omisivního přispění k úpadku může být pasivita člena statutárního orgánu při vymáhání pohledávek z obchodních vztahů, v důsledku čehož dojde k tak podstatnému zhoršení finanční kondice obchodní korporace, že ve spojení s další událostí (např. vznik hospodářské ztráty v důsledku nevydařené zakázky) se obchodní korporace nakonec ocitne v úpadku.

Souhlasím dále s P. Šukem, že mezi případy přispění k úpadku lze řadit rovněž situace, kdy úpadek, jenž nastal z vnějších příčin, tj. nezávisle na jednání člena statutárního orgánu, nebyl odvrácen, byť odvrácen být mohl,¹⁹⁵ pokud by člen statutárního orgánu jednal s péčí řádného

¹⁹⁰ Byť jsem si vědom, jak rovněž uvádím výše v kapitole 4.1, že v odborné literatuře tento výklad významně zastáván nebyl a oba pojmy byly vykládány obdobně.

¹⁹¹ Srov. § 63 odst. 2 ZOK ve znění před novelou ZOK.

¹⁹² Srov. § 64 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK.

¹⁹³ RADA, T. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 487.

¹⁹⁴ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 227.

¹⁹⁵ Jak je uvedeno níže, úprava před novelou ZOK referovala o povinnosti odvracet *hrozící* úpadek. O ten jde dle § 3 odst. 5 InsZ v případě, že lze „*se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen*

hospodáře.¹⁹⁶ Ačkoliv po novele ZOK již povinnost člena statutárního orgánu odvracet hrozící úpadek není v souvislosti s diskvalifikací výslovně upravena,¹⁹⁷ domnívám se, že nelze tvrdit, že by jako taková přestala existovat. Soudím, že povinnost člena statutárního orgánu odvracet úpadek lze nadále dovodit z jiných zákonných ustanovení. V nejobecnější rovině lze povinnost odvracet úpadek dovodit na základě obecné prevenční povinnosti stanovené v § 2900 ObčZ.¹⁹⁸ Ještě zřetelněji nicméně povinnost člena statutárního orgánu odvracet úpadek vyplývá ze samotného standardu, který je na výkon jeho funkce kladen, neboť v souladu s péčí řádného hospodáře je člen statutárního orgánu povinen majetek obchodní korporace nejen v maximální možné (v daném čase dosažitelné) míře zhodnocovat, nýbrž ho též chránit před znehodnocením nebo ztrátou.¹⁹⁹ Právě posledně uvedená složka se projevuje v povinnosti člena statutárního orgánu rozpoznat hrozící úpadek a tento odvracet.²⁰⁰ Jinými slovy platí, že porušení povinnosti odvracet úpadek je specifickým případem porušení péče řádného hospodáře. Z uvedeného vyplývá, že uložit členovi statutárního orgánu některou ze sankcí podle § 66 odst. 1 ZOK a následně ho diskvalifikovat podle § 63 odst. 2 ZOK bude možné rovněž v případě, kdy tento člen nedostal při odvracení (či již rozpoznání) hrozícího úpadku standardu péče řádného hospodáře, a původně toliko hrozící úpadek následně fakticky nastal.

V souvislosti s právě uvedeným případem přispění k úpadku je předně třeba konstatovat, že má-li člen statutárního orgánu povinnost úpadek odvracet, musí si být v první řadě vědom toho, že

řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.“ Insolvenční zákon tedy hrozící úpadek vymezuje pouze v souvislosti s platební neschopností. Domnívám se nicméně, že v souvislosti s povinností člena statutárního orgánu odvracet úpadek je pro účely posouzení naplnění § 66 odst. 1 ZOK nezbytné „odvracením hrozícího úpadku“ rozumět nejen hrozící úpadek ve smyslu definice podané insolvenčním zákonem, nýbrž zkrátka úpadek v jakémkoliv jeho formě, který obchodní korporaci hrozí (tj. rovněž ve formě předlužení). Obdobný výklad dle mého názoru platil i v podmínkách předchozí právní úpravy v souvislosti s § 62 odst. 1 ZOK a § 68 odst. 1 ZOK. Před novelou ZOK ke shodnému závěru došli rovněž M. Vrba a O. Řeháček. Srov. VRBA, M a ŘEHÁČEK, O. *Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem*. Právní rozhledy. 2012, roč. 20, č. 10, s. 360-366. ISSN 1210-6410, s. 360-366.

¹⁹⁶ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 227. Shodný závěr se podává rovněž z důvodové zprávy k novele ZOK.

¹⁹⁷ Před novelou ZOK byla povinnost člena statutárního orgánu odvracet hrozící úpadek výslovně upravena v § 62 odst. 1 ZOK v souvislosti s povinností vydat prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce (či jiný získaný od obchodní korporace) a dále v § 68 odst. 1 ZOK v souvislosti s ručením člena statutárního orgánu za splnění povinností obchodní korporace. Současně je třeba upozornit, že důvodová zpráva k novele ZOK se o odvracení úpadku v souvislosti s přispěním k úpadku výslovně zmiňuje.

¹⁹⁸ Toto ustanovení aplikuje jednu ze stěžejních zásad obecného soukromého práva, a to sice zásadu *neminem laedere* (nikomu neškodit), jež je rovněž vyjádřena v § 3 odst. 1 ObčZ.

¹⁹⁹ Srov. SCHÖNFELD, J., KUDĚJ, M., HAVEL, B., SPRINZ, P. a kol. *2023: Start preventivní restrukturalizace. Nová šance pro podnikatele, nebo velký problém pro věřitele?* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, 216 s. ISBN 978-80-7400-930-3, s. 18.

²⁰⁰ HAVEL, B. *Úpadková situace dlužníka a standardy péče jeho orgánů*. Bulletin advokacie. 2017, č. 6, s. 25-27. ISSN 1210-6348, s. 26.

obchodní korporaci úpadek hrozí. Jestliže však svou funkci vykonává s péčí řádného hospodáře, zásadně bude informacemi, které nasvědčují tomu, že obchodní korporaci hrozí úpadek, disponovat, přičemž jejich primárním zdrojem bude účetnictví.²⁰¹ Dospěje-li tedy člen statutárního orgánu k závěru, že obchodní korporaci hrozí úpadek, je v souladu s péčí řádného hospodáře povinen učinit vše potřebné a rozumně předpokládatelné pro to, aby úpadek odvrátil.²⁰² Rozhodnutí o tom, zda je reálně možné úpadek odvrátit²⁰³ jakož i jakým způsobem postupovat a jaké nástroje využít, bude vždy záviset na konkrétní situaci a míře finančních potíží dané obchodní korporace.²⁰⁴ Z odborné literatury vyplývá, že odvracení úpadku bude spočívat kupříkladu v snižování nákladů, omezování ztrátových provozů či zajištění překlenovacího úvěru.²⁰⁵ Poměrně podrobný výčet vhodných opatření, které by za účelem odvracení úpadku měli členové statutárních orgánů učinit, rovněž nabízí Legislativní průvodce pro insolvenční právo UNCITRAL.²⁰⁶ Uvedené nástroje nepochybně mohou sloužit jako užitečná vodítka pro posouzení, zda člen statutárního orgánu v souladu s péčí řádného hospodáře hrozící úpadek odvracel (ačkoliv neúspěšně), a tudíž není důvod pro jeho diskvalifikaci podle § 66 odst. 1 ZOK, byť se jím vedená obchodní korporace nakonec v úpadku ocitla.

Shrme-li výše uvedené, lze uzavřít, že v souvislosti se zvláštní skutkovou podstatou diskvalifikace a pro účely § 66 odst. 1 ZOK lze tedy za přispění k úpadku považovat nejen situace, kdy člen statutárního orgánu porušením svých povinností při výkonu funkce (konáním či opomenutím) k úpadku přispěl, nýbrž i případy, kdy v míře nedostačující pro zachování standardu péče řádného hospodáře svým jednáním již hrozící úpadek neodvracel. Pojem hrozící úpadek je

²⁰¹ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2017), op. cit. sub. 48, s. 195.

²⁰² Formulace *učinit za účelem odvracení úpadku vše potřebné a rozumně předpokládatelné* byla před novelou ZOK výslovně užitá v § 62 odst. 1 a § 68 odst. 1 ZOK. Byť v účinném a platném znění tuto formulaci v souvislosti s povinností odvracet úpadek výslovně uvedenou nenalezneme, nepochybně nadále vyplývá ze standardu péče řádného hospodáře a pravidla upraveného v § 52 odst. 1 ZOK. Lze tedy pro úplnost doplnit, že člen statutárního orgánu je za účelem odvracení úpadku povinen učinit vše, co by za potřebné a rozumně předpokládatelné v obdobné situaci považovala jiná rozumně pečlivá osoba, pokud by byla v postavení člena statutárního orgánu. K objektivnímu a subjektivnímu standardu při posuzování naplnění péče řádného hospodáře srov. kapitolu 3.2.2 výše.

²⁰³ Pokud by člen statutárního orgánu dospěl k názoru, že hrozící úpadek v dané situaci s největší pravděpodobností není možné odvrátit, jeví se jako vhodné postupovat podle § 98 odst. 1 InsZ a podat včasný insolvenční návrh, aby bylo předejito nebezpečí vzniku odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu podle § 99 odst. 1 InsZ.

²⁰⁴ Vliv nepochybně bude mít struktura a počet věřitelů, povaha podnikatelské činnosti apod.

²⁰⁵ Samozřejmě bude-li možné s přihlédnutím k okolnostem důvodně předpokládat, že překlenovací úvěru bude řádně splacen. Blíže srov. ALEXANDER J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. (2014), op. cit. sub. 70, s. 583.

²⁰⁶ Srov. s. 12-14 dokumentu *Legislative Guidy on Insolvency Law – Part four: Directors' obligations in the period approaching insolvency (including in enterprise groups)*. 2 vydání, 2020, UNITED NATIONS PUBLICATION e-ISBN 978-92-1-004806-4 [online] [cit. 24.11.2023], dostupné z: <https://uncitral.un.org/en/texts/insolvency>.

přítom s ohledem na účel diskvalifikace nutné vykládat širěji, než jak ho vymezuje § 3 odst. 5 InsZ, a pro účely § 66 odst. 1 ZOK tedy pod tento pojem podřadit jak případy, kdy hrozí úpadek ve formě platební neschopnosti, tak případy hrozícího úpadku spočívajícího v předlužení obchodní korporace.

5 Důsledky vyloučení z výkonu funkce

5.1 Zánik funkce člena statutárního orgánu

Diskvalifikační rozhodnutí má pro dotčenou osobu závažné důsledky. Prvním z nich je, že v souladu s § 64 odst. 1 ZOK právní mocí rozhodnutí o vyloučení dochází u diskvalifikované osoby k zániku funkce člena statutárního orgánu, a to ve všech obchodních korporacích, v nichž tuto funkci vykonává.²⁰⁷ Diskvalifikovaná osoba tedy v uvedený den přestává být členem statutárního orgánu ve všech osobních společnostech, kapitálových společnostech, družstvech jakož i evropských společnostech, evropských hospodářských zájmových sdruženích a evropských družstevních společnostech zapsaných do českého obchodního rejstříku.²⁰⁸ Naopak, jak vyplývá z jazykového výkladu § 64 odst. 1 ZOK (ve spojení s § 1 ZOK), členství diskvalifikované osoby ve statutárním orgánu jiných právnických osob (než obchodních korporací) rozhodnutím o vyloučení z výkonu funkce dotčeno není. Diskvalifikační rozhodnutí rovněž nemá vliv na členství dotčené osoby v jiném než statutárním orgánu obchodní korporace.

Z důvodu rozšíření osobní působnosti úpravy diskvalifikace dle § 69 ZOK nebude zánik funkce člena statutárního orgánu v konkrétních případech jediným důsledkem diskvalifikačního rozhodnutí. Obdobně jako před novelou ZOK, vykonává-li osoba, jež byla rozhodnutím soudu diskvalifikována, funkci likvidátora, právní mocí diskvalifikačního rozhodnutí zaniká nejen její funkce člena statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích, v nichž tuto funkci vykonává (jsou-li takové), nýbrž i funkce likvidátora, a to rovněž ve všech obchodních korporacích, v nichž takovou funkci zastává. Je tomu tak proto, že diskvalifikační rozhodnutí představuje zákaz výkonu funkce ve smyslu § 46 odst. 1 písm. a) ZOK,²⁰⁹ jehož absencí (mimo jiné) je podmíněna způsobilost vykonávat funkci člena statutárního orgánu. Ztratí-li tedy dotčená osoba v důsledku

²⁰⁷ Rozhodnutí o diskvalifikaci tedy vedle např. uplynutí funkčního období, odvolání či odstoupení z funkce představuje jeden ze způsobů zániku funkce člena statutárního orgánu.

²⁰⁸ Každá obchodní korporace, v níž osoba, která má být diskvalifikována, zastává funkci člena statutárního orgánu, bude účastníkem diskvalifikačního řízení. Tento závěr vyplývá především z § 6 odst. 1 ZŘS, přičemž dovést ho dále lze rovněž s ohledem na mechanismus případné výjimky z diskvalifikace dle § 64 odst. 2 *in fine* ZOK. Srov. zejm. bod 20 rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016. Za účelem zajištění souladu příslušných zápisů v obchodním rejstříku s faktickým stavem stanovuje § 64 odst. 1 ZOK v části za středníkem povinnost pro soud, jenž vydal diskvalifikační rozhodnutí, oznámit všem rejstříkovým soudům, u kterých jsou zapsány v obchodním rejstříku obchodní korporace, ve kterých diskvalifikovaná osoba vykonávala funkci člena statutárního orgánu, zánik funkce vyloučené osoby. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 221.

²⁰⁹ K vzniku překážky výkonu funkce jako dalšímu důsledku rozhodnutí o vyloučení z výkonu funkce srov. kapitolu 5.2 níže.

diskvalifikačního rozhodnutí způsobilost být členem statutárního orgánu, s ohledem na § 189 odst. 1 (část první věty za středníkem) ObčZ zaniká podle § 155 odst. 1 ObčZ rovněž každá její funkce likvidátora.²¹⁰ S ohledem na dikci § 64 odst. 1 a § 69 odst. 2 ZOK soudím, že uvedený zánik funkce likvidátora dopadá výlučně na obchodní korporace. Obdobně tedy jako v případě zániku funkce člena statutárního orgánu, ve funkci likvidátora jiné právnické osoby než obchodní korporace bude moci diskvalifikovaná osoba zůstat. Obdobný důsledek stíhá rovněž (hmotněprávního) opatrovníka obchodní korporace, který je vedle likvidátora rovněž osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu ve smyslu § 69 odst. 2 ZOK. P. Šuk k tomuto dovozuje, že rovněž v případě opatrovníka vede ztráta způsobilosti být členem statutárního orgánu k zániku funkce opatrovníka ve všech obchodních korporacích bez dalšího, tj. bez nutnosti následného vydání rozhodnutí o odvolání soudem.²¹¹

Specifické důsledky má rozhodnutí o vyloučení z výkonu funkce dále v případech, kdy je členem statutárního orgánu právnická osoba.²¹² Jak se podává z § 46a odst. 3 ZOK, na zástupce právnické osoby, jenž ji zastupuje ve statutárním orgánu, rovněž dopadají ustanovení občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a následcích porušení této povinnosti. Jedním z těchto následků je vyloučení z výkonu funkce.²¹³ Je-li zástupce právnické osoby diskvalifikován, zaniká mu vedle členství ve statutárním orgánu jakékoliv obchodní korporace s ohledem na dikci § 46a odst. 1 ZOK též zmocnění pro zastupování jakékoliv obchodní korporace ve statutárním orgánu.²¹⁴ Týká-li se rozhodnutí o vyloučení z výkonu funkce výlučně zástupce právnické osoby, sama právnická osoba členem statutárního orgánu nadále zůstává. Je ovšem dle § 46a odst. 6 ZOK povinna zmocnit jinou fyzickou osobu, která ji ve statutárním orgánu bude zastupovat, přičemž nedojde-li k zápisu nového zástupce do obchodního rejstříku do tří měsíců ode dne zániku zmocnění předešlého zástupce (tj. ode dne právní moci diskvalifikačního rozhodnutí), funkce člena statutárního orgánu zaniká rovněž právnické osobě.

²¹⁰ Shodný závěr platil i před přijetím zákona č. 416/2022 Sb., kterým došlo mimo jiné modifikaci § 46 ZOK. Srov. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 235.

²¹¹ Tamtéž, s. 235.

²¹² K povinnosti právnické osoby, jež je členem statutárního orgánu kapitálové společnosti nebo družstva, zmocnit fyzickou osobu jako svého zástupce, srov. kapitulu 2.2.

²¹³ Jak výslovně stanoví ustanovení § 69 odst. 1 ZOK, které lze právě s ohledem na § 46a odst. 3 ZOK považovat za nadbytečné.

²¹⁴ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 233.

Právní mocí diskvalifikačního rozhodnutí zanikají s ohledem na § 69 odst. 2 ZOK veškeré výše uvedené funkce rovněž faktickým a stínovým vedoucím. Z faktického postavení člena statutárního orgánu je nicméně pochopitelně vyloučit nelze. Pokračování v takové faktické činnosti nicméně též znamená porušení zákazu uloženého diskvalifikačním rozhodnutím, což vede k postihu dodatečnými sankcemi podle § 65 ZOK (k nim srov. kapitolu 6).

5.1.1 Výjimka ze zániku funkce člena statutárního orgánu

Jak vyplývá z předchozí kapitoly, rozhodnutí o vyloučení z výkonu funkce člena statutárního orgánu má dalekosáhlé důsledky nejen pro diskvalifikovanou osobu, nýbrž rovněž pro všechny obchodní korporace, kde tato osoba takovou funkci vykonává. Současně platí, že se mohou vyskytnout případy, kdy diskvalifikovaná osoba v jiné obchodní korporaci svou funkci vykonává řádně a zánik její funkce by pro tuto jinou obchodní korporaci měl významné negativní důsledky.²¹⁵ Lze si představit kupříkladu situaci, kdy diskvalifikovaná osoba v jiné obchodní korporaci jako jediný jednatel stojí před závěrečnými jednáními o zásadní zakázce, jež by pro obchodní korporaci znamenala významný hospodářský úspěch nebo naopak bez které by se potenciálně mohla ocitnout v hospodářských problémech, přičemž v daném stadiu negociací již pro výměnu řídicí osoby není prostor. Z tohoto důvodu zákon o obchodních korporacích nadále upravuje možnost udělit z diskvalifikace výjimku.

Před novelou ZOK byla úprava výjimky z diskvalifikace obsažena v § 67 odst. 2 a 3 ZOK. Zatímco druhý odstavec byl zákonodárcem v téměř doslovném znění pouze přesunut do § 64 odst. 2 ZOK,²¹⁶ výjimka obsažená v třetím odstavci byla s ohledem na její problematický výklad zcela vypuštěna.²¹⁷ Po novele ZOK tedy dle § 64 odst. 2 ZOK může soud v rámci rozhodnutí o

²¹⁵ Tamtéž, s. 222.

²¹⁶ S ohledem na celkovou systematiku celé právní úpravy diskvalifikace.

²¹⁷ Kupříkladu P. Šuk ustanovení § 67 odst. 3 ZOK ve znění před novelou ZOK původně vykládal tak, že rozhodnutí soudu o výjimce působí *ex tunc*, tj. na diskvalifikovanou osobu se „*po právní moci rozhodnutí podle § 67 odst. 3 hledí tak, jako kdyby jí funkce člena statutárního orgánu v dotčené jiné obchodní korporaci nikdy nezanikla.*“ S vědomím řady praktických problémů, které by ovšem tato konstrukce způsobila, se nicméně později přiklonil k názoru, že rozhodnutí o výjimce pouze odkládá překážku výkonu funkce založenou diskvalifikačním rozhodnutím, a to ve vztahu k obchodní korporaci, jejímž členem statutárního orgánu má diskvalifikovaná osoba na základě výjimky nadále zůstat. Srov. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2013), op. cit. sub. 49, s. 164. a ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2017), op. cit. sub. 48, s. 193-194. Zákonodárce pak k původní formulaci této výjimky v důvodové zprávě k novele ZOK uvádí, že podmínky pro její udělení „*nejsou nikdy objektivně splnitelné*“, neboť podmínky stanovené v § 37 odst. 3 ZOK ve znění před novelou ZOK mohou být splněny pouze před právní moci diskvalifikačního rozhodnutí a pouze před vydáním takového rozhodnutí „*je možno testovat případný dopad rozhodnutí na obchodní korporaci či její věřitele*“. S ohledem na uvedené tedy danou výjimku zrušil.

diskvalifikaci současně v dalším výroku stanovit, že osoba, která má být diskvalifikována, může zůstat členem statutárního orgánu²¹⁸ jiné obchodní korporace než té, v níž naplnila skutkovou podstatu diskvalifikace podle § 63 odst. 1 či 2 ZOK, a to za dvou následujících podmínek, které musí být splněny kumulativně.²¹⁹

Předně musí z okolností případu vyplývat, že dosavadní výkon funkce člena statutárního orgánu osobou, jež má být diskvalifikována, ve statutárním orgánu obchodní korporace, ve vztahu ke které má být výjimka udělena, vyloučení z výkonu funkce neodůvodňuje. Uvedená podmínka bude splněna, jestliže dosavadní výkon funkce v „jiné“ obchodní korporaci osobou, jež má být diskvalifikována, byl řádný, tj. v souladu s péčí řádného hospodáře. Z dikce první podmínky dále vyplývá, že výjimku je možné „udělit“ pouze ve vztahu k obchodním korporacím, v nichž osoba, která má být diskvalifikována, již funkci člena statutárního orgánu vykonává.²²⁰ Nelze tudíž udělit výjimku pro členství ve statutárním orgánu obchodní korporace, které má vzniknout až po právní moci diskvalifikačního rozhodnutí. V důsledku absence možnosti udělit i výjimku podle předchozí věty považuje K. Eichlerová úpravu diskvalifikace za rozpornou s ústavním pořádkem, a to konkrétně s čl. 26 Listiny základních práv a svobod.²²¹ Byť s ohledem na rozsah této práce není možné přistoupit k aplikaci testu racionality či proporcionality na úpravu diskvalifikace, soudím, že úprava diskvalifikace v rozporu s ústavním pořádkem není. Obsahem práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost je zejména právo provozovat samostatnou výdělečnou činnost. Ačkoliv diskvalifikace představuje závažný zásah do tohoto práva, diskvalifikovaná osoba má nadále možnost podnikat a vykonávat jinou hospodářskou činnost v rámci živnostenského podnikání.²²² V důsledku toho, že se kvalifikovaným způsobem neosvědčila ve výkonu funkce člena statutárního orgánu, jí je vyloučením pouze v souladu s cíli diskvalifikace omezena možnost těžit z výhod majetkové samostatnosti obchodní korporace.

Druhým předpokladem pro udělení výjimky je závěr o tom, že zánik členství osoby dotčené diskvalifikačním rozhodnutím rovněž ve statutárním orgánu „jiné“ obchodní korporace by mohl

²¹⁸ S ohledem na § 69 ZOK i v tomto případě platí, že co je řečeno o členovi statutárního orgánu, platí i pro osoby, na které rovněž dopadá úprava diskvalifikace.

²¹⁹ Rozhodnutí o výjimce z diskvalifikace může soud dle § 64 odst. 2 věta druhá ZOK učinit výlučně na návrh osoby, o jejímž vyloučení z výkonu funkce rozhoduje, nebo obchodní korporace, v jejímž statutárním orgánu má osoba dotčená diskvalifikačním řízením zůstat.

²²⁰ RADA, T. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 483.

²²¹ Na zákonné omezení v podobě diskvalifikace přitom K. Eichlerová aplikuje přísnější test proporcionality. Srov. EICHLEROVÁ, K. *Ústavnost zákonné úpravy diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace – Habilitační přednáška*. Právník. 2022, 5. roč. 161, č. 7, s. 697-703. ISSN 0231-6625, s. 697-703.

²²² Srov. všeobecné podmínky pro provozování živnosti stanovené v § 6 ŽZ.

vést „k poškození oprávněných zájmů této obchodní korporace nebo jejích věřitelů.“²²³ P. Šuk k této podmínce uvádí, že půjde o osobu, „jež je pro tuto obchodní korporaci natolik významná, že její „odchod“ z funkce by mohl poškodit buď korporaci, nebo její věřitele.“²²⁴ Soudím, že o splnění této podmínky bude možné uvažovat především v případech uvedených na počátku této kapitoly. Jinými slovy, výjimku z diskvalifikace bude odůvodňovat zejména stav, kdy osoba dotčená diskvalifikačním rozhodnutím řádně vykonává svou funkci v jiné obchodní korporaci a v té by s ohledem na stadium „rozpracovanosti“ dílčích podnikatelských aktivit a jejich provázanost s dotčenou osobou její vyloučení mělo negativní důsledky pro samotnou obchodní korporaci či její věřitele. Byť posouzení naplnění podmínek dle § 64 odst. 2 ZOK bude vždy záviset na okolnostech konkrétního případu, domnívám se, že s ohledem na účel institutu diskvalifikace a závažnost porušení povinností při výkonu funkce, které vyloučení odůvodňují, by k udělení výjimky z diskvalifikace mělo být přistupováno spíše zdrženlivě.

Jestliže soud svým rozhodnutím diskvalifikuje určitou osobu a současně dalším výrokem rozhodne o výjimce dle § 64 odst. 2 ZOK, může ve svém rozhodnutí rovněž stanovit podmínky, za kterých výjimku pro jinou obchodní korporaci uděluje. Povaha zvolených podmínek bude rovněž nepochybně záviset na okolnostech konkrétního případu. Půjde kupříkladu o uložení povinnosti informovat o své činnosti jiné orgány obchodní korporace nebo stanovení dodatečné podmínky, záležející kupříkladu v tom, že osoba dotčená diskvalifikačním rozhodnutím, jíž se výjimka uděluje, nesmí být předsedou kolektivního statutárního orgánu či nemůže disponovat samostatným zástupčím oprávněním.²²⁵ Shodně jako samotné rozhodnutí o výjimce, rovněž případné stanovení podmínek je zákonem ponecháno na diskreci soudu.

Jistá slabina úpravy výjimky z diskvalifikace dle mého soudu spočívá v tom, že úprava vyloučení z výkonu funkce obsažená v zákoně o obchodních korporacích ani jiná navazující ustanovení právního řádu neobsahují pravidla, která by umožňovala následnou kontrolu dodržování podmínek stanovených v soudem udělené výjimce z diskvalifikace.

²²³ Ustanovení § 64 odst. 2 věta první *in fine* ZOK.

²²⁴ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 222.

²²⁵ Srov. Tamtéž, s. 222 či RADA, T. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 483.

5.2 Překážka výkonu funkce

Zánik funkce člena statutárního orgánu²²⁶ nicméně není jediným důsledkem diskvalifikačního rozhodnutí. Jak se podává z § 63 odst. 1 ZOK, přistoupí-li soud k vyloučení určité osoby v důsledku naplnění obecné či zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace, současně rozhodne, že vyloučená osoba „*nesmí až po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení vykonávat funkci člena statutárního orgánu jakékoli obchodní korporace.*“²²⁷ Byť tento důsledek diskvalifikačního rozhodnutí stíhal dotčené osoby již v podmínkách předchozí právní úpravy, novela ZOK jeho dílčí atributy změnila a odstranila tak dle mého názoru jeden z významných nedostatků předchozí úpravy diskvalifikace. Přistoupil-li totiž dle § 63 odst. 1 ZOK ve znění před novelou ZOK soud k diskvalifikaci, uložil současně zákaz vykonávat funkci člena statutárního orgánu, a to pro každý případ vždy na pevnou dobu tří let.²²⁸ Jinými slovy, soud v délce trvání překážky výkonu funkce nemohl zohlednit konkrétní okolnosti případu. Tento stav napravila novela ZOK, když v § 63 odst. 1 ZOK namísto pevně daného období tří let stanovila nejvyšší možnou dobu trvání vyloučení, s horní hranicí shodně tři roky.

Příznání diskrečního oprávnění soudu lze z řady důvodů jednoznačně přivítat. Předně, jak již bylo uvedeno výše (např. v kapitole 3.2.1), sankce v podobě diskvalifikace, jež dopadá na členy statutárního orgánu, musí s ohledem na princip proporcionality představovat odpovídající důsledek předchozího porušení jejich povinností při výkonu funkce.²²⁹ Má-li soud v každém jednotlivém případě posoudit, zda je s ohledem na princip proporcionality již samotné přistoupení k diskvalifikaci adekvátním a spravedlivým důsledkem sankcionovaných porušení povinností, pak je nepochybně rovněž nutné, aby s přihlédnutím ke všem okolnostem případu též stanovil délku trvání překážky ve výkonu funkce. Při stanovení délky zákazu výkonu funkce bude předně nezbytné zvážit závažnost porušení povinností, výši případné škody, která obchodní korporaci či

²²⁶ A případně též i zánikem jiných funkcí, viz kapitola 5.2 výše.

²²⁷ Podobně jako před novelou ZOK tedy rozhodnutí o diskvalifikaci dále zakládá překážku ve výkonu funkce člena statutárního orgánu jakékoliv obchodní korporace. S ohledem na § 69 ZOK lze dále konstatovat, že diskvalifikační rozhodnutí rovněž na stanovenou dobu znemožňuje výkon funkce zástupce právnické osoby jakožto člena statutárního orgánu a osoby v obdobném postavení. Uvedený zákaz s ohledem na § 69 odst. 2 *in fine* ZOK dopadá též na faktické a stínové vedoucí, byť v pokračování ve faktické činnosti jim založením překážky ve výkonu funkce zabránit nelze. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 236.

²²⁸ Závěr, že doba, na kterou diskvalifikační rozhodnutí v podmínkách předchozí právní úpravy založilo překážku výkonu funkce, byla pro všechny dílčí skutkové podstaty shodná (v délce 3 let), vyplývá rovněž z komentářové literatury. Srov. ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2017), op. cit. sub. 48, s. 192-193.

²²⁹ Srov. kupříkladu též rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1370/2021.

jejím věřitelům vznikla, jakož i četnost jednotlivých porušení. Byť zákon o obchodních korporacích bližší vodítka či základní pravidla pro stanovení délky trvání překážky výkonu funkce výslovně nepodává,²³⁰ mám za to, že při stanovení délky vyloučení by měl soud (s ohledem na princip proporcionality jakož i závažnost ukládané sankce) mimo výše uvedená kritéria přihlídnout též k dosavadnímu působení osoby dotčené diskvalifikací, a to ve statutárním orgánu jakékoliv obchodní korporace.²³¹ Zejména by měl soud vyhodnotit, zda je v případě konkrétní osoby k diskvalifikaci přistupováno poprvé, nebo zda naopak již v minulosti daná osoba některou ze skutkových podstat diskvalifikace naplnila a byla rozhodnutím soudu z výkonu funkce vyloučena. S ohledem na primární účel institutu diskvalifikace, kterým je v konečném důsledku ochrana celé společnosti před osobami, jež se ve funkci člena statutárního orgánu obchodní korporace neosvědčily, je druhý uvedený případ „recidivy“ nepochybně závažnější a odůvodňuje uložení zákazu při horní zákonné hranici tří let.

Ačkoliv lze přiznání diskrečního oprávnění soudu ve věci délky trvání diskvalifikace hodnotit kladně, domnívám se, že zejména s ohledem na zcela odlišné skutkové podstaty diskvalifikace, mohly jít změny v úpravě samotné sankce dále. Jak již bylo vyloženo v předchozích kapitolách, zatímco pro naplnění obecné skutkové podstaty diskvalifikace není vyžadován vznik škody, naplnění zvláštní skutkové podstaty je podmíněno existencí úpadku obchodní korporace. Intenzita důsledků se tedy v jednotlivých případech odůvodňujících diskvalifikaci může značně lišit. Je-li kupříkladu diskvalifikován jednatel společnost Alfa s.r.o. podle § 63 odst. 1 ZOK, neboť opakovaně porušil své povinnosti při výkonu funkce,²³² nicméně samotné společnosti Alfa s.r.o. ani jejím věřitelům, společníkům či jiným osobám v důsledku takových porušení žádná (významná) škoda nevznikla, je jeho nikoliv řádný výkon funkce pro celou společnost dle mého soudu nepochybně škodlivý méně, než je-li podle § 63 odst. 2 ZOK diskvalifikován jednatel společnosti Beta s.r.o., který porušením svých povinností přispěl k jejímu úpadku, jenž byl v konečném důsledku řešen konkursem se zcela zanedbatelnou mírou uspokojení pohledávek jednotlivých věřitelů.²³³ Byť tedy oba případy odůvodňují přistoupení k diskvalifikaci, mám za to,

²³⁰ Srov. např. ustanovení § 39 TrZ, jež stanovuje základní zásady a směrnice, podle kterých má soud při volbě konkrétního druhu trestu a jeho konkrétní výměry postupovat. ŠÁMAL, P. in ŠÁMAL, P. a kolektiv. (2023), op. cit. sub. 137, s. 796-798.

²³¹ Resp. rovněž v postavení dle § 69 ZOK.

²³² Přičemž návrh na vydání diskvalifikačního rozhodnutí podala včasně sama obchodní korporace, v jejímž statutárním orgánu je dotčena osoba jednatelem.

²³³ V jednom z výzkumů této problematiky došli autoři k závěru, že v rámci jimi zkoumaného vzorku 3 220 konkursů vedených mezi lety 2008 a 2014 s podnikatelskými subjekty, činila průměrná míra uspokojení pohledávek

že je-li pro ně shodně stanovena nejdelší možná doba trvání vyloučení na tři roky, je odůvodněný závěr, že současná právní úprava v rámci ukládání sankce dostatečně neumožňuje zohlednit okolnosti a závažnost konkrétního případu. Obdobný závěr platí pro případy „recidivy“.²³⁴ *De lege ferenda* by tudíž bylo vhodné buď zvýšit nejvyšší možnou dobu trvání diskvalifikace, jež je nyní upravena v § 63 odst. 1 ZOK, nebo pro zvláštní skutkovou podstatu diskvalifikace stanovit v § 63 odst. 2 ZOK rozmezí trvání překážky výkonu funkce samostatně. Má-li být soudu dána možnost postihnout diskvalifikací přísněji též osoby, které se již v minulosti při výkonu funkce člena statutárního orgánu neosvědčily, jako vhodnější se jeví první navrhané řešení. I s ohledem na britskou úpravu diskvalifikace, jež sloužila jako inspirační zdroj českému zákonodárci,²³⁵ mám za to, že nejvyšší možná délka zákazu by oproti současné úpravě mohla být i dvojnásobná.²³⁶

5.2.1 Rozsah překážky výkonu funkce založené diskvalifikačním rozhodnutím s ohledem na dikci § 46 ZOK

V souvislosti s překážkou výkonu funkce založenou diskvalifikačním rozhodnutím je ještě žádoucí upozornit na možné výkladové nejasnosti, které mohou vznikat v důsledku změny § 46 ZOK, jenž pro členy volených orgánů obchodní korporace rozšiřuje podmínky výkonu funkce obecně stanovené občanským zákoníkem. Jak bylo uvedeno v kapitole 1.2, vliv na dílčí aspekty úpravy diskvalifikace má rovněž právo Evropské unie, v nedávné době zejména tzv. směrnice o digitalizaci. Právě ta byla jedním z významných důvodů přijetí nové úpravy překážek výkonu funkce člena voleného orgánu obchodní korporace, která je s účinností od 1.7.2023 obsažena v § 46 ZOK.²³⁷ Ačkoliv podrobný rozbor jednotlivých překážek výkonu funkce dle § 46 ZOK není

nezajištěných věřitelů 3,7 %. SCHÖNFELD, J. in SMRČKA, L., PLAČEK, J. a SCHÖNFELD, J. *Insolvenční řízení - Očekávání, realita a budoucnost insolvenčního zákona*. 1. vydání. Praha : Professional Publishing, 2016, 304 s. 978-80-7431-151-2, s. 444-445.

²³⁴ Je-li určitá osoba v důsledku naplnění jedné ze skutkových podstat diskvalifikace vyloučena, může po uplynutí stanoveného období trvání překážky výkonu funkce, které však dle současné právní úpravy nemůže být delší než 3 roky, opětovně funkci člena statutárního orgánu jakékoliv obchodní korporace vykonávat. Dopustí-li se však v této své „nové“ funkci opět porušení svých povinností odůvodňujících přistoupení k vyloučení, soud bude oprávněn nadále rozhodnout o diskvalifikaci pouze na dobu nejvýše 3 let.

²³⁵ Srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

²³⁶ Britská úprava kupříkladu dle § 8 CDDA 1986 umožňuje osobě, jež je shledána nevhodnou pro vedení obchodní korporace (*unfit*), uložit sankci v podobě diskvalifikace až na dobu 15 let. V souvislosti s úpadkem (*insolvency*) jde britský zákonodárce ještě dále, neboť dle § 6 CDDA 1986, jsou-li naplněny tam uvedené předpoklady, rozhoduje soud o diskvalifikaci obligatorně (tj. podobně jako v podmínkách české úpravy dle § 63 odst. 2 ZOK), přičemž sankce v podobě diskvalifikace nemůže být uložena na dobu kratší než 2 roky.

²³⁷ Jak se podává z důvodové zprávy k zákonu č. 416/2022 Sb., kterým byla daná změna provedena, dalším významným důvodem pro změnu koncepce překážek výkonu funkce byla nevhodnost stávajícího řešení, kdy byla

předmětem této diplomové práce, považuji za vhodné věnovat pozornost vzájemnému poměru mezi uvedeným ustanovením a překážkou výkonu funkce založenou diskvalifikačním rozhodnutím podle § 63 odst. 1 a 2 ZOK.

Jak bylo vyloženo v předchozí kapitole, z ustanovení § 63 odst. 1 resp. 2 a § 69 ZOK se podává, že diskvalifikace zakládá překážku výkonu funkce (i) člena statutárního orgánu obchodní korporace, (ii) zástupce právnické osoby, jež je členem statutárního orgánu obchodní korporace, a (iii) osoby v obdobném postavení. Tato překážka funkce tedy nepůsobí obecně vůči všem členům volených orgánů. Jinak řečeno, diskvalifikační rozhodnutí *per se* nebrání dotčené osobě být členem kontrolního orgánu obchodní korporace. Byť tento závěr shodně zastává rovněž komentářová literatura a vyplývá i z důvodové zprávy k novele ZOK,²³⁸ nová úprava překážek výkonu funkce v § 46 ZOK jeho správnost do jisté míry relativizuje. Podle § 46 odst. 1 písm. a) ZOK člen voleného orgánu²³⁹ není způsobilý k výkonu funkce také tehdy, je-li u něj dána překážka výkonu funkce spočívající v zákazu „*vykonávat funkci člena řídicího, kontrolního nebo správního orgánu právnické osoby uložený rozhodnutím orgánu veřejné moci České republiky.*“ Důvodová zpráva k zákonu č. 416/2022 Sb. uvádí, že pojem *funkce člena řídicího, kontrolního nebo správního orgánu právnické osoby* byl v daném ustanovení namísto legislativní zkratky člen voleného orgánu zvolen s cílem zamezit stavu, kdy rozhodnutí zakládající zákaz výkonu funkce muselo znít výslovně na „*zákaz výkonu funkce člena voleného orgánu.*“ Je tomu tak proto, že § 46 odst. 1 písm. a) ZOK podmiňuje způsobilost k výkonu funkce člena voleného orgánu obchodní korporace rovněž absencí zákazu vykonávat funkci uloženého orgánem veřejné moci jiného členského státu Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru či rozhodnutím mezinárodní organizace.²⁴⁰ Ačkoliv se tento přístup zákonodárce rovněž s ohledem na čl. 13i odst. 1 a 2

překážka výkonu funkce člena voleného orgánu vázána na bezúhonnost podle zákona o živnostenském podnikání, tj. na jednu z podmínek potřebnou pro zahájení živnostenského podnikání, ačkoliv dle důvodové zprávy „*nemalá část obchodních korporací je zakládána za jiným účelem než živnostenské podnikání (může se jednat o neživnostenské podnikání, správu vlastního majetku, dobročinné účely apod.)*.“

²³⁸ Srov. HAVEL, B., ŠTENGLOVÁ, I. a ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 151 a 222 či RADA, T. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 481.

²³⁹ Pojem člen voleného orgánu byl novelou ZOK převzat z § 152 odst. 2 ObčZ jako legislativní zkratka pro osobu, která je členem orgánu a je do funkce volena, jmenována či jinak povolávána. Tuto legislativní zkratku zákonodárce zachoval i po novele § 46 ZOK, jež byla provedena zákonem č. 416/2022 Sb.

²⁴⁰ Úmyslem zákonodárce bylo zohlednit případné rozdíly v terminologii v jednotlivých národních úpravách, neboť byť určité zahraniční rozhodnutí materiálně založí překážku výkonu funkce člena voleného orgánu ve smyslu ZOK, s ohledem na neexistenci legislativní zkratky „člen voleného orgánu“ v zahraniční právní úpravě může takové rozhodnutí znít na zákaz výkonu funkce „jiného“ než voleného orgánu.

směrnice o digitalizaci jeví jako racionální,²⁴¹ dikce § 46 odst. 1 písm. a) ZOK ve spojení s úpravou důsledků diskvalifikace dle § 63 odst. 1 a § 69 ZOK vyvolává výkladové nejasnosti.

Přistoupíme-li v souvislosti s úpravou diskvalifikace k jazykovému výkladu § 46 odst. 1 písm. a) ZOK v části, jež se týká rozhodnutí orgánu veřejné moci České republiky, dospějeme k závěru, že rozhodnutí o diskvalifikaci podle § 63 odst. 1 či 2 ZOK představuje překážku výkonu funkce člena voleného orgánu ve smyslu § 46 odst. 1 písm. a) ZOK,²⁴² a tudíž shodně s dikcí tohoto ustanovení osoba dotčená diskvalifikačním rozhodnutím není způsobilá k výkonu funkce člena (jakéhokoliv) voleného orgánu obchodní korporace. Z toho vyplývá, že pokud by určitá osoba byla diskvalifikována podle § 63 odst. 1 či 2 ZOK, právní mocí diskvalifikačního rozhodnutí by současně přestala být způsobilou i k výkonu funkce člena kontrolního orgánu (např. dozorčí rady) či jiného voleného orgánu obchodní korporace a taková funkce by ji dle § 155 odst. 1 ObčZ rovněž zanikla. Mám nicméně za to, že tento výklad je nutné odmítnout. Předně, z důvodové zprávy k novele ZOK jasně vyplývá, že úmyslem zákonodárce bylo napříště neumožnit diskvalifikaci osob, jež jsou členy voleného orgánu obchodní korporace odlišného od orgánu statutárního. Podmínit následně v § 46 odst. 1 písm. a) ZOK (tj. mimo samotnou úpravu diskvalifikace) výkon těchto funkcí v jiných orgánech absencí překážky výkonu funkce v důsledku diskvalifikace, by znamenalo tento původní záměr zcela negovat. O změně tohoto přístupu přitom nereferuje ani text důvodové zprávy k zákonu č. 416/2022 Sb., kterým k k modifikaci § 46 ZOK došlo.²⁴³ Dále, systematickým výkladem dílu 8 hlavy I. části první zákona o obchodních korporacích, jež nově

²⁴¹ Srov. kupříkladu čl. 14 písm. d) bod i) a ii) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. června 2017, v němž je o osobách, které by bylo možné podřadit pod pojem „člen voleného orgánu“, obecně referováno jako o osobách, jež „jako zákonem stanovený orgán společnosti nebo členové tohoto orgánu: i) jsou oprávněny zastupovat společnost vůči třetím osobám a v soudních řízeních“ nebo „ii) se účastní správy, dozoru nebo kontroly společnosti“.

²⁴² Jak k § 46 odst. 1 písm. a) ZOK uvádí rovněž důvodová zpráva, rozhodnutí o diskvalifikaci lze podřadit pod překážku výkonu funkce člena voleného orgánu, jež spočívá v zákazu vykonávat funkci člena řídicího orgánu právnické osoby. Domnívám se, že je-li v daném ustanovení nejprve užit pojem „obchodní korporace“, v první části věty § 46 odst. 1 písm. a) by mělo být rovněž referováno o obchodní korporaci, a nikoliv obecně o právnické osobě. Bylo-li úmyslem zákonodárce (obdobně jako při neuzítí legislativní zkratky člen voleného orgánu) neuzít pojmu obchodní korporace, neboť tento pojem nemusí být vymezen v zahraničních právních úpravách, jako vhodné řešení se jeví dané ustanovení rozdělit a pojem právnická osoba užit pouze v části týkající se rozhodnutí zahraničních orgánů veřejné moci. Pro tuzemské rozhodnutí by bylo vhodné ponechat jednotný pojem obchodní korporace.

²⁴³ Naopak v souvislosti s úpravou diskvalifikace v § 63 a násl. též referuje pouze o diskvalifikaci členů statutárních orgánů a dále uvádí, že pravidly pro diskvalifikaci „je třeba rozumět širěji nejen pravidla podle § 63 a násl. ZOK, ale obecně pravidla stanovující překážky výkonu funkce členů volených orgánů obchodních korporací.“ Z uvedeného je dle mého soudu rovněž patrné, že úmyslem zákonodárce nebylo ztotožnit důsledky diskvalifikačního rozhodnutí podle § 63 a násl. ZOK s důsledky kupříkladu rozhodnutí v trestním řízení ukládajícím trest zákazu činnosti podle § 73 odst. 1 TrZ (či v případě právnických osob dle § 20 ZTOPO), jež nepochybně též lze podřadit pod rozhodnutí zakládající překážku výkonu funkce ve smyslu § 46 odst. 1 písm. a) ZOK.

upravuje evidenci vyloučených osob a jenž byl rovněž přijat zákonem č. 416/2022 Sb., lze dovodit, že zákonodárce nadále rozlišuje mezi diskvalifikačním rozhodnutím podle § 63 odst. 1 a 2 ZOK a jiným rozhodnutím ukládajícím zákaz činnosti, jenž dle § 46 ZOK též zakládá překážku výkonu funkce.²⁴⁴ S ohledem na uvedené se domnívám, že v případě diskvalifikačního rozhodnutí je na místě zužující výklad § 46 odst. 1 písm. a) ZOK. K podobnému závěru dochází I. Štenglová a J. Dědič, kteří uvádějí, že rozsah překážky výkonu funkce bude záviset na formulaci zákazu v příslušném rozhodnutí. Dovozejí tedy, že „*půjde-li jen o zákaz výkonu funkce člena řídicího (statutárního) orgánu právnické osoby nebo obchodní korporace, nedopadne na členy kontrolních a jiných volených orgánů obchodních korporací.*“²⁴⁵

5.3 Informační povinnost

Je-li určitá osoba diskvalifikována z výkonu funkce člena statutárního orgánu, vzniká ji podle § 46 odst. 2 a 3 ZOK povinnost informovat o této skutečnosti obchodní korporace, v nichž se má stát členem voleného orgánu²⁴⁶ nebo v nichž již členem voleného orgánu ke dni diskvalifikace je.²⁴⁷ Informační povinnost ve shodném rozsahu nepochybně dopadá též na právnickou osobu, je-li členem voleného orgánu obchodní korporace. Sporné naopak může být, zda se tato povinnost vztahuje též na zástupce právnické osoby ve voleném orgánu obchodní korporace, neboť na rozdíl od členů voleného orgánu tomu informační povinnost v rozsahu § 46 odst. 2 a 3 ZOK v tomto ustanovení ani v § 46a ZOK výslovně uložena není. Domnívám se, že s ohledem na § 46a odst. 1 větu druhou ZOK je nutné dovodit, že je-li diskvalifikován zástupce právnické osoby ve statutárním orgánu obchodní korporace, je v souladu s § 155 odst. 1 ObčZ povinen o této

²⁴⁴ Srov. zejména § 70a písm. a) a b) ZOK.

²⁴⁵ S ohledem na zaměření této diplomové práce byla § 46 ZOK věnována pozornost výlučně v souvislosti s diskvalifikačním rozhodnutím. Pro podrobnější analýzu daného ustanovení srov. DĚDIČ, J. a ŠTENGLOVÁ, I. (2023), op. cit. sub. 163, s. 765-770.

²⁴⁶ Podle § 46 odst. 2 písm. a) ZOK má osoba dotčená diskvalifikačním rozhodnutím povinnost informovat samotnou obchodní korporaci nebo zakladatele. Ustanovení § 46 odst. 2 písm. b) ZOK poté zakládá povinnost informovat rovněž o probíhajícím diskvalifikačním řízení (resp. jeho zahájení), neboť to nepochybně je skutečností, která by důvodně mohla vést ke vzniku překážky výkonu funkce. Shodný závěr se podává rovněž z důvodové zprávy k zákonu č. 416/2022 Sb., která nicméně jde ještě dále a uvádí, že v souladu s § 46 odst. 2 písm. b) je osoba, jež se má stát členem voleného orgánu, povinna obchodní korporaci či zakladatele informovat rovněž o hrozbě zahájení diskvalifikačního řízení. Byť nepochybně již samotné naplnění skutkové podstaty diskvalifikace představuje skutečnost, která by v konečném důsledku mohla vést ke vzniku překážky výkonu funkce, domnívám se, že posouzení splnění informační povinnosti v tomto rozsahu bude v praxi značně problematické.

²⁴⁷ V tomto případě nicméně bude informování dle mého soudu nadbytečné, neboť, jak již bylo uvedeno výše, taková obchodní korporace bude s ohledem na § 6 odst. 2 ZŘS účastníkem samotného diskvalifikačního řízení. V úvahu tedy přichází informační povinnost ve vztahu k hrozbě zahájení diskvalifikačního řízení, viz bod výše.

skutečnosti informovat jak právnickou osobu, v jejímž voleném orgánu vykonává funkci jako zástupce, tak z povahy věci též právnickou osobu, jejímž zástupcem v daném voleném orgánu je, neboť ta je povinna, jde-li o diskvalifikaci zástupce ze statutárního orgánu, ve lhůtě tří měsíců od zániku zmocnění původního zástupce v důsledku diskvalifikace zmocnit a nechat zapsat do obchodního rejstříku zástupce nového, a to pod sankcí zániku funkce člena statutárního orgánu. Tuto informační povinnost by rovněž bylo možné dovodit z povinnosti péče řádného hospodáře, která dle § 46a odst. 3 ZOK stíhá též zástupce právnické osoby.

Ačkoliv z dikce § 46 odst. 1 a 2 ZOK jasně vyplývá, že informační povinnost má diskvalifikovaná osoba vůči všem obchodním korporacím, ve kterých je či má být členem jakéhokoliv voleného orgánu, z důvodů blíže vyložených v kapitole 5.2.1 se domnívám, že diskvalifikační rozhodnutí nadále zakládá překážku výkonu funkce výlučně pro funkci člena statutárního orgánu,²⁴⁸ tj. v souladu s cílem novely ZOK. V tomto ohledu je tedy informační povinnost širší. Neznamená to však, že by informační povinnost v takto stanoveném rozsahu byla bez významu. Existence diskvalifikace může mít zásadní vliv na rozhodnutí o tom, zda vyloučenou osobu do funkce jakéhokoliv voleného orgánu obchodní korporace povolát, či nikoliv.²⁴⁹

5.4 Zápis do evidence vyloučených osob

Do přijetí dílčí novely zákona o obchodních korporacích, jež nabyla účinnosti dne 1.7.2023, byla informační povinnost v zásadě jediným preventivním mechanismem,²⁵⁰ jenž měl zajistit, aby do funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace nebyla povolána osoba, jež byla diskvalifikována a u níž trvá překážka výkonu funkce. Absence jakéhokoliv rejstříku, na základě kterého by kupříkladu valná hromada společnosti s ručením omezeným měla možnost ověřit, zda u osoby, kterou hodlá zvolit do funkce jednatele, není v okamžiku volby dána překážka výkonu funkce v důsledku předchozí diskvalifikace,²⁵¹ dle mého názoru představovala významnou slabinu úpravy vyloučení. Právě v reakci na tento nedostatek zákonodárce v § 70 a násl. ZOK zřídil

²⁴⁸ Nikoliv tedy pro výkon funkce v jakémkoliv voleném orgánu obchodní korporace, jak by bylo též možné dovodit doslovným výkladem § 46 odst. 1 písm. a) ZOK.

²⁴⁹ HAVEL, B. a ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 151-152.

²⁵⁰ K sankcím, jež je možné uložit podle § 65 ZOK v důsledku porušení zákazu uloženého diskvalifikačním rozhodnutím, srov. blíže kapitolu 6 níže, nicméně tyto v tomto smyslu za preventivní nástroje nepovažuji.

²⁵¹ Tj. valná hromada by nespolehala pouze na splnění informační povinnosti podle § 46 odst. 2 ZOK.

evidenci vyloučených osob, jejímž správcem je Ministerstvo spravedlnosti.²⁵² Dle § 70a písm. a) ZOK je tedy jedním z důsledků diskvalifikace rovněž zápis dotčené osoby do evidence vyloučených osob.

Rozsah údajů, které mají být o každé diskvalifikované osobě do evidence zapsány, stanoví § 70b odst. 1 ZOK, přičemž dle § 70c odst. 1 ZOK tyto údaje do evidence vyloučených osob zapíše soud, který rozhodl o diskvalifikaci. Takto zapsané údaje jsou v evidenci uchovávány po dobu deseti let ode dne, jenž je zapsán jako den zániku překážky výkonu funkce.²⁵³ Jak se podává z § 70d odst. 1, evidence vyloučených osob je neveřejná. V tomto se český přístup odlišuje kupříkladu od přístupu britského, kde jsou základní informace o diskvalifikovaných osobách dostupné v registru vyloučení („*register of disqualifications*“) veřejně a prostřednictvím vzdáleného přístupu (tj. online).²⁵⁴ Ve Velké Británii tak může každý nahlédnutím do registru zjistit: (i) jaká osoba je diskvalifikována, (ii) jakou skutkovou podstatu diskvalifikace naplnila a při výkonu funkce v jaké obchodní společnosti, a dále pak (iii) dobu trvání sankce v podobě diskvalifikace. Ačkoliv tento mechanismus nepochybně velmi snadno umožňuje obchodním společnostem ve Velké Británii ověřit, zda určitá osoba je způsobilá být členem statutárního orgánu, či nikoliv, domnívám se, že ani česká úprava tento proces nijak zásadně neztěžuje. Předně, ustanovení § 70e odst. 1 ZOK umožňuje získat na žádost výpis z evidence vyloučených osob v rozsahu údajů o trvajících a zaniklých překážkách výkonu funkce žadatele nebo potvrzení o tom, že v evidenci vyloučených osob nejsou o žadateli zapsány žádné údaje nebo že u něj netrvá překážka výkonu funkce. Jelikož z dikce uvedeného ustanovení vyplývá, že informace z evidence vyloučených osob ve vztahu ke konkrétní osobě je na žádost oprávněna obdržet výlučně tato osoba (tj. ta, které se zápisy v evidenci týkají), v praxi zřejmě bude výpis či potvrzení z evidence vyloučených osob dokládat ta osoba, jež se o výkon funkce člena statutárního orgánu bude ucházet. I pokud by ovšem výpis či potvrzení nebylo předloženo způsobem podle předchozí věty, osoba, u níž trvá překážka výkonu funkce v důsledku diskvalifikace, by se zásadně členem statutárního orgánu (či zástupcem právnické osoby ve statutárním orgánu nebo osobou v obdobném postavení) stát neměla, neboť informace v rozsahu výše uvedeného výpisu či potvrzení zákon umožňuje získat rovněž soudu pro účely soudního řízení nebo notářům pro účely notářské činnosti. Bude-li tedy kupříkladu podán

²⁵² Druhým důvodem pro zřízení evidence vyloučených osob dle důvodové zprávy k zákonu č. 416/2022 byly požadavky vyplývající z čl. 13i směrnice o digitalizaci.

²⁵³ Ustanovení § 70b odst. 1 a 2 ZOK.

²⁵⁴ Registr diskvalifikovaných osob je dostupný z: <https://www.gov.uk/search-the-register-of-disqualified-company-directors>.

návrh na zápis diskvalifikované osoby jako člena statutárního orgánu obchodní korporace do obchodního rejstříku, rejstříkový soud v souladu s § 90 odst. 3 ZVR přezkoumá, zda takovému zápisu nebrání překážka výkonu funkce zapsaná v evidenci vyloučených osob, přičemž je-li uvedená překážka dána, rejstříkový soud návrh zamítne.

Byť se tedy domnívám, že na „bezpečnost“ obchodních korporací při výběru vhodného kandidáta jako člena statutárního orgánu nevěřejnost evidence vyloučených osob vliv nemá, myslím, že zejména s ohledem na funkci generální prevence, kterou má úprava diskvalifikace rovněž plnit, by bylo vhodné do evidence umožnit veřejný náhled alespoň částečně.

6 Důsledky porušení zákazu výkonu funkce

6.1 Ručení a opětovné rozhodnutí o vyloučení z výkonu funkce

Podobně jako před novelou ZOK nadále platí, že osobu, jež porušila diskvalifikačním rozhodnutím uložený zákaz výkonu funkce, stíhá sankce v podobě zákonného ručení za splnění všech povinností obchodní korporace, které „vznikly v době, kdy přes zákaz fakticky vykonávala činnost člena jejího statutárního orgánu.“²⁵⁵ Ručení se vztahuje na veškeré povinnosti, ke kterým se v uvedené době obchodní korporace zavázala, bez ohledu na to, zda obchodní korporaci zavázala diskvalifikovaná osoba či jiná osoba se zástupčím oprávněním, tj. zejména *de iure* člen statutárního orgánu. Ručení není omezeno ani druhem povinnosti a vztahuje se tudíž na povinnosti peněžitě i nepeněžitě.²⁵⁶ P. Šuk dále uvádí, že ručení postihuje osobu, jež porušila zákaz výkonu funkce uložený diskvalifikačním rozhodnutím, bez ohledu na to, zda činnost člena statutárního orgánu vykonávala s péčí řádného hospodáře, či nikoliv, jakož i bez ohledu na to, zda příslušná obchodní korporace o její diskvalifikaci věděla.²⁵⁷ Ačkoliv § 65 věta první ZOK hovoří pouze o porušení „zákazu“ uloženého rozhodnutím o vyloučení člena statutárního orgánu, soudím, že sankce v podobě ručení dopadá na diskvalifikovanou osobu rovněž v případě, kdy jí v souladu s § 64 odst. 2 byla rozhodnutím soudu za stanovených podmínek udělena výjimka z diskvalifikace, a dotčená osoba takto stanovené podmínky nedodržela.

Z dikce § 65 věta první ZOK²⁵⁸ je zřejmé, že osoba, která navzdory diskvalifikačnímu rozhodnutí vykonává činnosti člena statutárního orgánu, se vlastně nachází v postavení faktického člena statutárního orgánu, resp. v postavení faktického či stínového vedoucího.²⁵⁹ Nastane-li uvedený stav, tedy že již jednou diskvalifikovaná osoba v době trvání zákazu fakticky vykonává činnost člena statutárního orgánu, tj. je v postavení faktického či stínového vedoucího, opětovně na ní v souladu s § 69 odst. 2 ZOK dopadá rovněž úprava diskvalifikace dle § 63 až 66 ZOK,

²⁵⁵ Ustanovení § 65 věta první ZOK.

²⁵⁶ RADA, T. in LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. (2021), op. cit. sub. 58, s. 483-484.

²⁵⁷ Byť s ohledem na úpravu účastenství v diskvalifikačním řízení a úpravu evidence vyloučených osob budou případy, kdy by dotčená obchodní korporace o existenci překážky výkonu funkce v důsledku diskvalifikace nevěděla, zcela výjimečné. ŠUK, P. a ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. (2020), op. cit. sub. 5, s. 223-224.

²⁵⁸ Ustanovení § 65 věta první ZOK nereferuje o dalším výkonu funkce člena statutárního orgánu, nýbrž o faktickém výkonu činností, jež spadají do rámce výkonu funkce člena statutárního orgánu.

²⁵⁹ Byť by totiž diskvalifikovaná osoba navzdory trvání zákazu výkonu funkce přijala funkci člena statutárního orgánu, v souladu s § 155 odst. 1 ObčZ se na takové povolání do funkce bude hledět, jako by se nestalo, funkce člena statutárního orgánu tudíž nevznikne a bude-li jí daná osoba přesto vykonávat, ocitá se rovněž v postavení faktického vedoucího. Podobně nicméně může po diskvalifikaci vykonávat rozhodující vliv v postavení vedoucího stínového.

přičemž nad rámec toho ji právě v důsledku již existující diskvalifikace stíhá též zákonné ručení a hrozba opětovné diskvalifikace dle § 65 ZOK. Přijmeme-li tento výklad, musíme rovněž připustit možnost vzniku situace, kdy diskvalifikovaná osoba v postavení faktického člena statutárního orgánu vedle porušení již uloženého zákazu opětovně naplní kupříkladu obecnou skutkovou podstatu diskvalifikace dle § 63 odst. 1 ZOK. V takovém případě (vedle sankce v podobě ručení) ji zřejmě bude možné diskvalifikovat podle § 65 věta druhá až na dobu deset let²⁶⁰ a současně dle § 63 odst. 1 ZOK ve spojení s § 69 odst. 2 ZOK až na dobu tří let.²⁶¹ V případě faktického člena statutárního orgánu tedy lze připustit možnost, že dojde k řetězení sankcí v podobě vyloučení z výkonu funkce.²⁶² S ohledem na uvedené lze rovněž dodat, že zákonné ručení dle § 65 ZOK představuje vhodnou sankci za porušení zákazu výkonu funkce, neboť právě osoby, které se fakticky nacházejí v postavení člena statutárního orgánu, na rozdíl od *de iure* členů statutárního orgánu, z jejich postavení diskvalifikačním rozhodnutím účinně vyloučit nelze.

Druhou sankcí za porušení zákazu výkonu funkce je dle § 65 věta druhá ZOK opětovné vyloučení z výkonu funkce, přičemž v tomto případě soud osobě nerespektující předchozí diskvalifikaci uloží zákaz výkonu funkce člena statutárního orgánu až na dobu deseti let. Obdobně jako v případě zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace, soud disponuje diskrečním oprávněním výlučně co do délky trvání zákazu výkonu funkce, o samotném vyloučení tedy rozhodne vždy. Je otázkou, zda i v případě diskvalifikace dle § 65 věta druhá ZOK může soud rozhodnout o výjimce podle § 64 odst. 2 ZOK. Domnívám se, že tuto možnost nelze *a priori* vyloučit. O opětovném „udělení“ výjimky z diskvalifikace by bylo možné uvažovat kupříkladu v situaci, kdy diskvalifikovaná osoba porušila jí uložený zákaz pouze v rozsahu podmínek, které soud v diskvalifikačním rozhodnutí stanovil za účelem „udělení“ výjimky z diskvalifikace. Budou-li to tedy odůvodňovat okolnosti konkrétního případu, soudím, že i v případě diskvalifikace dle § 65 ZOK může soud rozhodnout o výjimce, budou-li současně splněny předpoklady pro udělení výjimky, jak jsou tyto stanoveny v § 64 odst. 2 ZOK.

²⁶⁰ V důsledku porušení již uloženého zákazu vykonávat funkci člena statutárního orgánu.

²⁶¹ Neboť bez ohledu na již existující diskvalifikační rozhodnutí, je osobou, která „*se fakticky v takovém postavení nachází, přestože není členem orgánu, a bez zřetele k tomu, jaký vztah k obchodní korporaci má*“, a dle § 69 odst. 2 ZOK na ni stále dopadá úprava diskvalifikace.

²⁶² Při současném porušení existujícího zákazu výkonu funkce a opětovnému naplnění obecné či zvláštní skutkové podstaty diskvalifikace. Domnívám se nicméně, že z praktického hlediska bude zásadní, na jakou nejdelší dobu byl zákaz výkonu funkce uložen.

Závěr

Účelem institutu vyloučení z výkonu funkce člena statutárního orgánu je ochrana věřitelů, zaměstnanců a v konečném důsledku hospodářského prostředí a společnosti jako celku před nepříznivými důsledky, které mohou nastat, jsou-li ve funkci člena statutárního orgánu osoby, jež tuto funkci nevykonávají náležitě a v souladu s povinnostmi, které se s takovou funkcí váží, zejména v souladu s povinností postupovat s péčí řádného hospodáře. Ačkoliv primárním účelem diskvalifikace je na určitou dobu vyloučit osoby, jež se závažným způsobem při výkonu funkce člena statutárního orgánu neosvědčily, z možnosti tuto funkci v obchodních korporacích vykonávat, nelze přehlížet ani funkci generální prevence.

Úprava diskvalifikace primárně dopadá na členy statutárního orgánu, neboť právě statutární orgán je výkonným orgánem obchodní korporace, který obchodní korporaci řídí a do jehož působnosti náleží řada významných úkolů, zejména obchodní vedení. S ohledem na primární účel diskvalifikace přitom není z pohledu diskvalifikace relevantní, zda se v době zahájení diskvalifikačního řízení dotčená osoba ve této funkci ještě nachází, či již nikoliv. Diskvalifikovat tudíž lze i bývalé členy statutárního orgánu. Byť lze tento závěr dovodit i bez výslovné úpravy, výslovně se podává z § 69 odst. 2 ZOK. V životním cyklu obchodní korporace dále může dojít k situaci, kdy určitá osoba formálně právně v zásadě působnost statutárního orgánu vykonává, byť ne v plném rozsahu. Zákon o obchodních korporacích takové osoby označuje jako osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Ačkoliv v odborné literatuře nejprve nepanovala shoda na tom, jaké osoby je pod tento pojem možné podřadit, prosadil se závěr, že osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu je likvidátor a (hmotněprávní) opatrovník obchodní korporace. Rovněž na tyto osoby v souladu s § 69 odst. 2 ZOK dopadá úprava diskvalifikace v § 63 až 66 ZOK. Od právě uvedeného případu je nezbytné odlišovat situace, kdy se těžiště výkonu působnosti statutárního orgánu fakticky takřikajíc vychýlí mimo tento orgán do sféry osoby formálně právně stojící zcela vně statutárního orgánu. Osoby fakticky vykonávající činnost člena statutárního orgánu, byť jím *de iure* nejsou, teorie označuje jako faktické a stínové vedoucí. V odborné literatuře nepanuje shoda, zda lze podle § 69 odst. 2 ZOK vztáhnout úpravu diskvalifikace jak na faktického, tak stínového vedoucího. Po vymezení obou těchto pojmů, jež bylo provedeno rovněž s přihlédnutím k britské úpravě, docházím k závěru, že osobou ve faktickém postavení člena statutárního orgánu je pro účely § 69 odst. 2 ZOK nutné rozumět faktického i stínového vedoucího. Požadavek faktického výkonu funkce člena statutárního orgánu ve smyslu § 69 odst. 2 ZOK nelze vykládat restriktivně, tj. tak, že se faktický výkon musí i navenek

jevit jako výkon funkce *de iure* člena statutárního orgánu. Pod faktický výkon lze tudíž subsumovat též dlouhodobé reálné uplatňování rozhodujícího vlivu stínovým vedoucím.

K diskvalifikaci výše uvedených osob je možné přistoupit ze dvou důvodů, přičemž co je dále řečeno k členovi statutárního orgánu, platí rovněž pro ostatní výše uvedené kategorie osob dle § 69 ZOK. Podle obecné skutkové podstaty diskvalifikace upravené v § 63 odst. 1 ZOK může soud i bez návrhu rozhodnout o vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce, jestliže ten v posledních třech letech před zahájením diskvalifikačního řízení opakovaně nebo závažně porušil své povinnosti při výkonu funkce. Vyloučit dotčenou osobu z výkonu funkce je možné až na tři roky. Novela ZOK předně postavila najisto, že k diskvalifikaci je možné přistoupit v důsledku porušení jakékoliv povinnosti, která dopadá na člena statutárního orgánu, přičemž není rozhodné, na základě čeho byla taková povinnost uložena (zda na základě zákona či kupříkladu smlouvy o výkonu funkce), byla-li uložena řádně v souladu s právem. Dále lze konstatovat, že novela ZOK tuto úpravu zpřísnila, neboť nově k diskvalifikaci postačí jedno závažné porušení či pouze několik méně významných. Současně nicméně došlo k přiznání diskrečního oprávnění soudu rovněž v otázce délky trvání zákazu výkonu funkce, čímž došlo k vyvážení uvedeného zpřísnění. Přiznání diskrečního oprávnění pro účely stanovení délky sankce lze přivítat i s ohledem na princip proporcionality. Shodně s judikaturou a odbornou literaturou dovozují, že pro naplnění § 63 odst. 1 ZOK se nevyžaduje vznik škody, na obecnou skutkovou podstatu diskvalifikace lze tudíž nahlížet jako na delikt ohrožovací. Posouzení, zda došlo k naplnění znaku závažnosti či opakovanosti, a tedy je odůvodněno přistoupení k diskvalifikaci, závisí vždy na okolnostech daného případu. Soudím, že ani pojem *opakovaně* tudíž nelze striktně vykládat jako „alespoň dvakrát“. S ohledem na princip proporcionality a závažnost sankce v podobě diskvalifikace je nutné připustit výklad, že v odůvodněných případech povede k naplnění § 63 odst. 1 ZOK až teprve vícečetné porušení povinností při výkonu funkce, nebudou-li současně závažná. Příklady porušení povinností při výkonu funkce, které lze považovat za opakované či závažné, předkládám v příslušných kapitolách. Z ustanovení § 63 odst. 1 ZOK se dále podává, že přihlédnout lze pouze k porušením, kterých se osoba, jež má být diskvalifikována, dopustila při výkonu funkce člena statutárního orgánu české obchodní korporace ve smyslu § 1 ZOK, přičemž jednotlivá porušení, k nimž došlo v několika různých obchodních korporacích, lze spolu sčítat. Z právě uvedeného *a contrario* vyplývá, že přihlédnout nelze k jednáním dotčené osoby v jiných právnických osobách, např. v nadaci. Přihlédnout nelze ani k jednání dotčené osoby v jakýchkoliv zahraničních společnostech, byť ze směrnice o digitalizaci dovozují, že takovou možnost pro společnosti s osobním statutem v některém z členských států Evropské unie evropské právo dopouští.

Domnívám se, že s ohledem na primární účel diskvalifikace by bylo *de lege ferenda* vhodné tento nástroj do úpravy diskvalifikace implementovat.

Druhý důvod pro vyloučení z výkonu funkce stanoví § 63 odst. 2 ve spojení s § 66 ZOK. Tato zvláštní skutková podstata diskvalifikace je naplněna, jestliže člen statutárního orgánu porušil své povinnosti při výkonu funkce, čímž přispěl k úpadku jím vedené obchodní korporace, a současně již bylo v insolvenčním řízení rozhodnuto o řešení úpadku a tomuto členovi statutárního orgánu byla uložena některá ze sankcí uvedených v § 66 odst. 1 písm. a) a b) ZOK. Na rozdíl od prvního diskvalifikačního důvodu, dojde-li k uložení některé ze sankcí podle § 66 odst. 1 ZOK, soud podle § 63 odst. 2 ZOK rozhoduje o diskvalifikaci *obligatorně*. Byť ovšem soud přistupuje k diskvalifikaci vždy, nadále je mu dána diskrece při stanovení doby trvání sankce v podobě zákazu výkonu funkce. Přispění k úpadku může spočívat jak v komisivním, tak omisivním jednání. Ačkoliv zákon po novele ZOK výslovně referuje pouze o přispění k úpadku, dovozují, že pod tento pojem lze rovněž řadit případy, kdy člen statutárního orgánu v rozporu s péčí řádného hospodáře neučiní vše potřebné pro odvrácení hrozícího úpadku. Byť na rozdíl od obecné skutkové podstaty není výslovně uvedeno období před úpadkem, v rámci kterého mají být dílčí porušení povinností posuzovány, je zřejmé, že fakticky vyplývá z požadovaného standardu příčinné souvislosti mezi porušením povinností a úpadkem, neboť s plynutím času bude obtížnější dokázat, zda určité porušení povinností k pozdějšímu úpadku přispělo, či nikoliv.

Vyloučení z výkonu funkce má pro dotčenou osobu řadu nepříznivých důsledků. Předně zakládá na soudem stanovenou dobu, jež nesmí být delší než tři roky, překážku výkonu funkce člena statutárního orgánu, jakož i likvidátora, opatrovníka či zástupce právnické osoby ve statutárním orgánu obchodní korporace. Z výkonu funkce faktického a stínového vedoucího osobu účinně sice vyloučit nelze, nicméně i na faktický výkon funkce člena statutárního orgánu dopadají sankce uvedené v § 65 ZOK. Byť by z § 46 odst. 1 písm. a) ZOK po poslední novelizaci mohlo vyplývat, že diskvalifikační rozhodnutí zakládá překážku výkonu funkce člena jakéhokoliv voleného orgánu obchodní korporace, s ohledem na systematický a historický výklad dovozují, že shodně s původní změnou, jež byla provedena novelou ZOK, překážka výkonu funkce dopadá pouze na členství v orgánu statutárním. Sankce v podobě zákazu výkonu funkce má závažné důsledky nejen pro diskvalifikovanou osobu, nýbrž také pro veškeré obchodní korporace, v nichž funkci člena statutárního orgánu tato osoba zastává. Z toho důvodu má soud, jenž o diskvalifikaci rozhoduje, možnost „udělit“ ze zákazu výkonu funkce výjimku. Dle § 64 odst. 2 ZOK může soud rozhodnout, že osoba dotčená diskvalifikací může zůstat členem statutárního orgánu jiné obchodní korporace, pokud v této obchodní korporaci svou funkci dosud vykonávala řádně a pokud by

vyločení mohlo vést k poškození oprávněných zájmů obchodní korporace, ve vztahu ke které má být výjimka udělena, nebo věřitelů této korporace. Obě podmínky přitom musí být splněny kumulativně. V rozhodnutí o výjimce soud rovněž s přihlédnutím k okolnostem případu stanoví pro výkon „dovolené“ funkce člena statutárního orgánu dodatečné podmínky. Za slabinu současné úpravy udělení výjimky považují absenci mechanismu, který by umožňoval následnou kontrolu podmínek stanovených soudem v rozhodnutí o udělení výjimky. Má-li být podpořen primární účel diskvalifikace, tento by nepochybně bylo žádoucí zavést. Dalším důsledkem diskvalifikace je vznik informační povinnosti dotčené osoby vůči veškerým obchodním korporacím, v nichž je členem voleného orgánu. V rámci transpozice směrnice o digitalizaci byla (mimo jiné) zřízena evidence vyloučených osob. Zápis osoby vyloučené z výkonu funkce do této evidence představuje další důsledek diskvalifikačního rozhodnutí.

Poruší-li osoba, jež byla diskvalifikována, jí uložený zákaz výkonu funkce, rozhodne obligatorně podle § 65 ZOK soud o její opětovné diskvalifikaci, a to až na dobu deseti let. Současně takovou osobu dle § 65 ZOK stíhá zákonné ručení za splnění všech povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy fakticky vykonávala činnost člena statutárního orgánu této obchodní korporace, byť u ní byl dán zákaz výkonu funkce. Osoba, která i přes zákaz uložený diskvalifikačním rozhodnutím, vykonává funkci člena statutárního orgánu, se bude nacházet v postavení faktického či stínového vedoucího. Z toho důvodu na ni bude opětovně dle § 69 odst. 2 ZOK dopadat úprava diskvalifikace obsažená v § 63 až 66 ZOK. Naplní-li tedy při faktickém výkonu funkce člena statutárního orgánu opětovně obecnou či zvláštní skutkovou podstatu diskvalifikace, hrozí jí vedle sankcí dle § 65 ZOK rovněž diskvalifikace podle § 63 odst. 1 či 2 ZOK. V uvedeném případě tedy může dojít k řetězení sankcí v podobě zákazu výkonu funkce.

Bylo-li v úvodu uvedeno, že primárním cílem této práce je podat důkladný výklad platné a účinné právní úpravy diskvalifikace a tam, kde je to dle autora této práce žádoucí či potřebné, navrhnout možné změny nebo doplnění stávající úpravy, domnívám se, že v tomto rozsahu lze cíl práce považovat za naplněný. Za hlavní nedostatky současné právní úpravy diskvalifikace považují absenci možnosti přihlédnout v průběhu diskvalifikačního řízení k jednáním, jichž se dotčená osoba dopustila jako člen statutárního orgánu zahraničních společností, byť v rámci Evropské unie tato možnost existuje, a dále příliš nízkou horní hranici doby trvání diskvalifikace pro zvláště závažné případy porušení povinností či pro případy „recidivy“. S přihlédnutím k primárnímu účelu diskvalifikace jakož i k britské úpravě tohoto institutu soudím, že by oba uvedené nedostatky bylo vhodné odstranit.

Seznam zkratek

Zákon o obchodních korporacích / ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
Novela ZOK	Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony
Občanský zákoník / ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Zákon o zvláštních řízeních soudních / ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Insolvenční zákon / InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZTOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
Zákon o živnostenském podnikání / ZŽ	Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)
Obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
ZVR	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
Směrnice o digitalizaci	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019
CDDA 1986	Company Director Disqualification Act 1986

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

- BERAN, K. *Může být právnická osoba svéprávná?* Právník, 2018, roč. 157., č. 8., s. 657-669. ISSN 0231-6625.
- ČERNÁ, S. *Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek.* Obchodněprávní revue. 2013, roč. 5., č. 6, s. 169-171. ISSN 1803-6554.
- DĚDIČ, J. a LASÁK, J. *Právní postavení faktického člena voleného orgánu v obchodním právu.* Zpravodaj Jednoty českých právníků. 2020, č. 3, s. 70-88. ISSN 2464-5982.
- DĚDIČ, J. a ŠTENGLOVÁ, I. *Způsobilost k výkonu funkce člena voleného orgánu obchodní korporace po novele ZOK k 1. 7. 2023.* Právní rozhledy. 2023, 31. roč., č. 22, s. 763-774. ISSN 1210-6410.
- DOHNAL, J. *Corporate Governance v právním řádu České republiky.* Acta Iuridica Olomucensia. 2014, roč. 10, č. 3, s. 57-69. ISSN 1801-0288.
- DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. 2. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 1624 s. ISBN 978-80-7598-656-6.
- EICHLEROVÁ, K. a kol. *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé.* Praha: Wolters Kluwer ČR. 2019, 544 s. ISBN 978-80-7598-426-5.
- EICHLEROVÁ, K. *Ústavnost zákonné úpravy diskvalifikace z výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace – Habilitační přednáška.* Právník. 2022, 5. roč. 161, č. 7, s. 697-703. ISSN 0231-6625.
- GERLOCH, A. *Teorie práva. 7. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, 335 s. ISBN 978-80-7380-652-1.
- HAVEL, B. *Úpadeková situace dlužníka a standardy péče jeho orgánů.* Bulletin advokacie. 2017, č. 6, s. 25-27. ISSN 1210-6348.
- HURYCHOVÁ, K. *Diskvalifikace z výkonu funkce v komparativním pohledu.* Obchodní právo. 2014, roč. 23, č. 8, s. 324-327. ISSN 1210-8278.
- LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2021, 2628 s. ISBN 978-80-7598-881-2.
- LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1608 s. ISBN 978-80-7478-537-5.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s. ISBN 978-80-7400-852-8.
- MORAVEC, T, KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. 4. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2021, 1838 s. ISBN 978-80-7400-849-8.
- NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. in BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., ELISCHER, D., HRÁDEK, J., JANEČEK V., KÜHN, Z., NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L., a ONDŘEJEK, P. *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 296 s. ISBN 978-80-7598-043-4.
- ŠÁMAL, P. in ŠÁMAL, P. a kolektiv. *Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2023, 4933 s. ISBN 978-80-7400-893-1.

SCHÖNFELD, J. *Insolvenční řízení - Očekávání, realita a budoucnost insolvenčního zákona*. 1. vydání. Praha : Professional Publishing, 2016, 304 s. 978-80-7431-151-2.

SCHÖNFELD, J., KUDĚJ, M., HAVEL, B., SPRINZ, P. a kol. *2023: Start preventivní restrukturalizace. Nová šance pro podnikatele, nebo velký problém pro věřitele?* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, 216 s. ISBN 978-80-7400-930-3.

ŠTENGLOVÁ, I. a ŠUK, P. *Některé důsledky porušení péče řádného hospodáře (nejen) v judikatuře českých soudů*. *Obchodněprávní revue*. 2021, roč. 13, č. 3, s. 153-164. ISSN 1803-6554.

ŠTENGLOVÁ, I. *Některé souvislosti vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce*. *Obchodněprávní revue*, 2016., č. 6., s. 104-109. ISSN 1803-6554.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2020, 1316 s. ISBN 978-80-7400-799-6.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2017, 1128 s. ISBN 978-80-7400-540-4.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3.

VRBA, M a ŘEHÁČEK, O. *Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem*. *Právní rozhledy*. 2012, roč. 20, č. 10, s. 360-366. ISSN 1210-6410.

WINTEROVÁ, A. a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Linde Praha, 2011, 681 s. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 357-360.

2 Seznam použité zahraniční literatury

WILLIAMS, R. *Disqualifying Directors: A Remedy Worse than the Disease*. *Journal of Corporate Law Studies*. 2007, roč. 7, č. 2, s. 213-242. ISSN 1757-8426.

FARRAR, H. J., HANNINGAN, B., WYLIE, P. *Farrar's Company Law*, 4th ed. London : Butterworths, Reed Elsevier (UK), 1998, 802 s. ISBN: 0 406 04800 2.

MICHELER, E. *Company Law, A Real Entity Theory*, 1st ed. Oxford : Oxford University Press, 2021, 267 s. ISBN: 978-0-19-885887-4.

DU PLESSIS, J. J. a NEL DE KOKER, J. *Disqualification of company directors : a comparative analysis of the law in the UK, Australia, South Africa, the US, and Germany*. 1st ed. Routledge, 2017, 200 s. ISBN 9781138636248.

DAVIES, L. P., WORTHINGTON, S., HARE, CH. *Principles of Modern Company Law*. 11th ed. London: Thomson Reuters (Professional), London: Sweet & Maxwell, 2021, 1294 s. ISBN: 9780-0-414-08811-5.

WILLIAMS, M. *Directors' disqualification*. *International Journal of Disclosure and Governance*. 2005, roč. 2, č. 3, s. 281-304. ISSN 1210-8278.

BRADLEY, C. *Enterprise and Entrepreneurship: The Impact of Director Disqualification*. *Journal of Corporate Law Studies*. 2001, roč. 1, č. 1, s. 53-69. ISSN 1757-8426.

LOUGHREY, J. *Smoke and mirrors? Disqualification, accountability and market trust*. *Law and Financial Markets Review*. 2015, roč. 9, č. 1, s. 50-62. ISSN 1752-1440.

SØRENSEN, K. E. *Disqualifying directors in the EU*. NORDIC & EUROPEAN COMPANY LAW, LSN Research Paper Series. 2013, Nordic & European Company Law Working Paper No. 10-43, s. 327-347.

HANNIGAN, B. *Company law*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2016, 795 s. ISBN 978-0-19-872286-1.

GRIFFIN, S. *Company law: fundamental principles*. 4th ed. Pearson Education Limited, 2006, 478 s. ISBN 978-0-582-78461-1.

DIGNAM, A. a LOWRY, J. *Company law*. 9th ed. Oxford: Oxford University Press, 2016, 491 s. ISBN 978-0-19-875328-5.

SEALY, L., WORTHINGTON, S. *Sealy & Worthington's Cases and Materials in Company Law*. 10th ed. Oxford: Oxford University Press, 2013, 844 s. ISBN 978-0199676446.

FRENCH, D., MAYSON, W., S., RYAN, L., CH., *Company Law*, 33rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2016, 767 s. ISBN 978-0-19-877830-1.

Insolvency Law and Practice: Report of the Review Committee: [final Report] (Cmnd.) The Stationery Office Books, 1982, 476 s. ISBN: 978-0101855808.

3 Seznam použitých internetových zdrojů

ČECH, P. *Mýty a pověry ve výkladu a aplikaci nového civilního práva - dnešní klid před zítřejší bouří*. [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/myty-a-povery-ve-vykladu-a-aplikaci-noveho-civilniho-prava-dnesni-klid-pred-zitrejsi-bouri>

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). *OECD (2023), G20/OECD Principles of Corporate Governance 2023*, OECD Publishing, Paris. ISBN 978-92-64-76182-7, [online]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/ed750b30-en>

Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb. [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=207&ct1=0>

Databáze č. 4A – Závazné termíny. [online]. Dostupné z: <https://isap.vlada.cz/dul/zavaznet.nsf/ca?OpenView>.

Legislative Guidy on Insolvency Law – Part four: Directors' obligations in the period approaching insolvency (including in enterprise groups). 2 vydání, 2020, UNITED NATIONS PUBLICATION e-ISBN 978-92-1-004806-4 [online]. Dostupné z: <https://uncitral.un.org/en/texts/insolvency>

4 Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

Company Director Disqualification Act 1986, ve znění pozdějších předpisů

Small Business, Enterprise and Employment Act 2015, ve znění pozdějších předpisů

Insolvency Act 1986, ve znění pozdějších předpisů

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 ze dne 14. června 2017 o některých aspektech práva obchodních společností, pokud jde o využívání digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností

5 Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. srpna 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003

Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2949/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5279/2016
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2227/2016
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2695/2018
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 844/2018-III
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 90/2019
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 27 Cdo 1319/2018
Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. 14 Cmo 38/2020-409
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 7. 2021, sp. zn. 25 Cdo 64/2021
Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 10. 2021, sp. zn. 7 Cmo 367/2020-225
Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 3. 2022, sp. zn. 23 Cm 161/2020-307
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1831/2021
Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 5. 2022, sp. zn. 5 Cmo 78/2022-327
Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 5. 2022, sp. zn. 5 Cmo 78/2022-327
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1370/2021
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1370/2021
Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 9. 2022, sp. zn. 8 Cmo 147/2022-771

6 Seznam použité zahraniční judikatury

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 31. 7. 1990 ve věci Re Sevenoaks Stationers (Retail) Ltd., [1990] 3 W.L.R. 1165, [1991] Ch. 164.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 19. 11. 1997 ve věci Re Blackspur Group plc, Secretary of State for Trade and Industry v Davies, [1998] 1 BCLC 676

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 10. 11. 1994 ve věci Re Grayan Building Services Ltd., [1995] B.C.C. 554

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 16. 2. 1993 ve věci Re Swift 736 Ltd [1993] BCLC 736.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Velké Británie ze dne 24. 10. 2010 ve věci Revenue and Customs Commissioners v Holland [2010] UKSC 51, [2010] 1 WLR 2793.

Rozhodnutí Vyššího soudu ze dne 30. 3. 1988 ve věci Lo-Line Electric Motors Ltd [1988] Ch 477

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 17. 12. 1993 ve věci Re Hydrodan (Corby) Ltd., [1994] BCC 161

Vyloučení z funkce člena voleného orgánu obchodní korporace (*de lege lata* i *ferenda*)

Abstrakt

Tématem této práce je výklad platné a účinné úpravy diskvalifikace, neboť ta v důsledku jednotlivých novelizací doznala od doby přijetí zákona o obchodních korporacích značných změn. Aby bylo možné přistoupit k zevrubné analýze *de lege lata*, práce byla cíleně zúžena na otázky spojené s hmotněprávní úpravou tohoto institutu. Jelikož si práce klade za cíl podat relevantní obraz současného stavu úpravy diskvalifikace, je pozornost věnována rovněž právu Evropské unie, jež se diskvalifikace týká, jakož i jeho projevům v národní úpravě.

Samotná problematika diskvalifikace je uvedena pojednáním o obecných otázkách, jež se s úpravou diskvalifikace pojí, neboť stanovené závěry později slouží jako podpůrné body pro další argumentaci. Následně je stanoven rozsah osobní působnosti úpravy diskvalifikace a rovněž jsou prezentovány hlavní názorové neshody, jež v odborné literatuře ohledně dané otázky panují, včetně závěrů autora této práce. Zvláštní pozornost je v tomto ohledu věnována otázce, zda úprava diskvalifikace dopadá jak na faktické, tak stínové vedoucí. Dále práce následuje systematiku úpravy diskvalifikace a pozornost věnuje obecné a zvláštní skutkové podstatě diskvalifikace, jakož i veškerým důsledkům, které jsou s diskvalifikací spojeny. Jelikož jednotlivé skutkové podstaty diskvalifikace obsahují řadu neurčitých právních pojmů, je pro jejich výklad v dílčích kapitolách poskytnuta řada vodítek, která se autor pokusil z často relativně kazuisticky formulovaných závěrů judikatury či literatury zobecnit.

V souladu s vytyčeným cílem autor práce tam, kde to považuje za vhodné, upozorňuje na dílčí nedostatky stávající úpravy a *de lege ferenda* navrhuje případné změny. Za jeden z hlavních nedostatků současné právní úpravy diskvalifikace autor této práce s ohledem na primární účel diskvalifikace považuje absenci možnosti přihlédnout v průběhu diskvalifikačního řízení k jednáním, jichž se dotčená osoba dopustila jako člen statutárního orgánu zahraničních společností, byť v rámci Evropské unie tato možnost existuje.

Klíčová slova: Diskvalifikace, Člen statutárního orgánu, Evidence vyloučených osob

Disqualification of a member of elected body of business corporation (de lege lata and de lege ferenda)

Abstract

The subject of this thesis is the interpretation of the current applicable rules on disqualification, as they have undergone significant changes since the adoption of the Business Corporation Act as a result of various amendments. To be able to proceed with a thorough *de lege lata* analysis, the thesis has been purposely narrowed down to issues related to the substantive regulation of this institute. As the thesis aims to provide a relevant picture of the current state of the regulation of disqualification, attention is also paid to the European Union law relating to disqualification and its effects in national legislation.

The subject of disqualification itself is introduced by a discussion of the general principles involved in the regulation of disqualification, since the conclusions reached later serve as supporting points for subsequent arguments. Subsequently, the extent of the personal scope of the disqualification regime is established and the main differences of opinion prevailing in the literature on the issue, including the conclusions of the author of this paper, are presented. Particular attention is paid in this regard to the question of whether the disqualification regulation affects both *de facto* and shadow directors. The thesis then follows the framework of the disqualification regulation and pays attention to the general and the special grounds for disqualification, as well as all the consequences that are associated with disqualification. As the individual grounds for disqualification contain a number of vague legal terms, a number of guidelines for their interpretation are provided in the subchapters, which the author has attempted to draw from the often relatively casuistically formulated conclusions of case law or literature.

In accordance with the set objective, the author of the thesis, where he considers it appropriate, draws attention to partial shortcomings of the existing regulation and *de lege ferenda* proposes possible changes. With regard to the primary purpose of disqualification, the author of this thesis considers one of the main shortcomings of the current legal regulation of disqualification to be the absence of the possibility to take into account, during the disqualification procedure, the actions committed by the person concerned as a member of the governing body of foreign companies, although this possibility exists within the EU member states.

Key words: Disqualification, Director, Register of disqualifications